

**T.C.  
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS  
BÖLÜMÜ**

**SOĞUK SAVAŞ SONRASI PKK'NIN İDEOLOJİK  
DÖNÜŞÜMÜ**

**MERT GÜNDÜZ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN:  
DOÇ. DR. GÖKTUĞ SÖNMEZ**

**KONYA-2022**

**T.C.  
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS  
BÖLÜMÜ**

**SOĞUK SAVAŞ SONRASI PKK’NIN İDEOLOJİK  
DÖNÜŞÜMÜ**

**MERT GÜNDÜZ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN:  
DOÇ. DR. GÖKTUĞ SÖNMEZ**

**KONYA-2022**



 <b>KONYA</b>	<b>T.C.</b> <b>NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ</b> <b>Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</b>	 <b>SOSYAL BİLİMLER</b> <b>ENSTİTÜSÜ</b>
---	--	---

### Bilimsel Etik Sayfası

<b>Öğrencinin</b>	Adı Soyadı	Mert GÜNDÜZ		
	Numarası	20811401001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler/Uluslararası İlişkiler		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Soğuk Savaş Sonrası PKK'nın İdeolojik Dönüşümü			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

**Mert GÜNDÜZ**

 <b>KONYA</b>	<b>T.C.</b> <b>NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ</b> <b>Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</b>	 <b>NECMETTİN ERBAKAN</b> <b>ÜNİVERSİTESİ</b> <b>KONYA</b> <b>SOSYAL BİLİMLER</b> <b>ENSTİTÜSÜ</b>
---	--	--

### ÖZET

<b>Öğrencinin</b>	Adı Soyadı	Mert GÜNDÜZ		
	Numarası	20811401001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler/Uluslararası İlişkiler		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Göktuğ SÖNMEZ		
Tezin Adı	Soğuk Savaş Sonrası PKK'nın İdeolojik Dönüşümü			

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda terör olayları etkisini artırmış ve küresel bir problem haline gelmiştir. Soğuk Savaşın ardından hız kazanan küreselleşme olgusuyla beraber terörizm ve terör örgütleri, geçmişte hiç olmadığı kadar güç kazanmışlardır. Türkiye de terör örgütlerinden muzdarip ülkelerden biridir. Şüphesiz ki Türkiye'nin mücadele ettiği terör örgütlerinin başında PKK gelmektedir. 1960'larda yükselişe geçen radikal sol hareketler, Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO)'nun kurulması PKK'nın ortaya çıkışına zemin hazırlamış, 1978 yılında PKK resmen kuruluşunu ilan etmiştir.

Kuruluşunda Marksist-Leninist ideolojiyi benimseyen PKK, süreç içerisinde çeşitli değişimler geçirmiş, strateji değişikliklerine gitmiştir. Bu tez çalışmasıyla hedeflenen PKK'nın zaman içerisindeki ideoloji, strateji ve söylem farklılıklarını, bu değişikliklerin etkilerini ayrıntılı bir şekilde analiz etmektir. Gerçekleştirilen bu analizin, konu ile ilgili araştırmada bulunacak kişilere katkı sağlaması amaçlanmıştır.

**Anahtar Kelimeler: PKK, İdeoloji, Terör, Terörizm, KCK, Ekoloji.**

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	--

### ABSTRACT

Author' s	Name and Surname	Mert GÜNDÜZ		
	Student Number	20811401001		
	Department	International Relations/International Relations		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Assoc. Prof. Dr. Göktuğ SÖNMEZ		
Title of the Thesis/Dissertation	The Ideological Transformation of PKK After Cold War			

**In the 21st century that we live in, terrorist incidents have increased their impact and become a global problem. Through the phenomenon of globalization that gained momentum after the cold war, terrorism and terrorist organizations have gained much more power than ever before. Turkey is one of the countries that suffers from terrorist organizations. Undoubtedly, PKK is at the forefront of the terrorist organizations that Turkey is fighting. Radical left movements on the rise in the 1960's, the establishment of the Turkish Labour Party (TLP) and Revolutionary Eastern Cultural Hearts brought about the way for the emergence of PKK, and in 1978 PKK officially declared its establishment.**

**The PKK, which adopted Marxist-Leninist ideology in its establishment, has undergone various changes in the process and has changed its strategies. This thesis aims to analyze the ideological, strategic, and discourse differences of the PKK over time and the effects of these changes in detail. This analysis intends to contribute to the people who will research the subject.**

**Key Words: PKK, Ideology, Terror, Terrorism, KCK, Ecology.**

## İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	vii
TEŞEKKÜR.....	ix
GİRİŞ.....	1

### BİRİNCİ BÖLÜM

#### TERÖRİZM VE İDEOLOJİ

1.1. Terör ve Terörizm Kavramları.....	6
1.2. Terörizmin Tarihsel Gelişimi.....	8
1.3. Terörizmin Amaçları.....	13
1.4. İdeolojilere Göre Terörizmin Çeşitleri.....	14
1.4.1. Sol Terörizm.....	14
1.4.2. Sağ Terörizm.....	15
1.4.3. Dini Terörizm.....	17
1.4.4. Etnik Terörizm.....	18
1.5. Terörizmin Unsurları.....	19
1.5.1. İdeoloji Unsuru.....	19
1.5.2. Şiddet Unsuru.....	20
1.5.3. Örgüt Unsuru.....	21
1.6. İdeoloji Kavramı.....	24
1.7. Terörizm ve İdeoloji İlişkisi.....	26

### İKİNCİ BÖLÜM

#### PKK TERÖR ÖRGÜTÜ

2.1. PKK'nın Ortaya Çıkışına Zemin Hazırlayan Süreç.....	29
2.2. PKK'nın Kuruluşu.....	31
2.3. PKK'nın Eylemlere Hazırlık Dönemi.....	36
2.4. PKK'nın Yükseliş Dönemi.....	38

2.5. PKK'nın Eylemsel Gerileme Dönemi.....	43
--	----

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### PKK'NIN DEĞİŞEN İDEOLOJİSİ

3.1. KCK Yapılanmasına Giden Süreç.....	49
3.2. Murray Bookchin ve İdeolojisi.....	54
3.3. Murray Bookchin'in Öcalan'a Etkileri.....	60
3.4. KCK Sözleşmesi.....	64
3.5. PKK'nın Jineolojik Söylemi.....	74
3.6. PKK'nın Ekolojik Söylemi.....	82
3.7. Demokratik Özerklik ve Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı.....	86
SONUÇ.....	96
KAYNAKÇA.....	102
ÖZGEÇMİŞ.....	110

## KISALTMALAR

<b>AB</b>	: Avrupa Birliği
<b>ABD</b>	: Amerika Birleşik Devletleri
<b>ADYÖD</b>	: Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği
<b>AİHM</b>	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
<b>ARGK</b>	: Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu
<b>BDP</b>	: Barış ve Demokrasi Partisi
<b>DEP</b>	: Demokrasi Partisi
<b>Dev-GENÇ</b>	: Devrimci Gençlik Federasyonu
<b>DDKO</b>	: Devrimci Doğu Kültür Ocakları
<b>DEHAP</b>	: Demokratik Halk Partisi
<b>DHKP-C</b>	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi- Cephesi
<b>DTK</b>	: Demokratik Toplum Kongresi
<b>ERNK</b>	: Kürdistan Halk Kurtuluş Cephesi
<b>ETA</b>	: Bask Yurdu ve Özgür İnsan
<b>FARC</b>	: Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri
<b>FETÖ</b>	: Fethullahçı Terör Örgütü
<b>FKÖ</b>	: Filistin Kurtuluş Örgütü
<b>HADEP</b>	: Halkın Demokrasi Partisi
<b>HBİM</b>	: Halkların Birleşik İntikam Milisleri
<b>HDP</b>	: Halkların Demokratik Partisi
<b>HEP</b>	: Halkın Emek Partisi
<b>HPG</b>	: Halk Savunma Güçleri
<b>HRK</b>	: Kürdistan Kurtuluş Birlikleri (Hezen Rızgariye Kürdistan)
<b>IRA</b>	: İrlanda Cumhuriyet Ordusu

<b>İŞİD</b>	: Irak Şam İslam Devleti
<b>İHA</b>	: İnsansız Hava Aracı
<b>KADEK</b>	: Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi
<b>KCK</b>	: Kürdistan Topluluklar Birliği
<b>KDP</b>	: Kürdistan Demokratik Partisi
<b>KKK</b>	: Kürdistan Demokratik Konfederalizmi
<b>KONGRA-GEL</b>	: Kürdistan Halk Kongresi
<b>KYB</b>	: Kürdistan Yurtsever Birliği
<b>PÇDK</b>	: Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi
<b>PJAK</b>	: Kürdistan Özgür Yaşam Partisi
<b>PKK</b>	: Kürdistan İşçi Partisi
<b>PYD</b>	: Demokratik Birlik Partisi
<b>SHP</b>	: Sosyaldemokrat Halkçı Parti
<b>SSCB</b>	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
<b>THKP-C</b>	: Türkiye Halk Kurtuluş Partisi- Cephesi
<b>TİP</b>	: Türkiye İşçi Partisi
<b>YDG-H</b>	: Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi
<b>YDK</b>	: Demokratik Halk Birlikleri
<b>YPG</b>	: Halk Koruma Birlikleri
<b>YPS</b>	: Sivil Savunma Birlikleri

## TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana yol gösterip ışık tutan, kendi çalışmasıymış gibi benimle ilgilenen, bilgilerinden, tecrübelerinden ve vizyonundan faydalandığım değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Göktuğ Sönmez'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca yüksek lisans öğrenimim süresince kendisine yöneltmiş olduğum soruları içtenlikle cevaplayan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Mustafa Cüneyt Özşahin'e çok teşekkür ederim.

Bu çalışmayı 25 Eylül 1993 tarihinde Siirt'in Eruh ilçesinde PKK terör örgütü tarafından şehit edilen, Pentagram adlı rock müzik grubunun kurucu üyelerinden Ümit Yılbar'a, tüm şehitlerimize ve terörle mücadelede büyük kahramanlık örneği gösteren güvenlik güçlerimize ithaf ediyorum.

## GİRİŞ

Terör ve terörizm, MS 1.yy'dan beri süregelen kavramlardır. Dünya tarihinde kayda geçirilen ilk terör eylemleri Zealotlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Çok tanrılı inancıya karşı çıkan Zealotlar, Roma'ya karşı çeşitli ayaklanmalar ve isyanlar düzenlemiştir (Onay, 2009, s. 21). Asırlar öncesine dayanan bu kavramlar özellikle ulus devletlerin ortaya çıkışından sonra etkisini iyice hissettirmeye başlamıştır. SSCB'nin dağılmasıyla birlikte iki kutuplu sistem çökmüş, sistemin çökmesiyle meydana gelen boşluk ise terör örgütleri için bulunmaz bir fırsat halini almıştır. Bu sistemsel kırılmayı iyi değerlendiren terör örgütleri, devletlere ve halklara panik, korku yaymayı amaçlayarak, bazı kazanımlar elde etmek istemektedirler. Elde etmek istenen bu kazanımlar terör örgütünün amaçlarına göre değişebilir. Toprak parçası, maddi güç, benimsenen ideolojiyi topluma yayma istemi, bağımsız bir devlet kurma arayışı, intikam duygusu gibi konular terör örgütlerinin motivasyon kaynağı olabilir. Bazı terör örgütleri kuruluş ideolojisine sadık kalarak varlığını sürdürmeye çalışırken bazıları dönemin şartlarına göre ideolojik olarak değişim göstermiştir. Ülkemizde çeşitli eylemlere imza atmış PKK terör örgütü de süreç içerisinde ideolojik değişime giden örgütlerden biridir. PKK terör örgütü özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde şiddet kullanarak, kendi fikirlerini zor kullanarak insanlara dayatmaktadır. Türkiye'nin bütünlüğünü tehdit eden PKK terör örgütü zaman içerisinde bazı değişimler geçirmiştir.

İdeoloji unsurunu sıklıkla kullanan terör örgütleri, gerçekleştirdikleri eylemleri meşruymuş gibi göstermek amacıyla bu yola başvururlar. İdeolojik motivasyon; örgüt militanlarını ve sempatanlarını bir arada tutan önemli kavramlardan biridir. İdeoloji, aynı zamanda terör örgütleri için yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Örgütler benimsedikleri ideolojilere göre hareket eder ve buna göre planlarını oluştururlar. Terör örgütlerine karşı yapılan mücadelede düşünce sistemlerinin analizi önemli bir yer tutmaktadır. PKK'nın ideolojisinin özellikle Soğuk Savaş sonrası yaşadığı kırılma bu konuyla ilgili araştırmaların oldukça kısıtlı olmasına sebebiyet vermiştir.

Bu tez çalışmasının ana amacı PKK terör örgütünün kuruluş ideolojisini, süreç içerisindeki ideoloji, strateji ve söylem değişikliklerini, bu değişikliklerin örgüt ve

Türkiye'ye etkilerini derinlemesine analiz etmektir. "Soğuk Savaş Sonrası PKK'nın İdeolojik Dönüşümü" başlığı bu tezde incelenecek ve tezin ana konusunu oluşturacaktır. Özellikle PKK'nın değişen ideolojisiyle ilgili yapılan araştırmaların literatürde az sayıda olması, örgütün gelecek hedeflerini ve stratejisini anlamayı zorlaştırmaktadır. Araştırma süresince yapılan analiz PKK'nın stratejilerini çözümlenmede katkı sağlayacak, örgütün tarihsel sürecinde ne gibi değişimler geçirdiğine kaynaklık edecek, dolayısıyla PKK'nın ileride gerçekleştirebileceği hamlelerin analiz edilmesinde referans olacaktır. Uzun yıllardır Türkiye'nin mücadele içerisinde bulunduğu PKK terör örgütünün kuruluş sürecinden günümüze kadarki geçirdiği değişimlerin izlenmesi terörle mücadele noktasında önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu tez çalışmasında içerik analizi yöntemi esas alınarak, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yönteminde, bulunduğu sonuçları genellemeye çalışan nicel araştırmanın aksine, derinlemesine ve detaylı bir biçimde anlatım tercih edilmektedir. Yorumlama ve betimleme nitel araştırmanın temel unsurlarıdır. İçerik analizi, yazılı eserlerin ve görsel medyanın incelenmesinde önemli bir metottur. Weber'e göre içerik analizi, metinden çıkarılan yorumların bir dizi işlemlerden geçerek ortaya konulduğu bir araştırma yöntemidir (Weber, 1989, s. 5). Dokümanların ve konuyla ilgili söylemlerin incelenmesi sonucunda toplanan verilerin analiz edilmesi amaçlandığından dolayı çalışmada bu yöntem tercih edilmiştir.

Bruce Hoffman, Andrew Heywood, Gus Martin gibi yazarların terörizm tanımları ve sınıflandırmaları, Fransız Devrimi'nin terörizmin gelişimine etkileri, Mardin ve Eagleton'un ideoloji tanımları, Marks ve Engels'in ortaya koyduğu fikirler, konuyla ilgili daha önce çalışılmış çeşitli yüksek lisans ve doktora tezleri, Feminizm kavramının PKK'nın jineolojik söylemine etkileri, Leslie Lipson'un "demokratik uygarlık" fikri, Murray Bookchin'in ekoloji, anarşizm ve konfederalizm hakkındaki fikirleri ve kitapları, KCK Sözleşmesi, demokratik özerklik taslağı, Abdullah Öcalan, Duran Kalkan, Cemil Bayık ve diğer PKK yöneticilerinin ilgili konu hakkındaki görüşleri, makaleleri ve kitapları, PKK'nın gerçekleştirdiği kongreler ve konferanslar, konuyla ilgili haber kaynakları, PKK'nın internet siteleri ve Serxwebun dergisi gibi

kaynaklar, konunun netleşmesinde ve kuramsal çerçevenin çizilmesinde önemli rol oynayacaktır. İdeolojik dönüşümde etkisi olan önemli olaylara değinilmiş bunun dışında kalan PKK'nın gerçekleştirdiği eylemlere mümkün olduğunca değinilmemiştir.

Bu tez çalışmasının temel hipotezi şu şekildedir: PKK terör örgütü kuruluş yıllarında Marksist-Leninist ideolojiyi benimsemiş ve şiddet kullanmaktan kaçınmamıştır. SSCB'nin dağılmasının ardından Marksist-Leninist ideoloji örgüt nezdinde etkisini giderek kaybetmeye başlamış ve yeni arayışlara yönelmiştir. 2000'li yıllar PKK için önemli ideoloji değişimlerine sahne olmuş ve örgüt Murray Bookchin'in "ekolojik toplum modeline dayalı komünalist konfederal sistem modeli" üzerine yoğunlaşmış, bu stratejiyi uygulamaya çalışmıştır. Araştırmanın temel problemini, PKK'yı dönüşüme iten sebepler ve bu değişim sürecinin nasıl geliştiği oluşturacaktır. Çalışmanın alt problemleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Sovyet Bloğunun dağılması PKK'nın ideolojisini nasıl etkilemiştir?
2. Öcalan yakalandıktan sonra PKK'nın izlediği strateji nasıl değişmiştir?
3. PKK, özellikle Avrupa'ya legal bir örgüt olduğu izlenimini vermek için hangi adımları atmıştır?
4. Öcalan'ın etkilendiği kişiler ve fikirler nelerdir?
5. PKK'nın söylemlerindeki çelişkiler nelerdir?

1978 yılında kurulan PKK terör örgütünü, aniden sahneye çıkmış bir terör örgütü olarak görmek yanlıştır. Osmanlı Devleti'nin yıkılışından ve Cumhuriyetin kuruluşundan beri özellikle doğu illerinde gerçekleştirilen çeşitli isyanlar, Kürtçülük faaliyetleri ve özellikle 1960'larda etkisini hissettirmeye başlayan radikal sol hareketler, Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO), komşu ülkelerde ve uluslararası arenada gerçekleşen devrimler ve karışıklıklar PKK'nın ortaya çıkışında önemli etmenlerdir.

Kuruluş ideolojisi olarak Marksist-Leninist ideolojiyi benimseyen PKK, özellikle SSCB'nin dağılmasından sonra kendini yeni arayışlara yöneltmeye başlamıştır. Marksist-Leninist ideolojinin gittikçe güç kaybettiğini gören PKK,

Murray Bookchin'in kurucusu olduğu “toplumsal ekoloji felsefesi ve demokratik konfederalizm” fikrini 2000’li yıllardan sonra benimsemeye ve uygulamaya başlamıştır. Siyasi parti oluşturma sürecinden itibaren; ekoloji, yeşil çevre, kadın hakları gibi konulara yönelen PKK, bu konuları toplumun gözünü boyamak ve uluslararası arenadan destek bulabilmek amacıyla kullanmaktadır. Özellikle tezde belirtileceği üzere PKK’nın söylemleriyle gerçekleştirdiği uygulamalar çoğu zaman birbirleriyle çelişmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde terörizm ve ideoloji kavramları üzerinde durulacaktır. Terör ve terörizm kavramları farklı yazarların tanımlarından örnekler vererek açıklanacak, bu kavramların kökenlerine inilerek iki kavramın temel farkları belirtilecektir. Terörizmin tarihsel gelişimi irdelenerek, gerçekleştirilen ilk terör faaliyetlerine bu faaliyetlerin sebeplerine ve terör örgütlerine değinilecektir. Sonrasında terörizmin amaçları analiz edilerek eylemlerin gerçekleştirilme sebepleri ortaya konulacaktır. İdeolojilerine göre terörizmin sınıflandırılması yapılarak; sol, sağ, dini ve etnik terörizm çeşitleri örnekler verilerek açıklanacak ve tanımlanacaktır. İdeoloji kavramının sabit bir tanımı olmamasından kaynaklı olarak farklı yazarlar ve düşünürler tarafından ifade edilen çeşitli tanımlarına yer verilecektir. İlk bölümün son konusu olarak terörizm ve ideoloji kavramları arasındaki ilişkiye bakılarak bu kavramların birbirleri ve terör örgütleri açısından tamamlayıcı noktalarının altı çizilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümüne gelindiğinde PKK terör örgütünün iç yapısına inilecek, 1960’tan başlayarak PKK’nın kuruluşunda etkili olan süreç ve bu süreç içerisinde meydana gelen önemli olaylar analiz edilecektir. 1978 yılına gelindiğinde PKK kuruluşunu resmen ilan etmiş ve Abdullah Öcalan terör örgütünün lideri olarak ortaya çıkmıştır. Kuruluş sürecinde Öcalan’ın etkilendiği kişiler ve olaylar, PKK’nın yönetim kadrosu, başlangıç ideolojisi, kuruluş tüzüğü ve amaçları aktarılacaktır. PKK’nın eylemlere hazırlık döneminde 12 Eylül Darbesi’nin etkileri, Öcalan’ın başta Suriye olmak üzere, yurt dışıyla gerçekleştirdiği temaslar incelenecektir. PKK’nın yükseliş döneminin incelendiği bir sonraki bölümde; PKK’nın savaş stratejileri ve aşamaları, parti-cephe-ordu üçlemesi, PKK’nın yavaş yavaş siyasete katılımına, bu

süreçte gerçekleşen önemli kongreler ve PKK'nın gerçekleştirdiği bazı eylemlere değinilecektir. Bu bölümün son odağını oluşturan PKK'nın gerileme döneminde ise PKK'ya karşı gerçekleştirilen operasyonlara, PKK'nın ateşkes çabaları ve klasik sosyalizm anlayışından yavaş yavaş vazgeçmesine değinilip, batılı ülkelerin desteğini çekmek amacıyla PKK'nın uyguladığı stratejiler ve Abdullah Öcalan'ın yakalanış süreci aktarılacaktır.

Çalışmanın son bölümünde ise PKK'nın değişen ideolojisine odaklanılacaktır. Öcalan'ın yakalandıktan sonra hakkında çıkarılan idam kararını kaldırmak için uğraşı ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmak istemesi nedeniyle uyguladığı bazı reformların PKK tarafından nasıl kullanıldığı ele alınacaktır. PKK kendine siyasi bir parti imajı verebilmek için çeşitli isim değişikliklerine gitmiştir. KADEK, KONGRA-GEL ve KCK yapılanması bu değişikliğin örnekleridir. PKK'yı bu değişikliklere iten sebepler, Murray Bookchin'in ideolojisi ve Abdullah Öcalan'ın fikirlerine etkisi, toplumsal ekoloji yaklaşımı ve konfederalizm'in, KCK yapılanmasına etkileri, KCK tüzüğü ve maddeleri bu bölümde analiz edilecektir. KCK yapılanmasından sonra ele alınacak konu PKK'nın jineoloji ve ekoloji hakkındaki söylemleridir. Bu söylemler ideolojik değişimden sonraki süreçte önemli yer tutmaktadır. Üçüncü bölümün ve tezin son kısmında PKK'nın 2010 yılında gündeme getirdiği demokratik özerklik kavramına ve taslağına değinilecek, son olarak PKK'nın kır gerillacılığının yanına ekleyeceği şehir gerillacılığı stratejisiyle iç savaş çıkarma çabaları ve gerçekleştirdiği orman yangınları incelenecektir.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### TERÖRİZM VE İDEOLOJİ

#### 1.1. Terör ve Terörizm Kavramları

Terör sözcüğü kavramsal olarak incelendiğinde anlamını Latince “terrere” kelimesinden almıştır. Bu sözcüğün anlamının yine Latince “ürpermek” anlamına geldiği söylenebilir ve günümüzdeki manasıyla ilk olarak Fransız Devrimiyle kullanılmıştır (Wilkinson, 1974, s. 9). Anarşi, şiddet gibi kelimelerle benzer anlamlarda kullanılan terör sözcüğü Türkçede “tedhişçilik” ve “yıldırıcılık” manasına gelmektedir (Alpaslan, 1983, s. 4). Tedhiş ve yıldırma birdenbire içine girilen korku durumunu ifade etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Terörle Mücadele Kanunu’nda terörü şu şekilde açıklamaktadır:

*“Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.”* (Terörle Mücadele Kanunu, 1991).

Terörizmin dünyada herkes tarafından kabul gören bir tanımı yoktur. Yapılan bir araştırmada 109 farklı terörizm tanımı incelenmiş ve en sık kullanılan 5 konu şu şekilde açıklanmıştır: Siyasal amaçlar (%65), tehdit (%47), hedefler (%65), şiddet ve zorlama (%83,5), psikolojik etkiler (41,5) (Schmid & Jongman , 1988, s. 5). Bir kesim tarafından özgürlük savaşçısı olarak görülen grup diğer taraftan terörist olarak adlandırılabilir. Ulusal çıkarlara öncelik veren devletler kendi lehine olan durumlarda terörizmi önemsemeyip hatta destek çıkabilirken, aleyhine gerçekleşen saldırıları

terörizm olarak nitelendirebilir. Bu sebepten dolayı çok çeşitli terörizm tanımları mevcuttur.

Encyclopedia of the Social Sciences'ta bulunan tanıma göre; *“Terörizm, örgütlü bir grubun ya da tarafın istediği sonucu, elde etmek için, başvurduğu yöntem ya da kuramdır”* (Acar, 1999, s. 44). Diğer bir tanıma göre; *“Terörizm, insanlara ve mallara karşı, eylem yapmakla, korkutarak siyasal, sosyal, ekonomik ya da dini değişikliğe ulaşmaya girişmedir”* (Wilkins, 1992, s. 1). Terörizmle ilgili birçok çalışması bulunan Sulhi Dönmezer ise terörizmi *“Şiddetin, sosyal, ulusal, ırki, dinsel fesat çıkarıcı ve diğer maksatlarla sosyal sınıflar arasında savaş, çatışma, tahrik etme üzerine planlı ve hukuk dışı olarak kullanılması”* şeklinde tanımlamaktadır (Dönmezer, 1977). Terörizmden ciddi derecede etkilenen gruplardan biri sivillerdir. Chomsky ve Achcar yapmış oldukları terörizm tanımında bu konuya dikkat çekmiş, *“hükümetlerin ya da diğer kolektiflerin belirli bir tarzda hareket etmesini sağlama girişimleriyle bağlantılı hedeflere ulaşmak için sivillerin hedef alınması”* (Chomsky & Achchar, 2007) tanımını yapmışlardır. Bruce Hoffman ise terörizmi diğer suçlardan farklı bir konuma yerleştirerek, *“bertaraf edilemez politik bir amacı ve motivasyonu olan, şiddet veya şiddet tehdidini içeren, hedef kitleye zarar vermenin ötesinde geniş kapsamlı psikolojik bir yan etki yapmak için kurgulanan, hiyerarşik yapıya sahip bir örgüt dahilinde planlanan ve koordine edilen ve hiyerarşik bir yapı içerisinde bulunan hücresel yapılar veya bağlı alt gruplar tarafından gerçekleştirilen eylemler”* olarak tanımlamıştır (Hoffman, 2006, s. 38).

Terörizm hakkında yapılan genel tanımlamaların ortak noktalarında dikkat çeken özellikler şu şekildedir:

- Siyasi bir imgenin varlığı,
- Terör ve korkunun egemen olması,
- Halkta yaratılan panik duygusu,
- İnsanlık dışı, acımasız uygulamaların yapılması,
- Çaresizlik duygusunun yayılımı,
- Şiddet stratejisinin reklam yoluyla halka yayılması,
- Gizli yürütülen planlar ve eylemler,

- Gelişmiş silahların kullanılmasıdır (Robertson, 1987, s. 44).

Terörizm dünya genelinde kabul edilen nesnel ve ortak bir tanımdan yoksundur. Uluslararası hukuk açısından bu kavramları tam olarak tanımlamak ya da tek ve üzerinde uzlaşılan bir tanım bulmak oldukça zordur. Kimileri tarafından terörist olarak kabul edilen bir grup diğerleri açısından özgürlük savaşçısı olarak görülmektedir. Devletler ulusal çıkarlarını ön planda bulundurarak, kendi faydaları ve çıkarlarına hizmet edecek şekilde terörizmi tanımlarlar. Çoğu kişi ve kurum terörizm ve terör kavramlarını aynı manada kullanmaktadır, fakat bu kavramlar sanıldığı gibi aksine birbirinden farklıdır. Terör; belirli davranışları veya düşünceleri dikte etme maksadıyla şiddet kullanma tekeli ya da tehditkâr özelliğe sahip eylemleri içine alan geniş bir yelpazedir. Terörizm kavramı ise siyasi hedefler uğruna, belirli bir ideoloji temelinde girişilen şiddet hareketlerinin yansımasıdır. Endişe ve korkuyu belirten terör kavramına süreklilik ve siyasi bir söylem kazandıran kavram terörizmdir. Terör, toplumlarda güvensizlik havası yaratıp büyük çaplı panik oluştururken; terörizm mevcut durumu değiştirmek amacıyla örgütlü ve sistemli bir şekilde hareket eder. Kısacası terör eylemken; terörizm bu eylemin belli bir amaç çerçevesinde ve ideoloji doğrultusunda kullanılmasıdır.

## 1.2. Terörizmin Tarihsel Gelişimi

Terör bugün ortaya çıkmış değildir, ilk çağlardan beri terör vardır. Terörizmin ortaya çıkış süreci incelendiğinde asırlar öncesine bakmak doğru olacaktır. Bilinen ilk terör faaliyetleri Zealotlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Roma İmparatoru Sezar'ın ölümünün ardından Roma'daki putperestlerin Yahudilere dini kısıtlama getirmesine karşı çıkan Zealotlar çok tanrılı inanca karşı çıkıp Celileli Judas'ın önderlik ettiği bir isyan süreci başlatmışlardır (Onay, 2009, s. 21). Bu isyan tarihe "Büyük Yahudi İsyanı" olarak geçmiştir. Roma'ya ciddi hasarlar veren Zealotlar saklandıkları Hz. Süleyman tapınağında Romalılar tarafından sıkıştırılmalarının ardından intihar etmişlerdir (Onay, 2009, s. 23). Roma'ya karşı örgütlenen diğer bir grup olan ismini "sika" denilen küçük hançerlerden alan Sicariler, Esseniler'in<sup>1</sup> izinden gitmiştir.

<sup>1</sup> Esseniler: MÖ. 2. asırda ortaya çıkan katı inançlı Yahudi tarikatı.

Kudüs'ün su kanallarına ve hububat depolarına, devlet arşivlerine çeşitli saldırılar gerçekleştirmiştir. MS. 66-73 yıllarında Sicariler, Roma yönetimine karşı mücadele etmiştir (Altuğ, 1995, s. 9). Günümüzdeki Filistin toprakları, kayıtlara geçen terör hareketlerinin başladığı coğrafya olmuştur.

Sonraki süreçte Hasan Sabbah önderliğinde ortaya çıkan ‘‘Haşhaşiler’’ günümüzde bile adından sıkça söz ettirmektedir. Planlı ve sistematik bir şekilde örgütlenen Haşhaşiler üyelerini uyuşturucu ile kendine bağlayıp, Nizamülmülk gibi önemli devlet adamlarına, çeşitli suikastlerde bulunmuş, Selçuklu Devleti'nin başını oldukça ağrıtmıştır (Lewis, 2005, s. 10). Fedai olarak adlandırılan suikastçiler, kolay manipüle edilerek cennet vaatleriyle eylemler düzenlemiştir. Moğolların bölgede artan gücü sebebiyle zayıflayan örgüt, merkezi konumundaki Alamut Kalesi'nin yok edilmesiyle birlikte parçalanmıştır (Laquer, 1999, s. 9). Haşhaşiler, geçmişten günümüze birçok filmde ve kitapta adından söz ettirmiştir.

İslamiyet içerisinden çıkmış olan Haricilik terörün ideolojik boyutunun önemli örneklerden biridir. 8. yüzyıldan günümüze kadar varlığını devam ettiren bu akım 1700'lü yıllara gelindiğinde içerisinden şiddet eğilimi oldukça yüksek olan Selefilik ideolojisini doğurmuştur. Selefilik ideolojisi yalnızca Kur'an ve Sünneti referans olarak kabul eder ayrıca Selefilik ayetlerin ve Kuran-ı Kerim'in yorumlanmasına karşı çıkar. Selefilik'in attığı bu temel; İŞİD, El-Kaide, El-Nusra gibi örgütlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır (Evkuran, 2018, s. 45). Bu örgütler küresel anlamda sansasyon yaratmış, patlama, rehin alma gibi çeşitli terör eylemleri gerçekleştirmişlerdir.

Terörizmin farklı bir boyut kazanması ise Fransız İhtilaliyle gerçekleşmiştir. Fransız Devrimi çoğu araştırmacıya göre modern terörizmin doğuşuna yol açmıştır (Korkmaz, 1999). Bu dönemde devlet mekanizması, planlı ve sistemli hareket ederek devlet eliyle terörü harekete geçirmiştir. Fransa halkının uyanmaya başlaması ve dönemin farklı dinamikleri bunu tetiklemiştir. Monarşi, soyluların tepede olmasının verdiği rahatsızlık ve kiliseye karşı azalan güven, burjuvazi önderliğinde Fransız Devrimi'nin yaşanmasına yol açmıştır. 1793 yılında ‘‘Devrim Mahkemeleri’’ kurulmuştur. Mahkemelerin kurucusu olan Georges Jaques Danton, halkın mutluluğu için sert ve yıldırıcı önlemlerin alınmasının şart olduğunu, bunun için de tüm suçluların

ölüm cezasına çarptırılmasını istemiştir (Onay, 2009, s. 31-32). Ulusal konvansiyon adı altındaki terör yönetiminde 15.000 ile 40.000 arasında insan hayatını kaybetmiştir. Ölenlerin %8'i soylu, %14'ü burjuva, %6'sı din adamı, %70'i ise köylü ve işçi kökenlidir (Sander, 2016, s. 16). 1975 yılında halkın baskısıyla bu yönetim son bulmuştur. Fransız devriminin önemli sonucunu Sander şu şekilde belirtmiştir:

*“Fransız Devrimi Avrupa tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Aynı zamanda soyuna ve inançlarına bakılmaksızın kişinin değerinin hararetle savunulması, tüm insanların besin kaynağı olmuş ve dünyanın dört bucağındaki düşünce ve kurumları uzun süre etkiledi. Liberalizm ve milliyetçiliğin patlayıcı güçler olarak Avrupa'ya yayılması ‘ulus-devlet’ anlayışının tam anlamıyla yerleşmesi ve ‘yurttaş ordu’ olgusu ile ‘kitle savaşı’ kavramlarının ortaya çıkması Fransız Devrimi'nin doğrudan sonuçlarıdır. En önemlisi daha önce ‘radikal’ olarak değerlendirilen bir kavramı hiç kuşkuya meydan vermeyecek bir biçimde uygulamaya sokmuştur: hükümetler ne Tanrı'nın ne de doğanın ama insanoğlunun yarattığı kuruluşlardır”* (Sander, 2016, s. 167).

Terör ve terörizm kavramı, Fransız İhtilaliyle birlikte farklı bir anlam kazanmıştır. Milliyetçilik kavramının güç kazanması ile azınlıklar ulusal devletlerini kurmak amacıyla terörizmi bir araç olarak görmeye başlamışlardır. Böylece terör ve terörizmin kapsamında genişleme gerçekleşmiştir. Fransız Devrimi, terör rejiminin yaşanmasına neden olduysa da Dünya ve Avrupa tarihi bağlamında yadsınamayacak bir yere sahiptir.

1860'lı yıllara gelindiğinde Rusya'daki baskıcı Çar rejimi, anarşizmin doğuşuna yol açmıştır. “Halkın İradesi” anlamına gelen Narodnaya Volya adlı terörist grup üst kademelere karşı çeşitli suikastler gerçekleştirmiş, gerçekleştirdiği eylemlere karşı kendisini Çarlık rejiminin despotça davrandığını ve bu rejime karşı direnmenin doğal bir hak olduğunu gerekçe göstererek savunmuştur (Arıboğan, 2007, s. 22). Baskılar sonucunda Rus Çarı II. Alexander önemli adımlar atıp, yarı kölelik serfliğini kaldırmış, Batı yargılama sistemini benimsemiş ve yerel yönetim haklarını bölgelere vermiştir (Akin, 2012, s. 37). Yapılan bu reformlar anarşistlerce yeterli bulunmamış

ve Rus Çarı bombalı bir suikast ile öldürülmüştür. Bu eylemden sonra örgüt dağılmış fakat öncü bir nitelik kazanmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'na kadar devrimci özelliğini sürdüren terörizm, Birinci Dünya Savaşıyla birlikte yerini yükselen milliyetçiliğe bırakmıştır (Hoffman, 2006, s. 11). Birinci Dünya Savaşının ardından milliyetçilik yükselişe geçmiş, sol ve sağ ideolojiler daha belirgin hale gelmiş, bu etkenler terörizm için müsait bir ortam ortaya çıkarmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından devrimci söylemle adı geçen terör, ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmak için kullandıkları bir araç haline gelmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan Soğuk Savaş döneminde ise dünya iki kutuplu sisteme evrilmiş ve ABD anti- komünist bir propaganda yürütüp Sovyetler Birliği'ne yakın ülkelere müdahale edip fikrini empoze etmeye çalışmış, buna karşılık olarak Sovyetler Birliği de Marksist-Leninist ideolojisini Batıya yakın ülkelere empoze etmeye çalışmıştır (Rapoport, 2003, s. 41). Her iki kutup, birbirlerini zayıflatmak amacıyla terör örgütlerine destek vermişlerdir.

Öte yandan modern çağlara yaklaşıldığında Rus Devrimi ile gün yüzüne çıkan Marksizm, terörü vazgeçilmez bir araç olarak kullanmıştır. Rusya ve Çin'in önderlik ettiği Marksist-Leninist ideolojiyi benimseyen örgütler ortaya çıkmış ve buldukları bölgelerde gerçekleştirdikleri terör eylemleri ile adlarından oldukça söz ettirmeyi başarmışlardır (Chaliand & Blin, 2007). Dünya üzerinde özellikle az gelişen bölgelerde sömürüye karşı bağımsızlık maksadıyla kurulan örgütlere ek olarak, milliyetçi ve ayrılıkçı ideolojiler ile kurulan örgütler zamanla kendini göstermeye başlamışlardır. Bu örgütlere İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA), Estimated Time of Arrival (ETA), Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) ve Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri (FARC) örnek olarak gösterilebilir (Hoffman, 2006, s. 16).

SSCB'nin dağılması ve sol dalganın etkisinin azalmasıyla birlikte, Soğuk Savaş sonrası dönemde terörizmin dini boyutu ön plana çıkmaya başlamıştır. Rapoport'a göre, dini terörizm dalgası kendisinden önceki döneme kıyasla çok daha kanlı ve etkili olmuştur (Rapoport, 2003, s. 43). Bu dönemden sonra örgütler çok daha kararlı hareket etmişlerdir. 11 Eylül ise bunun en büyük örneklerinden biridir (Kıbaroğlu, 2014, s. 209). 11 Eylül 2001'de saldırıyı üstlenen el-Kaide ve saldırının

gerçekleşmesine yardım eden Taliban'a yönelik ABD tarafından bir harekât başlatılmış sonrasında Afganistan işgal edilmiş ve bölgede kozlar yeniden paylaşılmıştır. 11 Eylül'ün önemli olduğu noktalardan biri ABD başta olmak üzere ülkelerin teröre bakış açısını değiştirmiş ve devlet merkezli güvenlik yaklaşımlarının sorgulanarak terörizmi devlet dışı tehdit olarak görmelerine sebebiyet vermiştir (Temizel, 2011, s. 335) 11 Eylül saldırılarından itibaren günümüze kadar terörizm, üzerinde çok konuşulan ve çözümler üretilmeye çalışılan konularda başı çekmektedir.

El Kaide'ye ek olarak Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD), Boko Haram, El Nusra gibi örgütler, El Kaide lideri Usame Bin Ladin'in izinden giderek dünyanın çoğu yerinde adlarından söz ettirmişlerdir. Gelişen teknoloji ve ulaşım, ülkeler arasındaki sınırları ortadan kaldırmış, kontrol ve denetimin zayıf hale gelmesi terör örgütlerinin işini kolaylaştırmıştır (Türköz, 2016, s. 154). Terör örgütleri, geleneksel hiyerarşik yapılar yerine birbiriyle bağlantılı hücrelerden meydana gelen bir uluslararası şebekeyi kullanır hale gelmiş ve belirli bir biçimi bulunmayan daha serbest hareket edebildikleri organizasyon yapılarına yönelmişlerdir (Gofas, 2012, s. 146). Küreselleşmenin etkisiyle birlikte, terör örgütlerinin kitle imha silahlarına ve bu silahların yapımında kullanılan maddelere erişimi kolaylaşmış, bu silahlar sık sık eylemlerde kullanılmaya başlanmıştır (Hoffman, 1997, s. 45). Terörist eylemler, geçmişte yalnızca hedefledikleri devletin egemenlik alanına müdahalede bulunuyorken, günümüzde tüm dünyaya etki edebilme gücüne kavuşmuşlardır.

Genellikle insan üstü varlığa ait bir iktidarın eylemlerini emrettiğine ve bu eylemler karşılığında sonsuz bir hayat kazanılacağı inancıyla motivasyon sağlayan dini motifli terör örgütleri, benimsedikleri davanın savunulmasını kutsal olarak atfederler. Dini motifli örgütlerin çoğunun radikal düşüncelere sahip oldukları ve çıkış noktalarının Ortadoğu bölgesi olduğu gözlemlenmektedir. Bu örgütleri herhangi bir dine indirgemek veya onun başlığı altında toplamak yanlış değerlendirmelere sebebiyet vermektedir. Terörizmle ilişkilendirilebilecek örgütlerin tüm dinler içerisinde örnekleri mevcuttur (Kaya, 2017, s. 64). Dinî motifli terörizm, ateşli köktenci terör gruplarının davalarının kutsal doğruluğuna olan inançla kayıtsız şartsız uyguladıkları siyasal bir şiddet olarak tanımlanabilir.

Gelişen iletişim teknolojileri ve silah sanayindeki dikkat çeken ilerleme, terörizmin potansiyelinin öngörülemeyen bir noktaya evrilmesine neden olmuştur. Bu sistem içinde terörizm yükselerek güç kazanmaya devam etmiş, küresel anlamda bir tehdide dönüşmüştür. Küresel anlamda yaşanan bu dönüşüm, terör örgütleriyle mücadeleyi zorlaştırmış, devletlerin güvenlik kaygısının artmasına neden olmuştur.

### **1.3. Terörizmin Amaçları**

Terörizm, var olan sistemi veya düzeni yok ederek, yerine kendi fikirleri doğrultusunda yeni bir sistem veya düzen getirmeyi amaçlar. Ayrıca bu amacın yanı sıra devletin birlik ve bütünlüğünü bozarak, ayrı bağımsız bir devlet yaratmak gibi başka hedeflere de sahiptir. Terörizm toplumda kargaşaya ve kutuplaşmaya neden olur ve insanların duygusal, zihinsel masumiyetlerini yok eder. Böylece bütünlük ve beraberliği bozup insanlara panik ve korku pompalar (Çitlioğlu, 2005, s. 193). Halk desteğini zayıflatmak isteyen terörizm, toplumun direnme gücünü yok etmeyi amaçlar. Buradaki temel amaç terör eylemlerinin artırılarak toplum ve devlet arasındaki bağların koparılmasıdır (Çitlioğlu, 2005, s. 202). Terörizm, ekonomik ve siyasal çıkarlar sağlamak amacıyla kullanılabilir. Burada terörizmin amacının, bir ekonomik güç veya statü elde etmek maksadıyla hedef alınan toplum ve ülkede, belli ortamların oluşmasında rol oynamak olduğu söylenebilir. Terörizm, yalnızca siyasi bir müdahale aracı olarak değil aynı zamanda bir ülkenin başka bir ülkeyi zayıflatması açısından da önemlidir. Özellikle stratejik açıdan önem sahibi ülkelerde gerçekleşen terör olaylarının çoğunlukla bununla ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Terör eylemlerinin gereken etkiyi gösterebilmesi için kitle iletişim araçları oldukça önemlidir. Terörist gruplar için düzenlenen eylemden ziyade bu eylemin yaratacağı korku ve ulaşacağı kişi sayısı daha önemlidir. Asıl amaç çok insan öldürmekten ziyade halkın dışarı çıkarken dahi tedirgin olacağı bir atmosferin oluşmasını sağlamaktır. Kitle iletişim araçları yoluyla milyonlarca insan korku içinde bırakılıp, psikolojik açıdan yıpratılabilir. Bu yıpratma fiziksel yıpratmaya kıyasla çok daha etkilidir (Arslan, 2017, s. 61). Güveni sarsılan halk devletten uzaklaşmaya başlar, böylelikle terör örgütleri hedeflerine ulaşmış olur.

İngiliz Tarihçi Paul Johnson ‘‘Terörün Yedi Ölümcül Günahı’’ başlığında terörün amaçlarını 7 maddede sıralamıştır, bu maddeler şu şekildedir:

- Şiddete meşruluk kazandırılıp, arzulanan bir nitelikmiş gibi lanse edilmesi.
- Kasıtlı moral düşürme uygulanarak duyguların zaman içerisinde hissizleştirilmesi.
- Siyasetin sorunların çözümünde kullanılamaz hale getirilmesi.
- Totaliter devletlerin yaygınlaştırılması.
- Hukuk devleti sistemine son verilmek istenmesi.
- Özgürlüğün sömürülerek, demokratik toplumların tehlikeye düşürülmesi.
- Sivil toplumların demokrasiden uzaklaştırılarak kendini savunamaz biçime dönüştürülmesi olarak sıralanabilir (Johnson, 1979).

Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere terörizm en büyük amacı insanlar üzerinde korku oluşturmaktır. Çoğulculuktan uzak bir anlayış benimseyen terör örgütleri, kurdukları korku imparatorluklarında mutlak egemen güç konumunda olmak isterler. İnsanlar üzerinde bıraktıkları korku ve panik duygusu onların iktidarını güçlendirir ve gerçekleştirdikleri eylemler bir süre sonra sorgulanamaz hatta halk tarafından destek gören bir noktaya evrilir.

#### **1.4. İdeolojilere Göre Terörizmin Çeşitleri**

##### **1.4.1. Sol Terörizm**

Sol Kökenli terör örgütleri sık sık Marksizm ve Leninizm ile ilişkilendirilir. Bunun başlıca nedeni, bu örgütlerin teoride Marks ve Engels’ten pratikte ise Lenin’den etkilenmeleridir. Marks’ın kapitalist toplumlara getirdiği eleştiriler ve bu sistemle mücadelede şiddetin meşru bir araç olarak görülmesi, sol ideolojiye sahip örgütlerin esin kaynağı olmuştur. Bu kaynakla ortaya çıkan örgütler kendilerini sistem tarafından dışlanan ve çeşitli haksızlıklara maruz kalan toplumların temsilcisi olarak göstermiş, baskıcı sınıfa karşı silahlı mücadeleyi savunmuşlardır (Martin, 2012, s. 139). Marksist görüşü savunmayan yönetimler, sol örgütlerin ideolojilerine göre iktidardan düşürülmeli ve halktan bir sınıf onların yerine geçmelidir. Özellikle 19 ve 20. yüzyıllarda bu görüş oldukça destekçi toplamıştır. Sol örgütler diğer ideolojilerden

farklı olarak eşitlik vurgusunu daha çok yapıp, politik bilince önem vermişlerdir (Lutz & Lutz, 2008, s. 130). Bu durum halkların sempatisini kazanmada önemli rol oynamıştır.

Dünyadaki sol terör gruplarından biri ETA'dır. ETA, baskıcı Franco rejimine karşı gerçekleştirilen radikal gençlik hareketleri sonucunda 1959 yılında İspanya'da kurulmuştur. Kendini "Bask Sosyalist Milli Kurtuluş Hareketi" olarak tanımlayan ETA'nın temel hedefleri İspanya'nın kuzeyinde bulunan Bask bölgesindeki illeri birleştirerek bağımsız bir devlet yaratmak, Bask kültürünü ve dilini yaymaktır (Demir, 2017, s. 216). 40 yılı aşkın sürede gerçekleştirdiği terör eylemlerinde yaklaşık 900 kişinin ölümünden sorumlu tutulan ETA, 2018 yılında aldığı kararla silah bırakmış ve kendini feshetmiştir (Bolelli, 2021). ETA'nın faaliyet süresince İspanya devletine ciddi hasarlar verdiğini söylemek mümkündür.

Türkiye'deki sol terör gruplarına örnek olarak DHKP-C gösterilebilir. 1994 yılında Dursun Karataş liderliğinde kurulan DHKP-C, 1970 yılında Mahir Çayan'ın önderliğinde kurulan THKP-C adlı terör örgütünün devamı niteliğindedir. Ülkemizde adından sıkça söz ettiren DHKP-C terör örgütü eski Başbakan Nihat Erim, eski bakan Gün Sazak ile çeşitli bürokratların ölümüne yol açacak çeşitli terör eylemleri düzenlemiştir (Taş D. , 2014, s. 78). Örgütün kullandığı yöntemlere suikast, intihar saldırıları ve bombalı eylemler örnek verilebilir. DHKP-C terör örgütü, Avrupa ülkelerinde çeşitli dernek ve basın-yayın organları aracılığıyla propaganda faaliyetlerini sürdürmektedir.

#### **1.4.2. Sağ Terörizm**

Gus Martin sağ ideolojiyi benimseyen örgütleri, "*üstünlüklerine veya özel hissettikleri durumlara karşı algılanan bir tehdide tepkisel bir hareket*" olarak tanımlamaktadır (Martin, 2012, s. 142). Sağ ideolojilerdeki motivasyon soldakinin tam zıddıdır. Sol ideolojideki yeni bir düzen inşasının aksine sağda geleneğe bağlılık, milliyetçi ve dini esas alan söylemler sıklıkla kullanılmaktadır. Sağ örgütler çoğunlukla, geçmişte ülkeleri tarafından elde edilmiş güce tekrar ulaşma mottosuyla hareket eder ve tarihsel düşmanlık söylemini sıklıkla dile getirir. 20. yüzyılın

başlarında Rusya’da tarih sahnesine çıkan Kara Yüzyıl adlı örgüt bilinen ilk sağ ideolojiye sahip örgüttür (Laquer, 1999, s. 21). Ana düşman olarak ülkelerindeki liberalleri ve Yahudileri hedef noktasına koymuşlardır. Sağ ideolojiyi savunan örgütlerin temel hedefi değişime karşı çıkmak ve kendisi gibi düşünmeyen karşıt görüşleri engellemektir.

Sağ terör örgütleri genellikle yerel niteliktedir. Bünyesinde barındıkları toplumun özelliklerine göre şekillenirler. Özellikle ülkelerine sonradan gelen göçmenler, mülteciler veya yabancılar sağ örgütlerin hedefi olabilir. (Lutz & Lutz, 2008, s. 165). Sol örgütler destekçilerini genellikle üniversitelerden toplarken, sağ örgütler liseleri tercih etmektedir. Sağ örgütlerin önderleri genellikle üst kademe de bulunurken, militanları ise çoğunlukla yoksul kesimden gelmektedir (TBB, 2006, s. 281). Aşırı sağ terör gruplarına örnek olarak Ku Klux Klan verilebilir. Klan 1866 yılında Amerikan iç savaşının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Köleliğin kaldırılmasına karşı çıkan bu örgüt, ırk ayrımını savunmakla beraber siyahilere ve “işbirlikçi” olarak nitelendirdiği beyazlara yönelik kundaklama, linç, tecavüz ve suikast gibi eylemler gerçekleştirmiştir (Martin, 2012, s. 237.). Klan zirve döneminde 4 milyon civarı üyeye ulaşmıştır. Gücünü koruyamayan örgüt yolsuzluk ve mali sıkıntılar gibi nedenlerle 1944 yılında kendini feshetmiştir (Perliger, 2013, s. 45). Sonraki yıllarda tekrar hareketlenmeye çalışan Klan saldırılarına devam etmiş özellikle 11 Eylül eylemlerinden sonra terörizme karşı alınan önlemler nedeniyle örgütün etkinliği oldukça zayıflamıştır.

Bir diğer radikal sağ grup 1985 yılında Nikos Michaloliakos tarafından Yunanistan’da kurulan Altın Şafak’tır. 2010’lu yıllara kadar 0,29 oy oranıyla marjinal bir grup olan Altın Şafak Partisi, bu tarihten sonra ekonomik kriz ve artan mülteci karşıtlığının da etkisiyle yükselişe geçmiş, 2012 ve 2014 yıllarında sırasıyla yüzde 7 ve 9 oy oranına ulaşarak Yunanistan’da 3.büyük parti konumuna yükselmiştir. 2013 yılında Altın Şafak üyesi tarafından sol görüşlü bir müzisyen öldürülmüştür. Bu olay neticesinde partinin birçok üyesine soruşturma açılmış, Yunan yargısı tarafından parti “suç örgütü” olarak nitelendirilmiş ve üyeler cezaevine gönderilmiştir (Özmen, 2021).

Tüm bu yaptırımlara rağmen özellikle artan aşırı ırkçılık nedeniyle Altın Şafak Partisi günümüzde Yunanistan halkının önemli bir bölümü tarafından hala desteklenmektedir.

### 1.4.3. Dini Terörizm

Dini referans alan örgütler belli amaçlar ve kendi çıkarları uğruna dini değerleri kullanmaktadır. Şiddet ve korku bu örgütlerin halka boyun eğdirmede kullandıkları en büyük silahlarıdır. Bu örgütlerde din araçsallaştırılarak şiddete meşru bir boyut kazandırılır. Bu uygulama dini kullanan terör örgütlerinde karşımıza çıkmaktadır (Lutz & Lutz, 2008). Dini metinler ve kitaplar inananlara bazı sorumluluklarını yerine getirdiklerinde ödül, getirmediikleri takdirde ise ceza vadetmiştir. Bu nedenle dini değerler son derece istismar edilmeye açıktır. Tanrı tarafından ödüllendirilme arzusu, intihar eylemleri gibi sonuçlar doğurmakta ve insanların kendini bu uğurda feda etmesine yol açmaktadır. Diğer örgütlere kıyasla dini örgütlemenin daha yıkıcı olduğunu söylemek mümkündür (Hoffman, 1997, s. 273). Terör örgütlerinin üyelerine empoze ettiği sonsuz cennet fikri oldukça kötü sonuçlar doğurmakta ve kanlı eylemlere sebebiyet vermektedir.

Dini terörizmin yakın tarihteki en büyük örnekleri el-Kaide, IŞİD ve Taliban gibi örgütler oluşturmaktadır. Bu örgütler diğer ülkeleri şeytanla anlaşma yapmakla itham etmiş ve çoğu ülkede terör saldırıları gerçekleştirip çok sayıda insanın ölümüne sebep olmuşlardır. Bu grupların eylemleri diğer örgütlere kıyasla oldukça vahşi yöntemlere dayanmaktadır. Bu nedenle bu örgütler uluslararası terörizm açısından günümüzde en tehlikeli gruplar arasında bulunmaktadır (Özerkmen, 2017). Bu durumun en temel sebebi öldürmeye kutsallık atfedilmesi ve örgüt üyelerinin dini fanatizm uğrunda gözlerinin dönmüş olmasıdır.

Türkiye’de bu yapılanmaya örnek olarak Türkiye Hizbullah’ı verilebilir. 1990’lı yıllarda Güney Doğu Anadolu’da ortaya çıkan Hizbullah, bağımsız bir Kürt devleti kurmak istemektedir. Hizbullah’ın PKK’dan bu noktadaki farkı, İslami esaslara dayalı yani şeriat yönetimini benimseyen bir yapı kurmayı amaçlamasıdır. Ayrıca bu amacına ulaşmak için 90’lı yıllarda PKK ile silahlı çatışmaya girmiştir (Avcı, 2019, s. 153). Sadece kendi bölgesinde değil Türkiye’nin batı bölgelerinde de çeşitli eylemler

düzenleyen Hizbullah çok sayıda insanın ölümüne neden olmuştur. Giderek güç kazanan örgütün elebaşı Hüseyin Velioğlu girdiği çatışma sebebiyle 17 Ocak 2000 tarihinde öldürülmüştür (Avcı, 2019, s. 153). Çok sayıda kayıp veren örgüt, eski gücünden uzaklaşarak artık silahlı mücadeleye devam edemeyecek hale gelmiştir.

Dini ideoloji temelinde örgütlenmiş Türkiye sınırları içerisindeki en tehlikeli örgüt şüphe götürmeksizin FETÖ'dür. 15 Temmuz 2016 yılında örgüt başarısız bir darbe girişiminde bulunmuş, gerçekleşen bu girişim, Türk ordusuna ve emniyet kuvvetlerine yerleşen FETÖ terör örgütünün üyeleri tarafından düzenlenmiştir. Saldırı sonucunda iki yüz kırk sekiz kişi hayatını kaybetmiştir, çok sayıda insan yaralanmıştır. Yapılan bu saldırı FETÖ'nün diğer cemaatlerden çok daha güçlü bir yapıya ulaştığına dair kanıt oluşturmaktadır (Karşlı, 2019, s. 1188). FETÖ yapılanması, sorgusuz sualsiz biat kültürünün en büyük örneklerinden biridir.

#### **1.4.4. Etnik Terörizm**

Etnik terör grupları temsil ettikleri grubu yönetmek ve bağımsızlıklarını kazanmak için parçası oldukları devletlerle silahlı mücadele yoluna girmişlerdir. Temel argümanları ise kendi halklarına eşit davranılmadığı ve eziyet edildiğidir (Lutz & Lutz, 2008, s. 102). Terörist örgütler milliyet kavramı ortaya çıktığından beri kendilerini bağımsızlık savaşçıları olarak tanıtmaktadırlar. Dünyada bu durumun yaşandığı yerlerdeki örgütlere; İspanya'da ETA, Kuzey İrlanda'da IRA, Sri Lanka'da Tamil ve Türkiye'de PKK örnek gösterilebilir. Bu etnik temelli terör örgütler binlerce sivilin ölümünden sorumludur (Baharçipek, 2000, s. 23). Yapılan bu eylemlerden etkilenen sivillerin karşı gruptan olması, terörist grupların gerçekleştirdikleri eylemleri meşru olarak görmelerine kılıf oluşturur. Terör örgütleri birden fazla başlık içerisinde değerlendirilebilir. Örneğin ETA hem sol hem de etnik terörizmin kapsamındadır.

Etnik azınlığı sadece milliyet ve dil olarak görmek doğru değildir. Dinsel ve kültürel öğeler de kapsam alanı içindedir (Baharçipek, 2000). Bir önceki konuda değinilen dinsel terörizmden farklı olarak etnik terörizmde amaç, bağlı olduğu toplumdan koparak bir devlet ve toprak parçası kazanmak, kendi gibi düşünenlerin olduğu bağımsız bir devlet kurmaktır. Dini istismar eden örgütlerin ise temel amacı

fikirlerini dünya çapında yayma ve cihat düşüncesidir. Etnik terörizm, sol ideolojilerden, devrim ve rejim değişikliği noktasında ayrılmaktadır (Aytekin, 1994, s. 97). Etnik ayrılıkçı terörün, diğer türlerden önemli bir farkı hazır kitleye hitap etmesidir (Demir, 2017, s. 98). Toplumun tümünden ziyade belirli bir kitleye hitap etmesi sebebiyle hızlı eylemler gerçekleştirebilir, etnik tartışmalar çıkarıp, toplumun birbirinden uzaklaşmasına neden olabilirler.

Self determinasyon hakkından fazlasıyla yararlanmak isteyen bu örgütler BM anlaşmasının 2. Maddesine göre bazı haklar elde etmek istemektedirler. O madde şu şekildedir: *“halkların siyasi statülerini serbestçe belirleme ve ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini serbestçe sürdürebilme hakkı olarak tanımlanan self-determinasyon hakkının kullanıcısı sömürge ülke halkının tümüdür ve sömürge ülke sınırları, kurulan bağımsız devletin de sınırları olacaktır”* (Kütükçü, 2003, s. 268). PKK'nın da sıklıkla lehine kullanmaya çalıştığı bu kavram, maddeden de anlaşılacağı üzere yalnızca sömürge durumundaki milletler için geçerlidir. Dolayısıyla PKK bu maddeyi yalnızca kendi çıkarları için kullanmaktadır.

## **1.5. Terörizmin Unsurları**

### **1.5.1. İdeoloji Unsuru**

Terör örgütlerinin eylemlerine meşruiyet kazandırabilmek için ideolojilere ihtiyacı vardır. Şiddet içeren eylemlerin, terörizm başlığı altında değerlendirilebilmesi için bir ideoloji çerçevesinde harekete geçmesi gereklidir. Terör örgütünün eylemlerini diğer şiddet eylemlerinden ayıran ve örgütün dayanak noktası oluşturan unsur ideolojidir. Örgüt, strateji belirlerken ideolojiyi referans alarak belirlediği ideolojiyle sempatanlarını toplar. Terör örgütlerinin en büyük amaçlarından biri örgüt üyelerine ideolojilerini empoze etmek ve örgütün amaçları doğrultusunda hareket etmelerini sağlamaktır (TBB, 2006, s. 206). Benimsetlen ideolojiyle birlikte militanın zihninde yapılacak iş için motivasyon kaynağı oluşur ve fedakârlık yapması sağlanır. Çapar bu durumu şu şekilde anlatmıştır:

*Terör örgütü mensupları, ideoloji ile kutsanmış büyük hedef ve hayallere sahip olmadıkları müddetçe, başkalarının hatta kendi hayatlarını dahi*

*sonlandırarak faaliyet ve eylemlere girişemezler Yaşamı ideoloji doğrultusunda şekillenen kişi, örgütün kendisinden istediği tüm eylemleri gözünü kırpmadan yerine getirebilen bir makineye dönüşebilir. (Çapar, 2013, s. 64).*

İdeolojinin terör örgütleri için önemini Bowyer'dan aktaran Üney şu şekilde ifade etmiştir: *Terörist örgütün en mühim sermayesi örgüte ait 'hayal/ideolojidir. Bu ideoloji geçmişi, olanları ve geleceği açıklar, teröristlerin düşünsel evrenlerini ve dimağlarını belirli bir şekle sokar, kabullenmek istemedikleri kanunlara karşı silahlı savaşı teşvik eder bunun devamlılığını sağlar (Üney, 2006, s. 23).*

İdeoloji katı kurallarla belirlenmekte, militanların ihtiyaç duyduğu propagandalar örgüt tarafından yürütülmektedir. Örgütün devamlılığının sağlanmasında da ideoloji yadsınamaz bir pay sahibidir. Örgütsel yapı, militan desteği, uygulanacak projeler, düzenlenen eylemlerin içerikleri ve uygulama şekilleri gibi konular terör örgütlerinin ideolojilerine göre belirlenmektedir (Atlı, 2002, s. 25). Terör örgütlerine karakter niteliği kazandıran kavram ideolojidir.

İdeoloji unsuru, örgütün hareket ve odak noktasını belirlediği için terörizmin en önemli unsurudur. Terör örgütleri içinde buldukları zamanın yapısına göre ideolojik değişimler geçirebilir. PKK terör örgütünün başlangıçta Marksist-Leninist çizgide kurulmuş olmasına rağmen zamanla örgütün ideolojisinde gerçekleşen değişim bu konuya örnek olarak gösterilebilir. Aynı zamanda tezin ana eksenini oluşturacak bu değişim sürecine ilerleyen bölümlerde sıklıkla değinilecektir.

### **1.5.2. Şiddet Unsuru**

Şiddet unsuru terör örgütleri için olmazsa olmaz bir konumdur. Terör örgütleri, terör eylemlerini; hedefe ulaşmada, mevcut düzeni değiştirmede ve yaratmaya çalışılan panik duygusunda temel unsur olarak görür. Örgütler kaos ortamı yaratarak insanlarda korku duygusunu harekete geçirmek istemektedir. Eylemsizlik durumu, örgütü zamanla paslanmaya uğratacağından dolayı bir örgütün başına gelebilecek en kötü şeylerden biridir. Bu nedenle her örgüt adından söz ettirecek eylemlerde bulunmak ister (Dilmaç, 1997, s. 13). Terör örgütleri eylemlerini kimi

zaman belirli bir hedefe karşı gerçekleştirirken, kimi zaman hiç tanımadığı, kimlikleri ve yaşları önem arz etmeyen kişilere karşı gerçekleştirirler. Buradaki amaç topluma korku yaymak ve gündelik yaşamlarında bile rahat hissetmemelerini sağlamaktır.

Bir fikir ancak eyleme geçirildiğinde terör hareketi olarak adlandırılabilir. Eylem unsuru bu noktada oldukça önemlidir. Gerçekleştirilen eylemlerle insanların içerisine gireceği psikolojik çöküntü hissi, fiziksel yıkıma kıyasla terör örgütleri tarafından daha çok arzulanmaktadır. Bu konuyu Demir şu şekilde özetlemiştir: *“Terörist, birçok insanın ölmesini değil seyretmesini ister, terör bir tiyatrodur.”* (Demir, 2017). Yaratılan bu travma yalnızca ülke halkını değil aynı zamanda ülkeye gelecek turistleri, gerçekleştirilecek iş birliklerini ve buna benzer birçok konuyu etkileyeceğinden dolayı terör örgütleri için oldukça önem taşır.

### 1.5.3. Örgüt Unsuru

Örgüt kelimesi Türk Dil Kurumu sözlüğünde *“Ortak bir hedefi veya işi gerçekleştirmek için bir araya toplanmış kurumların veya kişilerin oluşturduğu birlik”* olarak açıklanmıştır (TDK, 2021). Tıpkı ideoloji unsurunda olduğu gibi bir eylemin terörizm olarak nitelendirilebilmesi için örgütle bağlantılı olması gerekir. Eğer bir birey herhangi bir örgütle iletişime geçmeden bireysel bir suç işlediyse bu olayı anarşizm başlığı altında değerlendirmek gerekir (TBB, 2006). Terörist örgütlerin yapısı örgütün güvenlik ihtiyaçlarının gerekliliği sebebiyle, illegal teşkilatlanma ve yüksek derece gizlilik içermektedir.

Yapılan bazı incelemelerde terörizmin örgüt unsurunun ana unsurları üç bölüme ayrılmıştır. Bunlar “Çekirdek Lider Kadro”, “Yeraltı Yapılanması” ve “Milan Güç” şeklindedir. Türkiye Barolar Birliği’nin *“Türkiye ve Terörizm”* başlığıyla yayınladığı raporda bu kavramlar şu şekilde tanımlanmıştır:

*“Merkez Komitesi” olarak da isimlendirilen çekirdek-lider kadro, genellikle eğitilmiş aydınlardan oluşur. Gizlenebilmek ve eylemleri yakından yönetebilmek için daha çok büyük kentlere yerleşir. Genellikle 7-9 kişiden oluşan çekirdek-lider kadroda; propaganda, silahlı eylem, askeri kanat, lojistik, istihbarat, mali işler gibi ana faaliyet dallarının*

*sorumluluğu üyeler arasında bölüştürülür. Lider kadronun genel sorumluluğu ise yönetim ve eylem stratejilerinin belirlenmesi ve politik rehberliktir. Yeraltı örgütü ise lojistikçiler ve istihbaratçılardan oluşur. Örgütün alt yapısı olan bu unsur, her örgüte göre farklılık gösterir. Ancak genelde hücre şeklinde kir yapılanma izlenir. Merkez ve diğer hücrelerle gizli ve özel bir iletişim sistemi kuran yeraltı örgütü, lider kadroca yönetilip, yönlendirilir. Bu yapılanmada gizlilik esastır ve genelde üyeler için kod isimler, haberleşmede de kuryeler kullanılır. Yeraltı örgütünün görevi; lojistiğin sağlanması, eleman bulunması, eğitim ve propaganda çalışmaları yapılması ve istihbaratın toplanmasıdır. Ana unsurun son parçası vurucu-militan güç, yani eylemcilerdir. Bunlar, eylemleri gerçekleştiren ve çoğu kez “tetikçi” denilen örgüt üyeleridir, örgütsel zincirin en son halkasını oluştururlar. Kamuoyu örgüt olarak bu kişileri bilir. Yeraltı örgütü ile bağlantılı olarak çalışırlar. Lider kadroyu ise tanımaz ve bilmezler. Lider kadrodan izole edilmelerinin nedeni yakalanmaları halinde lider kadroyu koruyabilmektir (TBB, 2006).*

Terörizmin örgüt unsurunun ana unsurlarına ek olarak destek yapılanmaları da mevcuttur. İç destek unsuru faaliyet gösterilen ülkeden alınan yardımdır. Bu destek türü maddi olabileceği gibi kitle iletişim araçları yoluyla da destek verilebilir. Dış destek unsuru bu durumun zıttı olarak dış ülkeden alınan yardımları içerir ve genellikle komşu ve düşman ülkeler tarafından sağlanır (Kuyaksil, 2014, s. 86). Terör örgütleri, sınırları içerisinde bulunduğu devletlere karşı, diğer devletler tarafından sıklıkla silah yardımı, lojistik ve para desteği gibi yollarla kullanılmaktadır. Devletler ulusal çıkar ve amaçlarını gerçekleştirmek maksadıyla terörizme destek verebilir. ABD'nin Kamboçya ve Angola'daki Marksist rejimlere karşı direnişçi hareketlere destek vermesi, İran'ın Hizbullah terör örgütüne finans, lojistik ve silah desteği sağlaması bu duruma örnek olarak verilebilir (Onay, 2009, s. 163). Türkiye özelinde ise Suriye'nin PKK'ya verdiği destek ön plana çıkmaktadır. Hatay sorunu, Fırat ve Dicle sularının paylaşımındaki anlaşmazlık Suriye'nin PKK'ya lojistik ve güvenli bölge desteği sağlamasının temel nedenlerindedir (TBB, 2006, s. 185). Örneklerden anlaşılacağı

üzere devletler ulusal çıkarlarını ve hedeflerini ilgilendiren bir konu olduğunda terör örgütlerine çekinmeden destek sağlayabilir.

Terörizmin bu üç unsurunun kusursuz işleyebilmesi için finansman boyutu oldukça gereklidir. Örgütlerin militan giderlerinin karşılanması, silah, cephane ve lojistik desteğin sağlanması gibi konularda finansman önemli bir yer tutar. Terör örgütlerinin gelir kaynakları şu başlıklar altında sıralanabilir:

- Diğer ülkelerden gelen fonlar,
- Uyuşturucu satışı ve silah, sigara, içki gibi maddelerin kaçakçılığında elde edilen gelirler,
- Soygun gasp ve haraç gelirleri,
- Suikast ve düzenlenen çeşitli eylemler karşılığı alınan paralar,
- İnsan kaçakçılığı,
- Ticari işletmelerden sağlanan kazançlar,
- Suç örgütleriyle gerçekleştirilen iş birliklerinden gelen gelirler,
- Örgütün medya ve basın kuruluşlarının elde etmiş olduğu kazançlar,
- Kara para aklama ve banka hesaplarının hacklenmesi,
- Konser ve çeşitli etkinliklerden elde edilen gelirler,
- Ele geçirilen bölgelerdeki ganimetler,
- Senet ve çek tahsilatı (Öztürk & Çelik, 2009, s. 90).

Terör örgütleri, elde ettikleri bu illegal gelir kaynaklarıyla gittikçe güçlenerek uluslararası arenada sahne alırlar. Örgütler, bu gelirleri genellikle gerçekleştirecekleri eylemlerde ve bu eylemlerde kullanılmak üzere alınan silah, bomba gibi çeşitli suç aletlerinde kullanırlar. Bu gelirlerin miktarlarının büyümesi, gerçekleşecek olan eylemlerin kapasitesini artıracığından dolayı, bu yasadışı kazançların, devletler tarafından önüne geçilmesi elzemdir. Finans kaynağı kesilen örgüt giderek zayıflayacak ve örgütün ciddi bir tehdide dönüşme ihtimali oldukça azalacaktır.

## 1.6. İdeoloji Kavramı

Tıpkı terör ve terörizm kavramlarındaki gibi ideoloji kavramı da üzerinde net bir tanımda uzlaşılan bir kavram olmaktan uzaktır. Kavramın açıklanmasının zor olmasının temel sebebi ideoloji ile bağdaştırılabilecek konuların fazlalığıdır. İlk kez 1976 senesinde Fransız düşünür Antoine Destutt de Tracy ideolojinin bilimsel bir disiplin olarak kabul edilmesini savunmuş, ideolojiyi “*fikirler bilimi*” olarak açıklamıştır. Bu açıklamayla birlikte ideolojinin bilimsel olarak incelenmesi yolundaki engeller ortadan kalkmıştır (Heywood, 2013, s. 23). İdeoloji kavramı o süreçten günümüze kadar birçok konuda kullanılmaya başlamış, farklı anlamlara evrilmiştir. Eagleton’un yaptığı 16 farklı ideoloji tanımı şu şekildedir:

- 1- *“Toplumsal yaşamdaki anlam, gösterge ve değerlerin üretim süreci,*
  - 2- *Belirli bir toplumsal grup veya sınıfa ait fikirler kümesi,*
  - 3- *Bir egemen siyasal iktidarı meşrulaştırmaya yarayan düşünceler demeti,*
  - 4- *Bir hâkim siyasal iktidarı meşrulaştırmaya yarayan yanlış fikirler bütünü,*
  - 5- *Sistematik bir şekilde çarpıtılan iletişim,*
  - 6- *Özneye belirli bir konum sağlayan şey,*
  - 7- *Toplumsal çıkarlar eliyle güdülenen düşünme şekilleri,*
  - 8- *Özdeşlik/aynı olma fikri,*
  - 9- *Toplumsal açıdan zaruri yanılısama,*
  - 10- *Söylem ve iktidar konjonktürü,*
  - 11- *Toplumsal aktörlerin kendi açılarından anlam verdikleri ortam,*
  - 12- *Fiil odaklı inançlar-fikirler bütünü,*
  - 13- *Dilsel ve kavramsal gerçekliğin birbirine karıştırılması,*
  - 14- *Anlamsal kapanım,*
  - 15- *Şahısların toplumsal yapıyla olan ilişkilerini sürdürdükleri vazgeçilmez ortam,*
  - 16- *Toplumsal hayatın doğal gerçekliğe dönüştürüldüğü süreç.”*
- (Eagleton, 1996, s. 18).

İdeoloji tanımlarının çeşitlilik göstermesi, kavramın anlaşılmasını zorlaştırmakta ve net bir tanımlamaya ulaşılmasına sebebiyet vermektedir. İdeolojiler insanların hayat görüşü ve hayata attıkları değerler olarak açıklanabilir. İdeolojiler toplumu şekillendirmenin yanı sıra toplumu da oluştururlar. Toplumda yanlış giden konular hakkında fikir vererek; geçmiş, şimdi, gelecek üzerinden açıklamada bulunup, çözüm önerisi getirirler. Tarih boyunca kitleleri peşinden sürükleyen bu kavrama, düşünürler tarafından farklı anlamlar yüklenmiş ve siyaset biliminde tartışılan bir kavram olarak yerini almıştır.

İdeoloji kavramı ilk olarak Destutt de Tracy tarafından kullanılmasına rağmen siyasi terim olarak ilk kez 19. Yüzyılda “Alman İdeolojisi” kitabında Karl Marks tarafından kullanılmıştır (Heywood, 2013, s. 45). Marks ideolojiyi yanlış bilinçlilik olarak tanımlamış, bilimin tam zıt noktasına yerleştirmiş, bu durumu ise “camera obscura” olarak isimlendirmiştir. Bu durum Marks tarafından şu şekilde açıklanmaktadır: “*Bilinç, mevcut pratiğin bilincinden başka bir şey olduğunu, gerçek bir şeyi temsil etmeksizin bir şeyi gerçek olarak temsil ettiğini gerçekten sanabilir. Bu andan itibaren, bilinç, dünyadan kurtulma ve salt teorinin, tanrıbilimin, felsefenin, ahlakın vb. oluşmasına geçme durumundadır.*” (Marx & Engels, 1987, s. 46) Marks’ın burada kast ettiği durum, ideolojinin gerçek gibi görünmesine rağmen yalnızca gerçeğin zihindeki yansımasından ibaret olduğudur.

Yapısalcı Marksist düşünür Louis Althusser “*Devletin İdeolojik Aygıtları*” adlı eserinde Marks gibi ideoloji kavramının gerçeği yansıtmadığını savunmuş, yalnızca devletin ideolojisi olduğunu belirtmiş ve bu ideolojinin kurumlar aracılığıyla halka zorla dayatıldığına vurgu yapmıştır (Althusser, 2000, s. 10). Bir diğer Marksist görüşlü yazar Antonio Gramsci ise ideoloji kavramını hegemonyayla bağdaştırmıştır. Gramsci, güç sahibi olmak isteyen ve bu gücü sürekli hale getirme arzusu içinde olan toplumsal grupların, sahip olması gereken dünya görüşü olarak hegemonyayı tanımlamaktadır (Ransome, 2011, s. 171). Marksist yazarlar tarafından ideoloji kavramı genellikle olumsuz manada kullanılmıştır.

Şerif Mardin ideoloji tanımı yaparken ideoloji ve bilim arasındaki farka dikkat çekmiş, bilimin rasyonel işlemlerden oluştuğunu fakat ideolojinin duyguların harekete

geçmesiyle ortaya çıktığını belirtmiştir. Farklı toplumlardan insanların nasıl aynı ideoloji etrafında toplanabildikleri sorusuna cevap arayan Mardin, bu durumun insanların içerisinde buldukları toplumu algılama biçiminden kaynaklandığını belirtmiştir. Mardin'e göre ideoloji kültürle doğrudan bağlantılıdır, ideolojinin saygınlık kazanması kültür yoluyla gerçekleşmektedir (Mardin, 2014, s. 30). Toplumların kültürel özellikleri, ideoloji seçimlerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Siyasal ideolojilerin, sol-sağ ve klasik-yeni ayrımı esas alınarak oluşturulduğunu söylemek mümkündür. Sol ideolojilerin ana konuları; insan hakları, eşitlik ve özgürlük gibi kavramlarken sağ ideolojiler hiyerarşi ve otorite vurgusu yapmıştır. Sağ ideolojiler, devlet müdahalesinin olmasının gerekliliğini savunan sol ideolojilere karşı serbest piyasa ekonomisini savunmuşlardır (Heywood, 2013, s. 38). Sınıflandırmadaki diğer ayrım klasik ve yeni ideoloji ayrımıdır. Klasik ideolojiler: sosyalizm, anarşizm, milliyetçilik, faşizm, muhafazakarlık, liberalizm iken; yeni ideolojilere: ekolojizm, dini köktencilik, çok kültürlülük ve feminizm örnek verilebilir (Heywood, 2013, s. 40). İdeolojiler muhalif olma özellikleri nedeniyle bir karşıt görüşe ihtiyaç duyarlar. Böylelikle çatışma ortamı hep canlı tutulmaktadır.

İdeolojiler insanların duygusal yönüne hitap etmektedir. İdeolojilerin insanları bir araya getirmedeki rolü yadsınamazdır. Etrafında topladığı ateşli topluluklarla yaygınlaşır ve güçlenir. İrade gücünü, inandıkları ideolojiye teslim edebilen bireyler; yönlendirilmeye, kullanılmaya açık hale gelip, akıl ve mantıklarını kaybederek mutlak itaat edebilirler. Hoşgörü duygusunu git gide yitiren bu kitle inandıklarını mutlak doğru olarak görür ve kendisi gibi düşünmeyenleri düşman ilan etmekte herhangi bir sakınca görmez. Gönüllülükle başlayan bu süreç sonunda kanlı eylemlere ve acımasız çatışmalara sebebiyet verebilir. Sonuç olarak ideolojiler, devletlerin hangi sistemle yönetileceğinden, toplumların hangi koşullarda yaşayacağına kadar birçok konuda söz sahibidir.

### **1.7. Terörizm ve İdeoloji İlişkisi**

Terörizmin tarihsel süreci incelendiğinde, taktik hedeflerden birinin örgütü uzun yıllar ayakta tutmak olduğu söylenebilir. İdeoloji olmadan gerçekleştirilen bir

eylem terör olarak adlandırılmaz keza gerçekleştiren kişiye de terörist denemez bu sebepten dolayı ideoloji terörizmin şah damarıdır. Terör grupları hedeflerine ulaşmak için ideolojiyi bir yol haritası olarak görürler. Terör örgütleri eylem planları ve stratejileri oluştururken ideoloji bu noktada bir lokomotif işlevi görür (Bal, 2005, s. 84). Örgütlerin, benimsedikleri ideolojilere dayalı eylemler gerçekleştirdikleri için aralarında bir nedensellik bağı olduğu fikri kolaylıkla öne sürülebilir. Bu ideolojiler, yaşanılan olaylar ve zamanın etkisiyle değişime uğrayıp geliştirilebilir. Örgütün benimsediği ideolojinin temel argümanlarını bilmek, devletlerin terörizmle mücadelesinde ciddi bir avantaj sağlamaktadır.

Terör örgütünün faaliyette bulunduğu alanda güç kazanabilmesi ve militan toplayabilmesi ilk olarak ideolojik anlamda kabul edilmesine bağlıdır. İdeolojinin terörizme bazı önemli etkileri vardır. Bu etkiler şu şekilde açıklanabilir;

- Örgütün siyasi ajandasını oluşturur.
- Gerçekleştirilen terör saldırılarının niteliğini açıklar.
- Terörist eylemlere bir meşruiyet kazandırır.
- Örgüte olan bağlılığı artırır ve katılımı teşvik eder.
- Örgüt propagandasının başını çeker.
- Eylemlerin taktik ve stratejilerini oluşturur.
- Mevcut düzenin dışına çıkılıp, arzu edilen ortamın yaratılmasına katkı sağlar.
- Örgütün üyeleri arasındaki eşitlik duygusunu güçlendirir. (Sökmen, 2012, s. 45).

Terör örgütlerinin ideolojilerini sert ve katı bir biçimde dayatmalarından dolayı örgüt militanları ve sempatanları özgür düşünme ortamından uzaktır. Önder olduğuna inandıkları kişinin sözünden çıkmazlar ve ciddi bir propagandaya maruz kalırlar, bir nevi beyinleri yıkanmış vaziyettedirler. Bölücü terör örgütleri faaliyet gösterdikleri devletin içerisindeki toplumu; milliyet, din, mezhep gibi konularla ayrıştırarak hedefledikleri toprak parçasını bu devletten koparmak ve kendi devletlerini kurmak isterler.

Bu bölümde sırasıyla terör ve terörizm kavramlarının tanımı yapılmış, birbirinden farklı kavramlar olduğuna değinilmiştir. Antik uygarlıklardan başlayarak, küreselleşen dünyaya kadar uzanan terörizmin tarihsel gelişimi incelenmiştir. Terörizmin amaçları vurgulanmış, sol, sağ, dini ve etnik olmak üzere ideolojilere göre terörizm çeşitleri sıralanmıştır. Terörizmin ideoloji, örgüt ve şiddet unsurları bu unsurların terör örgütlerine etkileri belirtilmiştir. İdeoloji kavramının çeşitli tanımlarına yer verilmiş, kavramın ortaya çıkışına ve etkilerine değinilmiştir. Son olarak terörizm ve ideoloji ilişkisi başlıklarına değinilmiş bu kavramların arasındaki ilişki ve bağlantı vurgulanmıştır.

Bir sonraki bölümde çalışmanın ana konusunu oluşturan, ülkemizde çok sayıda eyleme sebep olmuş, hala faal olan PKK terör örgütü ele alınacaktır. Örgüt kuruluş tarihinden günümüze kadar ki süreçte çeşitli ideolojik değişimler geçirmiştir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası bu değişim kendini belirgin olarak hissettirmiştir. Takip eden bölümde, bu bağlamda, PKK'nın kuruluş yıllarındaki ideolojisi, örgütü dönüşüme iten koşulların analizi, dönemin siyasi konjonktürü ve örgüte etkileri analiz edilecektir. 1960'lı yıllardan Öcalan'ın yakalanma sürecine kadar olan çalışmanın ikinci bölümü, özellikle son bölümde incelenecek olan ideolojik değişimin net olarak anlaşılabilmesi için altyapı oluşturacaktır.

## İKİNCİ BÖLÜM

### PKK TERÖR ÖRGÜTÜ

#### 2.1. PKK'nın Ortaya Çıkışına Zemin Hazırlayan Süreç

27 Mayıs 1960 tarihinde yapılan askeri darbenin ardından 1961 Anayasasının ilan edilmesiyle birlikte; toplantı, gösteri, yürüyüş gibi haklar genişletilmiş, özgürlük ortamı tesis edilmiş, siyasi açıdan ciddi değişiklikler gerçekleşmiş, bu dönemde ilk kez “ideolojik siyaset” kavramının tartışılmasına olanak sağlanmıştır (Ahmad, 2015, s. 160). Siyasi alanda yaşanan ciddi gelişmelerden biri, sosyalist kimlikli bir parti olan Türkiye İşçi Partisi (TİP)'in kurulmasıdır. Sosyalist düşünceyi esas alan TİP'in kurulması, bu fikirlerin ilk kez bir parti tarafından resmen savunulması ve sonraki örgütlenmelere yol gösterici bir nitelik taşıması nedeniyle önemlidir. Mehmet Ali Aybar'ın başkanlığa seçilmesiyle güç kazanan TİP; kapitalistlere, toprak ağalarına ve gelir dağılımındaki adaletsizliğe eleştiriler getirmiş, taşralarda açtığı şubeler aracılığıyla örgütlenmiştir (Karpata, 2015, s. 216). TİP özellikle işçi ve köylü sınıfında ciddi bir uyanış yaratmış, büyük bir destek toplamıştır.

1960'larda Türkiye'de hızla yükselişe geçen sosyalizm, Kürt aydınlarını da etkilemiştir. Sosyalizmin ezilen uluslara vaat ettiği kurtuluş ve kalkınmacı söylem Kürt aydınlarında karşılık bulmuş, Kemal Burkey ve Mehmet Emin Bozarlan gibi yazarlar ağalık ve şeyhlik düzeninden kurtulmanın gerekliliği vurgulanmıştır. Yön ve Barış Dünyası gibi dergiler bu geri kalmışlığa dikkat çekmiş, özellikle Kürt nüfusun çoğunluklu yaşadığı illerde okuma yazma oranının oldukça düşük olması temel problem olarak görülmüştür (Bora, 2017, s. 839). Bu düşüncelerle beraber feodal ve geleneksel düzen sorgulanmaya başlanmıştır.

TİP, Kürt siyasetine yönelik de yakın bir çizgi benimsemiştir. Kongresinde Doğu kalkınmasına yer vermesiyle ve etnik ayrımcılığa karşı çıkan tavırlarıyla beraber Kürtlerin partiye katılmalarını sağlamıştır. Partiye katılan kitle, TİP'i politika üretebilecekleri bir parti olarak görmüştür. Üretilen bu politikalar sonucunda sol görüşlü ve Doğu kökenli önemli isimler bu partinin etrafında toplanmaya başlamış, zaman içinde “Doğular Grubu” adı verilen bir grup ortaya çıkmıştır (Kaya O. ,

2013, s. 81) Bu grup ilerleyen yıllarda Kürt kimliği üzerinden siyaset yapmaya başlamış ve Kürtlerin oluşturacağı örgütlenmelerin temelini atmıştır.

1960'lı yılların sonunda Türkiye'deki sol gruplarda önemli bir ayrışma meydana gelmiştir. Bu ayrımı "sömürge" kavramı üzerinden değerlendirmek mümkündür (Bruinessen, 2008, s. 58). Türk solundaki gruplar, Doğu sorununun sınıfsal olduğunu belirtmiş, Kürtlerin özerk yapılar geliştirmesine eleştiri getirmiş ve sosyalizm inşa edildiğinde bu sorunların otomatik olarak çözüme kavuşacağını belirtmiştir. Sömürge tezini esas alan Kürt gruplar ise ulusların kendi kaderini belirleme hakkı, etnisite gibi kavramları ön planda tutmuş, bu konuların kendileri için son derece önemli olduğunu savunmuşlardır. Kendi taleplerinin ve beklentilerinin karşılanmadığını düşünen Kürt gruplar, bu fikrinsel ayrımın sonucunda TİP'den ayrılarak, özerk bir örgüt kurma düşüncesi geliştirmişlerdir. Bu düşünceler sonucunda 1969 yılında Doğu kökenli Kürtler, cumhuriyet tarihinin ilk yasal Kürtçü örgütü olacak olan Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO)'yu kurmuşlardır (Kaya O. , 2013, s. 82). Doğanoğlu bu kopuşun sebebini şu şekilde açıklamaktadır:

*"DDKO, Kürtlerin Türkiye solundan kopuşunun ifadesidir. Bu kopuşun nedenlerine bakıldığında özetle, DDKO'nun kurucusu olan Kürtlere göre, Türkiye solunun Kürt sorununa gereken hassasiyeti göstermemesi ve böyle bir hassasiyeti göstermekten de uzak olması temel nedendir. DDKO'lulara göre Türkiye sol siyaseti, Kürt sorununun sosyalizmin gelmesiyle beraber zaten doğal olarak çözüleceğini savunmakta ve bu şekilde sorunu ötelemekte, soruna gerektiği kadar ilgi göstermemektedir. Oysa DDKO'lulara göre Kürt sorunu, çok somut bir şekilde yaşanan ve ötelenmeden sahip çıkılması, dillendirilmesi gereken bir sorundur"* (Doğanoğlu, 2016, s. 943).

DDKO'nun kurucularından olan Ahmet Kotan bu ayrışmanın gerekliliğini savunmuş ve kendilerini bölücü hareketlerin içerisine girmekle, Türk-Kürt solu ayrıştırması yapmakla suçlayanlara şu şekilde cevap vermiştir:

*“Türk devrimci hareketine sarf ettiğimiz o akıl almaz eforu, fedakarlığı daha önce farkına vararak kendi ulusumuzun mücadelesine vermiş olsaydık keşke. Lenin’de ya da sosyalizmin genel anlayışı içerisinde bizim halimize de bir reçete bulunurdu herhalde! Hep başkalarının değirmenine su taşıyamazdık. Kendi aramızda görüşmeler yapmaya ve bir örgütlenme yaratmaya karar vermiştik. Türk solundan kopacaktık. Bu bir boşanmaydı, ayrılığımız hem meşru hem de gerekliydi” (Kotan, 2007).*

DDKO Kürtçülük akımına öncülük etmiştir. Bu örgütle birlikte bu cenahta bulunan Kürtler, ulusal bir mücadele verdiklerine ikna olmuş, özellikle genç tabanda yankı uyandıran fikirler gün yüzüne çıkmıştır. Üniversitelerde Kürtçü düşünceler etkin rol oynamış, öğrenciler çeşitli dernekler kurarak kapatılmanın önüne geçmeye çalışmıştır. PKK terör örgütünün kaynağının ve fikirlerinin oluşmasına öncülük eden örgütlerin DDKO, Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği (ADYÖD) ve Devrimci Gençlik Federasyonu (DEV- GENÇ) gibi örgütler olduğunu söylemek mümkündür (Doğanoğlu, 2016, s. 957). Yeni başlayan bu Kürt hareketi Doğu-Güneydoğu bölgelerinde ağa ve şeyhlerin tekelinden çıkıp, geleneksel bağları kopartması ve şehre inmesi açısından önemlidir.

## **2.2. PKK’nın Kuruluşu**

Türkiye’deki terör hareketleri incelendiğinde Marksist-Leninist ideolojiyi benimseyen örgütlerin ve toplulukların, birçok konuda kendilerinden sonraki oluşumlara yol gösterdiği açıktır. Bu açıdan Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkeren Kürdistan- PKK)’nin tarihsel gelişimi incelendiğinde, Marksizm ve Leninizm Kürtçülük faaliyetleriyle harmanlanarak örgüt tarafından başlangıç ideolojisi olarak temel alınmıştır (İmset, 1993, s. 13). Marksist-Leninist ideolojinin mücadele metotları ve diğer ülkelerdeki örnek uygulamaları, PKK’nın kuruluşunda esas alınmıştır.

1970’li yıllarda sol gruplar içerisinde Abdullah Öcalan figürü ortaya çıkmıştır. Öcalan, Şanlıurfa’nın Halfeti ilçesine bağlı Ömerli köyünde 1949 tarihinde dünyaya gelmiştir. Diyarbakır ve İstanbul’da tapu ve kadastro memurluğu yapan Öcalan bu dönemlerde Kürtlerin içerisindeki yapılanmaların farkına varmıştır (Birand, 1992, s.

12). Öcalan ideolojisinin oluşma sürecini şu şekilde açıklar: “*O sıralarda elime “Sosyalizmin Alfabetesi” diye bir kitap geçti. Kitabı okuduktan sonra her şey değişti. Dinsel eğilim ve burjuva felsefesini terk etmeye karar verdim. Benim ideolojik yönelimim böyle başlar*” (Birand, 1992, s. 80). İstanbul’da DDKO’ya katılan Öcalan bu dönemde Mahir Çayan’ın fikirlerinden oldukça etkilenmiş, toplantılarda Bağımsız Kürdistan düşüncesini sürekli olarak vurgulamıştır. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine kayıt yaptıran Öcalan bu dönemde Marksist- Leninist düşüncelerle iç içe olmuş, Kürtçü gruplarla yakın temas kurmuştur. Kendi çevresini oluşturmayı başaran Öcalan; Mahir Çayan ve arkadaşlarının Kızıldere’de öldürülmesini protesto etmek amacıyla boykot eylemlerine katılmış ve bu nedenle 1972 yılında yakalanarak Mamak Cezaevinde 7 ay süreyle tutuklu kalmıştır (İmset, 1993, s. 24). Cezaevi o dönemde yasadışı eylemlerde bulunan sol örgütlerden birçok kişiyi barındırdığından dolayı Öcalan burada yeni kişilerle tanışma fırsatı bulmuş, geçirdiği bu dönemi “*Cezaevi benim için siyasal mücadeleye atılmada bir okul oldu.*” cümlesiyle ifade etmiştir (Marcus, 2015, s. 36). Öcalan bu dönemde, Marksist-Leninist ideolojide silahlı mücadeleyi anlatan fikirlerden oldukça etkilenmiştir.

Cezaevinden tahliye olduktan sonra Öcalan diğer sol örgütlerle bağlarını koparmış ve Türk solunun Kürtlere yeterince önem vermediğini savunmuştur. Öcalan bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “*Onlar Kürt sorununun daha adını koyamıyorlardı. Folklor oynayıp, bildiri veya konuşma yapıp işi halletme yönündeydiler. Ben ise bunun tamamen başka bir şekilde çözümlenebileceğini görmüştüm. O yüzden aralarına girmek istemedim.*” (Birand, 1992, s. 83). Kendi örgütlenmesini oluşturmak isteyen Öcalan bunun ilk adımlarını Çubuk Barajı’nda yaptığı küçük çaplı bir toplantıyla atmıştır. 1974 yılında Tuzluçayır’da tekrar bir toplantı düzenlenmiş ve bu toplantıda Türk solundan soyutlanma vurgusu yapılmış, Kürtlerin bağımsız hareket oluşturmasının önemine değinilmiştir (İmset, 1993, s. 25). Bu toplantıyla birlikte Abdullah Öcalan, liderliğini daha somut bir çerçeveye taşımış ve grup üyelerinin güvenini kazanmıştır.

Bu toplantılarla PKK’nın temelleri atılırken diğer yandan Ankara Devrimci Yüksek Öğrenim Derneği (ADYÖD) kurulmuştur. ADYÖD dönemin ilk öğrenci

derneği olması açısından ve sosyalist düşünceli öğrencilerin bir çatı altında toplanması açısından önem taşımaktadır (Kaya O. , 2013, s. 95). Arkadaşlarıyla birlikte derneğin kurucu üyeliğini üstlenen Öcalan'ın derneği kurmaktaki temel amacı Kürtçü faaliyetlere yasal bir kılıf uydurmak istemesidir. Polis denetimi sonucu kapatılan ADYÖD sonrası PKK'nın kuruluş çalışmaları daha gizli biçimde yönetilmeye başlanmıştır (İmset, 1993, s. 32). Öcalan ve arkadaşları bu sürecin bir dernekle yürütülemeyeceğini anlayıp silahlı mücadeleye yönelmeye başlamıştır.

1975 yılında Abdullah Öcalan liderliğinde Ankara'nın Dikmen ilçesinde yapılan toplantıya; Cemil Bayık, Baki Karer, Kesire Yıldırım Öcalan, Şahin Dönmez, Mazlum Doğan gibi isimlerin bulunduğu 25 kişilik bir grup katılmıştır. Dikmen toplantısında faaliyetlerin Ankara'dan değil bölge illerinden yönetilmesi kararı alınmış; Tunceli, Şanlıurfa, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Kars, Ağrı, Elâzığ ve Bingöl illerini kapsayan dokuz ilde örgüt propagandalarına başlanmıştır (Öcalan, 2004, s. 253). Öcalan bu toplantıyla ilgili görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: *“Bu toplantının önemi, hareketin bundan böyle Ankara'dan çıkıp yerinde (Güney Doğu'da) yürütme kararının alınmasıdır. Dikmen toplantısı bu açıdan önemlidir. Artık grupları orada geliştireceğiz. Üniversitenin çatısını bırakıp gruplar kuracağız”*. (Birand, 1992, s. 85) Öcalan diğer örgütlerden farklı olarak bilimsellikten ziyade eylem modelini hayata geçirmek, daha çok halka inip, halkın desteğini arkasına almak istemiştir (Kaya O. , 2013, s. 102). Toplantıda alınan kararlar doğrultusunda Doğu illerinde genç tabanlara inilmeye çalışılmış, özellikle aile ilişkileri zayıf gençlerin kurulacak örgüte kazandırılması hedeflenmiştir.

1977 yılına gelindiğinde faaliyetler yoğunlaşmış, Doğu bölgelerindeki örgüt elemanları tecrübe kazanmış ve Ankara'daki Mimarlar ve Mühendisler odasında Öcalan başkanlığında bir toplantı organize edilmiştir. Toplantıda Öcalan'a bölgeye gelmesi gerektiği tavsiyesi verilmiş, Doğu illerinde yapılacak olan toplantıların, sempatanların katılımı açısından kritik öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Alınan kararlar Doğu ziyaretlerine çıkan Öcalan çeşitli illerde toplantılar gerçekleştirmiş ve örgütün amacını anlatmıştır (Marcus, 2015, s. 61). Gerçekleştirilen bu toplantılarla

kurulacak örgüte sempati besleyen kişilerin sayısı artmış, özellikle genç kesimde bir heyecan yaratılmıştır.

Öcalan'ın Ankara'ya dönüşünün ardından örgütün önde gelen isimlerinden biri olan Hâkî Karer 18 Mayıs 1977 tarihinde Gaziantep'te Kızıl Yıldız adlı başka bir Marksist-Leninist görüşlü örgüt tarafından öldürülmüştür. Bu olayın ardından Kemal Pir ve Mustafa Karasu'nun yakalanması Öcalan'ı oldukça endişelendirmiştir (Özcan, 1999, s. 36). Bu olay Öcalan'ı strateji değişikliğine itmiş, dağınık yapıdan düzenli yapıya geçme amacıyla partileşme sürecine girilmiştir. Elâzığ ve Diyarbakır'da toplantılar gerçekleştiren Öcalan, bu toplantılarda silahlı mücadelenin öneminden bahsedilmiş, kurulacak olan partinin taslağında Vietnam Komünist Partisi'nin programının örnek alınmasını gerektiği vurgulanmıştır (Özcan, 1999, s. 38). Bu durum kurulacak partinin mücadele stratejileri, yöntemlerinde Marksist-Leninist ideolojinin benimsendiğine kanıt oluşturur niteliktedir.

Örgüt elde ettiği tabanla bölgede adından söz ettirmeye başlamış ve “Apocular” olarak bilinmeye başlamıştır. “Kürdistan Devrimcileri” olarak da isimlendirilen grup ele geçirmek istediği bölgelerde benzer ideolojiye sahip kişilere ve örgütler de dahil olmak üzere her kesime karşı şiddet kullanmaktan kaçınmamıştır. Öcalan ve diğer üyeler aşiretler ve diğer sol bölücü örgütlerle mücadeleye girişmiş ve bu örgütlerin üyelerini kendi tabanına katmayı amaçlamıştır. Karşılarına çıkanları ajan olarak nitelendiren Apocular bölgede korku yayarak diğer örgütlerin kitlelerini kendi safına katmayı başarmıştır (Ersever, 2010, s. 45). Öcalan bu durumu “*Kürtler zorun gücünden anlar, onlarla fikri tartışmalarla bir sonuca ulaşmak imkansızdır.*” sözleriyle desteklemiştir. (Kaya O. , 2013, s. 108). “Cuma” kod adlı Cemil Bayık ise durumu şöyle değerlendirmiştir:

*“Yapılması gereken her şeyden önce ideolojik bir planda Kürdistan'daki var olan ideolojileri yenmekti. İdeolojik mücadele esas bu dönemde gelişti. Bu ideolojik mücadele içinde PKK'nın ideolojisi, tüm diğer ideolojileri gerileterek, etkisiz kılarak üstünlük sağladı. Bu ideolojik mücadele, bu ideolojinin Kürdistan'da neleri ortaya çıkarabileceği gerçeğini de ortaya çıkardı. Kürdistan'da her şeyden önce devletin resmî ideolojisi vardı.*

*Bununla birlikte feodal, mezhep vb. birçok gerici anlayış ve ideolojiler söz konusuydu. Bunlarla hesaplaşmadan, ideolojik planda işini bitirmeden Kürdistan'da gelişme söz konusu olamazdı. Yapılan da bu oldu. Bu ideolojik mücadele tabii ki şiddetli geçiyor. Özellikle ülkeye girişle birlikte sosyal-şoven anlayışlarla daha çok ilk etapta karşılaşıldı. Türk solunun egemen olduğu yerlerdi. Nereye gidildiyse burada belli bir gelişme ortaya çıkartıldı ve bu güçler geriletildi'' (Bayık, 1994, s. 33-34)*

Söylemlerden anlaşılacağı üzere örgütün kuruluş süreci oldukça rekabetçidir. Öcalan ve arkadaşları bölgede mutlak hakimiyet kurmak için kan dökmekten çekinmemiş, kendi gibi düşünen örgütlerle bile çatışma içerisine girmiştir. Rakiplerini tek tek ortadan kaldıran Apocular için süreç istenildiği gibi gitmiş ve önlerinde partileşmek için artık bir engel kalmamıştır.

1978 yılının Kasım ayında Apocular, Diyarbakır ili Lice ilçesinin Fis köyünde bir toplantı gerçekleştirmiştir. Örgüt mensubunun evinde gerçekleştirilen bu toplantıda partinin ismi PKK (Partiya Karkaren Kürdistan- Kürdistan İşçi Partisi) olarak kabul edilmiştir. Örgüt Maoist kır gerillası taktiğiyle yola çıkmıştır. Genel Sekreterliğe Öcalan getirilmiş, Cemil Bayık başkan yardımcısı seçilmiş, İstihbarat birimi Mazlum Doğan'a bağlanmış, Öcalan'ın eşi Kesire Yıldırım yürütme kurulu üyesi olarak görev almıştır (Yüce, 1999, s. 312). İşçi Partisi adıyla kurulması "Soğuk Savaş" döneminde Sovyetler Bloğunun desteklendiğinin net göstergesidir.

Partinin kuruluş tüzüğündeki amaçları ve kongrede alınan kararlar şu şekilde özetlenebilir;

- Sömürgeci Türk yapısına ve emperyalizme, Kürdistan'da son vermek.
- İşçi, köylü ve diğer sınıfları birleştirerek bir cephe oluşturmak.
- Devletle iş birliği içerisine giren halkın mallarına el koymak ve yoksul kesime dağıtmak.
- Bağımsız bir ekonomi geliştirmek.
- Kadın üzerindeki tüm baskıları sonlandırmak, kadını toplumsal devrimin büyük bir parçası olarak görmek.

- “Ortadoğu Federasyonu” anlayışını güçlendirmek. İşçi sınıfı ve devrimci düşüncelerle hareket eden ülkelerle ittifak kurmak, faşist hareketlere karşı durmak.
- Kürt dilini geliştirmek, tarihi alanda ulusal bilinç oluşturmak.
- Özgür düşünce ortamı yaratmak. Milliyetçilik kavramından uzaklaşıp, tüm halkları kucaklayıcı bir yaklaşım sergilemek (Özcan, 1999, s. 394).

PKK, sosyalizm amacına ulaşmak için bu maddelerin gerçekleştirilmesini zorunlu olarak görmüş, sınıfsız toplum yaratmayı hedef olarak belirlemiştir. Bölge halklarına ve özellikle genç kesime ulaşılarak, militan temin edilip yetersiz görülen kadroların doldurulması istenmiştir. Eğitimsizlik konusuna da önem veren PKK kadrosu, kendi düşüncelerini eğitim adı altında üyelerine empoze ederek endoktrinasyon çalışmalarına başlamıştır.

1979 yılında PKK'nın kurucu üyelerinden olan Şahin Dönmez'in ve çeşitli örgüt mensuplarının, Elâzığ'da emniyet mensupları tarafından yakalanması ve Şahin Dönmez'den alınan ifadeler sonucunda örgütün deşifre olması PKK'yı oldukça zora sokmuştur. Olayın haberini alan Öcalan, yakalanma korkusu sebebiyle Suriye'ye kaçmak zorunda kalmıştır (Yavuz & Şahin, 2011, s. 144). Öcalan bu durumu şu şekilde açıklamıştır: *“1979'da Şahin yakalanmıştı. Şahin'le kaldığım apartman basılmıştı. Bu baskın erken uyanmamıza yol açtı. Çünkü Şahin'in çözüldüğünü biz 20 Mayıs'a doğru öğrendik. Yurt dışına çıkış kararımı ben onun üzerine verdim. Eğer o yakalanma durumu olmasaydı, biz bu yurt dışına çıkma kararını böyle vermezdik”* (Öcalan, 1996, s. 101) Kendine güvenli ortam sağlayan Öcalan, PKK'nın kuruluşunu büyük bir olayla duyurmak istemiş, 29 Temmuz 1979'da o sıralar Şanlıurfa milletvekilliği görevini yürüten Bucak aşireti lideri Mehmet Celal Bucak'a suikast düzenlemiştir (Acar Ü. , 2012). Toplumda ciddi kaygı oluşturan bu olay sonrası olay yerine bırakılan bir imzalı bildiriyle PKK kuruluşunu resmen duyurmuştur.

### **2.3. PKK'nın Eylemlere Hazırlık Dönemi**

Öcalan, Suriye'ye geçmesinin ardından orada çeşitli temaslarda bulunmuş ve ilişkiler geliştirmiştir. Suriye ve Filistin gibi ülkelerde destekçi veya fikren yakın

bulduğu aktörlerle dostluk kuran Öcalan, Türkiye’den gelen bazı örgüt militanlarına buradaki kamplarda çeşitli savaş stratejilerini öğretmiş ve diğer örgütlerin taktikleri anlatmıştır (Kaya O. , 2013, s. 127). Bu durum Öcalan’ın ilk kez bölgesel ve küresel siyasi aktörlerle temas gerçekleştirmesi ve destek sağlaması açısından önem taşımaktadır. Ermeni terör örgütü ASALA ile de çeşitli toplantılar gerçekleştiren PKK, bu toplantılarda Türkiye’ye karşı bir güç oluşturma isteğini dile getirmiş, 21-28 Nisan tarihlerini “Kızıl Hafta” olarak anmış, bu tarihlerde silahlı eylemler yapılmasını istemiştir (Kaya O. , 2013, s. 134). İşbirliğini güçlendirmek için adımlar atan PKK, sözde Ermeni Soykırımını desteklemiştir (Smyth, 2017). PKK attığı bu adımlarla Türkiye karşısında ortak bir güç oluşturmaya çalışmıştır.

12 Eylül darbesinden önce çok sayıda il ve ilçede güç kazanan PKK, darbenin etkisiyle birlikte ciddi zararlar görmüştür. Örgüt üyelerinin çoğu yakalanmış, diğer üyeler ise yurtdışına kaçmak zorunda kalmıştır. Diğer Kürt örgütler tarafından çok fazla önemsenmeyen PKK, Diyarbakır Cezaevi’nde gerçekleştirdiği ölüm orucu, açlık grevi gibi çeşitli eylemlerle popülaritesini artırmış, bölge halkı ve diğer örgütler tarafından saygı kazanmıştır (Özdağ, 2007, s. 38). Bu durumun getirdiği avantajları kullanan PKK, örgütün propagandasını yapmak için önemli bir fırsat bulmuştur.

Suriye’de yapılanmasına devam eden PKK, Irak’ta Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) lideri Mesut Barzani’yle çeşitli temaslar gerçekleştirmiş, toprak özellikleri daha engebeli olduğundan ve örgüt stratejisiyle daha çok uyduğundan dolayı, örgüt üyelerini Kuzey Irak’a doğru çekmiştir (Marcus, 2015, s. 100). 1982 yılında İsrail’in Lübnan’ı ele geçirmesiyle birlikte Bekaa Vadisi’nde oluşan boşluğa yerleşen PKK, bulunduğu ülkelerdeki Kürtlerle iyi ilişkiler kurup, güç kazanmaya başlamıştır. Avrupa’da da çeşitli ilişkiler geliştiren PKK, kurduğu bağlantılar sayesinde aldığı desteği artırmıştır (İmset, 1993, s. 90). PKK’nın temel hedefi kendine müttefik bulmak ve uluslararası arenadan destek toplamaktır.

PKK Ağustos 1982’de, Suriye’nin başkenti Şam’da 2. Kongresi’ni gerçekleştirmiştir. Yürütülen çalışmaların değerlendirilip, örgüt üyelerinin eğitiminin tamamlandığına karar verilen bu kongrede dikkat çeken nokta, Türkiye’ye dönülüp silahlı mücadele yürütülmesi kararıdır (Özcan, 1999, s. 90). Türkiye’ye militanlarını

yollayan PKK'nın bu noktadaki temel amaçları; halkla iyi ilişkiler geliştirmek, bölgede kalınacak yerleri tespit etmek, gerçekleştirilecek eylemler için alt yapı oluşturmaktır. Hazırlıklarını tamamlayan PKK bir sonraki adım olarak terör eylemlerini gerçekleştireceği sürece girecektir.

#### **2.4. PKK'nın Yükseliş Dönemi**

Silahlı eylemlerine hız kazandırmak isteyen PKK, askeri kanadını güçlendirmek amacıyla Kürdistan Kurtuluş Birliği (Hezen Rızgariya Kürdistan-HRK)'yü kurmuştur. Bu yapı PKK'nın gerilla sürecine geçiş çabasını hızlandırmak üzere kurgulanmıştır (Özcan, 1999, s. 94). Mao Zedong tarafından ortaya çıkarılan, Çin ve Vietnam'da başarıyla uygulanan Uzun Süreli Halk Savaşı Stratejisi, PKK tarafından da kullanılmıştır. Stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik saldırı aşamalarından oluşan bu yöntem PKK'nın temel mücadele sistemini oluşturmuştur.

İlk ve en uzun aşama stratejik savunma aşamasıdır. Bu aşamada, devlet büyük bir güç olduğundan dolayı terör örgütü genellikle devletin daha zayıf olduğu kırsal alanları tercih eder. Güçsüz pozisyonda olan örgüt, devletin açığını arayarak zayıf noktalarına saldırmaya çalışır ve başarılı olduğu bölgelerde üs kurmayı amaçlar. Stratejik savunma aşaması üç temel unsurdan oluşur: sırasıyla silahlı propaganda, silahlı çatışma ve son olarak gerilla (Özdağ, 2007, s. 41). Stratejik savunmada terör örgütünün nihai amacı devleti olabildiğince yıpratmaktır. İkinci aşama olan stratejik denge aşamasında örgüt yavaş yavaş toparlanmakta ve durumu eşitlemektedir. Bu aşamada "kurtarılmış alanlar" birleştirilerek daha güçlü bir karşılık verme amacı güdülür. İtaatsizlik ve başkaldırma hareketleri bu aşamanın önemli unsurlarıdır (Çetin, 2017, s. 45). Halkı arkasına alan terör örgütü kitlesel eylemler gerçekleştirerek bir isyan çıkarmayı amaçlar. Üçüncü aşama olan Stratejik saldırı döneminde ise düzenli orduya geçilmiş ve kırsal alanda kontrol tam olarak sağlanmıştır. Son aşamada şehirlerde eylemler düzenlenir ve devlet imha edilmeye çalışılır (Çetin, 2017, s. 46). Bütün bu aşamaların başarılı uygulandığı senaryoda devlet yönetme gücünü kaybedecek ve örgüt tarafından ele geçirilecektir.

PKK, Marksist-Leninist ideolojinin yanında görüldüğü üzere Maoculuğun savaş yöntemlerini de benimsemiştir. Kırsal alana ağırlık verilen Uzun Süreli Halk Savaşı Stratejisinde proletaryanın yerini köylü almaktadır. PKK'nın bu stratejiyi benimsemesinin temel nedeni, Türkiye'nin coğrafi durumuyla paralellik göstermesidir. Stratejik savunma aşamasında zaman zaman başarı gösteren PKK'nın diğer iki aşamada varlık gösteremediğini söylemek mümkündür.

HRK'yı kurduğunu duyurmak isteyen PKK, Eruh ve Şemdinli'de baskınlar gerçekleştirmiştir. Örgüt böylece silahlı mücadele dönemini başlatmıştır (Ersever, 2010, s. 102). PKK kaynaklarında eylemin amacı şu şekilde açıklanmıştır: *‘Eylemin amacı partimiz tarafından kuruluşu sağlanan silahlı kuvvetlerimizin örgütü HRK'nın kuruluş ve amaçlarını, şehir merkezinden halkımıza ve dünya kamuoyuna güçlü bir ses ile duyurmaktır. Bu amaçla şehir odağı geçici olarak işgal edilmeli, düşmanın askeri ve idari kurumlarına darbeler indirilmeliydi’* (Eruh Baskını ve HRK'nin İlanı: Yeni Bir Dönemin Başlangıcı, 2016). Eylem sonucunda elde edilen kazançlar ise şu şekilde belirtilmiştir: *‘Otuz kişi Eruh'u basmış, kayıp vermeden ve bir araba dolusu silah ve ganimetle geri dönmüşlerdi. Eylem Türkiye'de ve dünya kamuoyunda günlerce ilk haber olarak duyuruldu. Ama bu baskının baş mimarı komutan Agit'in<sup>2</sup> değerlendirmeleri farklıydı, askerceydi: ‘Eruh'u düşürdük ama ciddi savaşlar için daha epey güçlendirmeye ihtiyaç var.’* (Eruh Baskını ve HRK'nin İlanı: Yeni Bir Dönemin Başlangıcı, 2016). Bu eylemlerine bir süre daha devam eden PKK, 1984 yılında güvenlik güçlerinin operasyonlarıyla zayıflatılmıştır. Öcalan PKK'ya karşı gerçekleştirilen operasyonlar sonrası örgüt üyelerinin tekrar yurt dışına çıkmasını istemiştir (Özcan, 1999, s. 96). Bu durumdan anlaşılacağı üzere yurt içinde bastırılan PKK güç kazanmak için yurt dışından da oldukça destek görmektedir.

Parti-cephe-ordu üçlemesinin cephe ayağını oluşturacak Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi (Eniya Rızgariya Netewayı Kurdistan- ERNK) 1985 yılında Atina'da kurulmuştur (Kaya O. , 2013, s. 154). PKK'nın ERNK'yı kurma amacı şu maddelerle sıralanabilir:

---

<sup>2</sup> Agit kod adlı kişi örgüt üyesi Mahsum Korkmazdır.

- Propaganda faaliyetleri ve çeşitli basın toplantıları düzenlemek
- Ordu ayağı olan HRK'ya militan kazandırmak.
- Finans kaynağı oluşturmak.
- Lojistik destek ve diğer silahlı gruplarla bağlantılar sağlamak.
- İstihbarat ve güvenlik çalışmalarını güçlendirmek (Marcus, 2015, s. 160).

ERNK cephe faaliyetlerine önem vermiş buna ek olarak kırsal alandaki örgüt mensuplarıyla beraber hareket edip, silahlı eylemler düzenlemiştir. Bu eylemlere 1985 yılında Van'ın Çatak ilçesinde gerçekleştirilen saldırı örnek verilebilir. Bu saldırıda 10 kişi, ERNK bünyesindeki örgüt mensupları tarafından öldürülmüştür (Çetin, 2017, s. 48). Yaptığı eylemlerle adından söz ettiren ERNK'nın ilerleyen yıllardaki etkisi git gide azalmış bunun üzerine PKK 1986 yılında Lübnan'da 3. Kongresini gerçekleştirmeye karar vermiştir (Özcan, 1999, s. 98). PKK'nın bu kongreyi düzenlemekteki temel amacı kötü gidişata son vermektir.

Bu kongrede HRK kaldırılarak Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu (Arteşe Rızgariye Gele Kürdistan- ARGK) kurulmuştur. Kongrede alınan diğer kararlar ise şu şekildedir:

- Helve Kampına Mahsum Korkmaz Akademisi ismi verilecek ve burası bir nevi asker yetiştirme kampı olacak.
- Faaliyet bölgeleri yeniden gözden geçirilecek.
- ERNK örgütlenmesi Türkiye'de yaygınlaştırılacak.
- Cezaevlerindeki örgüt hücreleriyle bağlantılar sağlamlaştırılacak (Ersever, 2010, s. 139).

Örgütün teoride fikri bir yol haritası ortaya koymasına rağmen pratikte bu fikirlerini uygulayamaması, bu kongrenin düzenlenmesini zorunlu kılmıştır. Öcalan bu durumu sert bir şekilde eleştirmiş, örgüt mensuplarını savaşmamakla suçlamış, kongreyi “kötü gidişi engelleme kongresi” olarak adlandırmıştır (Demirel, 2005, s. 405). Bu kongrede alınan kararlar doğrultusunda geçici köy korucularının evleri yakılmış, aileleri tehdit edilmiş, örgüte bağlılığını göstermeyen aşiret ve köylülere çeşitli eylemler düzenlenmiştir. 1987 yılında Mardin ve Şırnak gibi illerde 16'sı çocuk olmak üzere toplamda 30 kişi terör örgütü tarafından katledilmiştir (Durukoğlu &

Salik, 2015, s. 37) Bu dönemde bölge halkına yönelik saldırılar artmış, örgüt tarafından huzursuzluk ve korku iklimi yaratılarak insanlar üzerinde baskı kurulmuştur. Öcalan'ın *“Siz bir şey bilmiyorsunuz... Ben köylere giderdim, Kürtlerin bana tabi olmasını sağlamak için o köyden birkaç tane adam bulurdum. Onları öldürtürüm, ondan sonra bütün köy bana tabi olur, tapar. Çünkü bizimkiler güçten anlar.”* (Öztürk S. , 2008, s. 188) sözleri uygulanan şiddete büyük kanıt oluşturmaktadır.

1986 yılından itibaren PKK, eylemlerine hız kazandırmış, gerileme dönemine gireceği 1990'lı yıllara kadar Uzun Süreli Halk Savaşı Stratejisinin, ikinci ayağı olan stratejik denge aşamasına geçmeye çalışmıştır. PKK bu dönemde stabil olarak yerinde durma anlayışından uzaklaşmış ve şehirlerin de dahil olduğu çok yönlü bir saldırı anlayışına yönelmiştir (Jongerden & Akkaya, 2012, s. 98). Hareketli savaş anlayışını benimseyen PKK bu dönemde daha aktif bir şekilde eylemler gerçekleştirmiş, ciddi bir tehdit oluşturmuştur. Halktan destek gören PKK'nın gücü bu dönemde oldukça artmıştır.

1990'lı yılların başında Nusaybin, Cizre ve Silopi'de özellikle Nevruz kutlamalarında PKK lehine çeşitli halk eylemleri düzenlenmiş, büyük kitleleri arkasına alan PKK, kırsal bölgelerle sınırlı kalmayıp büyük şehirlerde de etkisini hissettirmeye başlamıştır (Güçlüer, 2011, s. 245). İran-Irak savaşının yarattığı karmaşadan faydalanan PKK, Irak'ın Kürtlere saldırması üzerine boş kalan bölgelere yerleşmiş ve çeşitli silah ve mühimmat elde etmiştir. Saddam Hüseyin'in sert politikaları neticesinde Türkiye ve İran'a kaçan birçok Kürt savaşçı, PKK'ya dahil olmuştur (Bila, 2004, s. 42). Bu durum, PKK'nın bölgedeki militan gücünü arttırması sebebiyle örgüt tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

4-13 Mayıs tarihleri arasında PKK 2. Konferansını Lübnan'da düzenlemiştir. Bu konferans bir nevi 4. Kongreye hazırlık niteliği taşımaktadır (Aluçlu, 2020, s. 76) Bu konferansta yoğunlukla kitlesel faaliyetlere hız kazandırmak, gösterileri turmandırıp karışıklık yaratmak, basın-yayın faaliyetlerini kuvvetlendirmek, şehirlerdeki etkinliklere önem vermek gibi konular tartışılmıştır (Özcan, 1999, s. 118). Konferansın ardından PKK, kitleleri güvenlik güçlerine karşı kışkırtmış Marksist-Leninist ideolojinin yanında sol tabanlı, Kürt milliyetçiliğine kayan bir strateji

izlemiştir (Özdağ, 2007, s. 97). Bu nedenlerden biri Hizbullah'la beraber gelen din olgusunun yükselişidir. Diğer ve asıl önemli nedeni Sovyet Rusya'nın dolayısıyla sosyalizmin çöküşüdür. Örgüt 1990'lı yıllardan itibaren ideolojik olarak Marksist-Leninist çizgiden uzaklaşmaya başlamış, kendini siyasi bir zeminde konumlandırmaya çalışmıştır.

PKK 1990 yılının aralık ayında 4. Kongresini gerçekleştirmiştir. Öcalan bu kongreye katılmamış, talimatlarını üst düzey örgüt yetkililerine ulaştırmıştır. Öcalan, Mehmet Şener gibi potansiyel rakiplerini tutuklatmıştır (Güçlüer, 2011, s. 249). Bu kongrede genel olarak 2. Konferansta alınan kararların tekrar edildiğini söylemek mümkündür. Sosyalizmin SSCB'de uygulanan biçimiyle çöktüğü bu dönemde, PKK sosyalizmden direk olarak vazgeçtiğini belirtmese de uzaklaşmaya başlamıştır. PKK burada stratejik hareket etmiş, benimsediği ideolojiden hemen vazgeçmemiştir. Bunun en büyük nedeni, Marksist-Leninist ideoloji temelinde kurulan bir örgüt olması nedeniyle bu durumu sempaticanlarına net bir şekilde açıklayamayacağından, değişimi sürece yaymak istemesidir.

1991 yılında ABD öncülüğünde Irak'a gerçekleştirilen müdahale nedeniyle Irak'ta bulunan Kürtler ayaklanmış, Irak-İran savaşının devamı olarak sınıra çok sayıda göç gerçekleşmiştir. Bu durum Kürtçülük faaliyetlerinde ciddi bir artışa sebebiyet vermiştir (Doğan, 2007, s. 97). 1990'larda PKK'ya verilen dış destek zirve noktasına ulaşmıştır. Suriye hükümeti ARGK'ya katılan Kürtleri askerliğini yaptı saymış, Ermenistan PKK'ya çeşitli üsler vermiştir (Özdağ, 2007, s. 89). Körfez savaşı sonucunda yeni yerleşim alanları, silah ve insan kaynağı elde eden PKK, askeri kışlalara, karakollara ve devlet memurlarına çok sayıda saldırı gerçekleştirmiştir. Bu saldırılara Türkiye Cumhuriyeti Devleti kayıtsız kalmamış ve PKK'ya karşı önemli operasyonlar gerçekleştirmiştir (Kaya O. , 2013). Polis ve jandarma çatısı altında özel birimler güçlendirilerek PKK'nın bölgede güçlenmesinin önüne geçilmiştir.

Bu süreçte ağır darbeler alan PKK, daha fazla kayıp vermemek için 17 Mart 1993'te bir ateşkes teklifinde bulunmuştur. Öcalan, Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) yöneticisi Celal Talabani ile bir araya gelmiş ve ateşkes ilan ettiklerini duyurmuştur. Bu ateşkes, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ve devlet tarafından PKK'nın

legal bir yapı olmaması, terör faaliyetlerinde bulunan bir örgüt olması nedeniyle ciddiye alınmamıştır. PKK yöneticisi Bayık yapılan bu durumun ateşkesten ziyade bir güç toplama süreci olduğunu ifade etmiştir (Bayık, 1994, s. 191-194). 24 Mayıs 1993'te 33 silahsız ve sivil askeri şehit eden PKK, bu tek taraflı ateşkesi sonlandırmıştır (Çelik, 2020). Gerçekleştirilen bu saldırı ateşkesin tamamen stratejik olduğunu ve PKK'nın silah bırakmaya niyeti olmadığını göstermiştir.

Eylemlerine devam eden PKK, siyasi olarak da bir güç elde etmek istemiştir. Bunun ilk sinyalleri 1987 seçimlerinde Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)'nin listesinden meclise giren yedi milletvekili, Fransa'da düzenlenen "Kürtlerin Kültürel Kimlikleri" başlıklı konferansa katılmış, bu nedenle partiden ihraç edilmiştir. Bu olay sonucunda ihraç edilen milletvekilleri tarafından Halkın Emek Partisi (HEP) adında bir parti kurulup başkanlığına Fehmi Işıklar getirilmiştir. HEP; SHP ile ittifak kurarak, 1991 seçimlerinde 22 milletvekilini meclise sokmayı başarmıştır (Kamer, 2018). Bir süre sonra kapatılan bu parti PKK'nın siyasallaşmasının ilk örneği olması açısından önem taşımaktadır.

PKK, bu süreçte Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde etkisini iyice hissettirmeye başlamış, zor kullanarak halk üzerinde baskı kurmuştur. Kendine destek olmayan vatandaşları ötekileştirmiş, düşman olarak nitelendirmiştir. Bu ötekileştirme sonucu bölgede çatışma hâkim unsur olmuştur. Bu gerilimden beslenen PKK, halkın azımsanmayacak bir bölümünden destek görmüştür (Çetin, 2017, s. 55) Silahlı mücadele açısından en parlak dönemini geçiren PKK, Uzun Süreli Halk Savaşı Stratejisinin ilk aşamasını başarıyla tamamlamasına rağmen güvenlik güçlerinin etkili operasyonları sayesinde ikinci aşama olan stratejik denge aşaması, PKK tarafından başarıyla sonuçlandırılmamıştır.

## **2.5. PKK'nın Eylemsel Gerileme Dönemi**

Güvenlik güçlerinin kendisine düzenlediği operasyonlar sonrası PKK kendini ateşkes ilan ettiği durumdan daha kötü bir halde bulmuştur (Özdağ, 2007, s. 110). Yaşanan çatışmalarda Mahsum Korkmaz gibi üst düzey örgüt üyelerinin yakalanması ve öldürülmesi PKK'nın elini oldukça zayıflatmıştır. PKK bu süreçte yabancı

kuruluşların ve Kürt grupların desteğini artırmak amacıyla, İrağın Kuzeyinde Kürdistan Ulusal Meclisi (KUM) isimli sözde bir meclis oluşturmaya çalışmıştır (Doğan, 2007, s. 66). Fakat bu sözde meclis PKK'nın beklediği başarıya ulaşamamıştır.

1994 yılına gelindiğinde, içinde bulunduğu kötü gidişatı durdurmak isteyen PKK, 3. Konferansını gerçekleştirme kararını almıştır. Öcalan başkanlığında düzenlenen bu konferansta alınan kararlar şu şekilde sıralanabilir:

- Verilen kayıpları telafi etmek amacıyla ülke genelindeki şiddeti artırmak.
- “Kuzeye Açılım Planı” mottosuyla Karadeniz illerini kapsayacak şekilde Gürcistan- Ermenistan hattı esas alınarak bir koridor yaratmak ve yaratılan bu koridoru lojistik, silah taşıma, militan temini gibi faaliyetler için kullanmak.
- Halka yönelik yayın yapması maksadıyla bir televizyon kanalı kurulması<sup>3</sup>.
- Özellikle büyük şehirlerde ve turistik alanlarda büyük eylemler gerçekleştirmek ve devleti uluslararası arenada zayıflatmak (Doğan, 2007, s. 99-103).

Maddelerden de anlaşılacağı üzere PKK düzenlediği bu konferansta Karadeniz’de yapılanmak, televizyon kanalı kurmak gibi ileriye dönük önemli kararlar almıştır. Yaşadığı olumsuz durumdan çıkmaya çalışması, kolluk kuvvetlerinin dikkatini Batı illerine çekmeyi hedefleyerek bölgedeki militanlarını rahatlatmak istemesi, büyük kentlerde yaşayan insanlara korku pompalaması, Türkiye’ye gelecek olan turistleri tedirgin etmek istemesi PKK'nın bu konferanstaki temel amaçlarıdır.

PKK diğer taraftan siyasi faaliyetlerine devam etmiştir. Demokrasi Partisi (DEP), 1993 yılında HEP'in kapatılmasıyla PKK'nın yeni siyasi ayağı olmuştur. 16 Haziran 1994 tarihinde DEP te tıpkı HEP gibi yasadışı faaliyetleri nedeniyle henüz seçimlere katılmadan Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmış, milletvekillerinin dokunulmazlıkları kaldırılmıştır. Kapatılan bu partinin yerini Halkın Demokratik Partisi (HADEP) almıştır (Bila, 2004, s. 38). Sürekli olarak kapatılan partilerin yerine

---

<sup>3</sup> MED TV örgüt açısından önemli propaganda aracı olarak kullanılmıştır.

yeni partiler kurulması PKK'nın siyasi alana verdiği önemin ne kadar büyük olduğunu göstermektedir.

Hedeflerine ulaşamayan PKK 1994 yılının sonlarına doğru toplanma kararı almış ve Öcalan önderliğinde 1995 yılında Irak'ta 5. Kongresini düzenlemiştir. Öcalan bu kongrede örgüt üyelerine karşı oldukça sinirli bir tavır takınmış, başarısızlık durumunun stratejilerden ziyade, bazı örgüt üyelerinden kaynaklandığını vurgulamıştır (Kaya O. , 2013, s. 214). Bu kongrenin en dikkat çeken tarafı şüphesiz ki yavaş yavaş klasik sosyalizm anlayışının terk edileceğinin sinyallerinin verilmesidir.

1978 yılından beri var olan örgüt tüzüğünde değişiklik yapılmış, örgütün amblemindeki orak-çekiç kaldırılmıştır (Özcan, 1999, s. 72) Bu radikal değişiklik dünyadaki sosyalist sistemin büyük oranda çökmesi nedeniyle gerçekleştirilmiştir. PKK kendine ait bir sosyalizm anlayışı geliştirmeye çalışmıştır. Bu durum 5. Kongrenin raporunda Öcalan tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

*“1977'nin dünyası başkaydı, şimdiki dünya başkadır. Sovyetler Birliği yıkılmış, Sovyet Bloğu dağılmış ve sosyalizm cephesinde ciddi gelişmeler ortaya çıkmıştır. Ancak sosyalizmde bir dönemin, sosyalizmin ilkel ve vahşi döneminin sonu gelmiş ve sosyalizmde yeni bir döneme, olgunluk dönemine girilmiştir. Partimiz, sosyalizmin bu yeni döneminin önde gelen bir sosyalist hareketi durumundadır ve bu iddiayla devrimci çalışmalarını yürütmektedir. Sosyalizmin yaratıcı ve bilimsel uygulamasını esas alan partimiz, sosyalizme kazandırdığı yeni yorumlarla olgunluk dönemi sosyalizmin gelişmesine katkı sunmaktadır. Partimizin sosyalizm anlayışı ve partimizde gerçekleşen sosyalizm, dünyada yaşanan sosyalizmleri aşmaktadır. Sovyet düzenini ortaya çıkaran klasik komünist partilerin tasfiye olması ve Sovyetler Birliği'nin yıkılması sonucunda yeni bir dünya durumu ortaya çıkmıştır.”* (Özcan, 1999, s. 370).

PKK'nın çıkardığı dergilerden olan Serxwebun'da ise bu konuya şu şekilde değinilmiştir:

*“Emperyalizmin insan ve toplum yaşamını ideolojisizleştirme çabalarının, Sovyet sosyalizminin dogmatik ve kaba materyalist yaklaşımlarının toplumlari ve halklari kolay yönetme isteminden kaynaklandığını ortaya koyan 5. Kongre, buna karşı ideolojiye duyulan ihtiyacin büyük önemine dikkat çekti. Sovyet sosyalizmi bu temelde, "sosyalizmin ilkel ve vahşi dönemi" şeklinde değerlendirilerek, bir tür sapma olarak yorumlandı” (Serxwebun, 1994).*

Görüldüğü üzere PKK yeni stratejiler geliştirme kararı alarak çöken bir sistemden kurtulmanın yollarını aramıştır. PKK yazılı kaynaklarında sosyalizm kavramına önem vermeye devam etse de örgüt içerisinde bu anlayış giderek etkisini yitirecektir. Terör örgütleri belirli ideolojilerin artık kullanışsız olduğuna karar verince yavaş yavaş onları terk etmeye ve kendi çıkarlarına göre dönüştürmeye başlamaktadır. PKK'nın uyguladığı strateji de bununla ilişkilendirilebilir.

Kongrede alınan diğer önemli kararlar şu maddeler halinde özetlenebilir:

- Program ve tüzük değişikliğine gidilerek “Genel Sekreter” ibaresi kaldırılmış yerine “Parti Genel Başkanı” ibaresi getirilmiştir.
- Kadın örgütlerine önem verilerek, sadece kadınların bulunduğu topluluklar oluşturulmak istenmiştir.
- Çarpıcı eylemler düzenlenerek halkta şok etkisi yaratılması planlanmıştır.
- Avrupa’da propaganda faaliyetleri yürütmek amacıyla Sürgünde Kürt Parlamentosu (SPK) adlı bir grup kurulmuştur (Özdağ, 2007, s. 136).

PKK gerçekleştirdiği 5. Kongrede Batılı ülkeler tarafından destek görmek amacıyla çeşitli faaliyetler yürütmüştür. Bu kongre örgütün dönüşümü açısından oldukça önemlidir. Örgüt bu dönemden itibaren siyasi faaliyetlere aşırı önem verecek, kendisini Batıya, Kürtlerin temsilciliğini yürüten bir organizasyon gibi tanıtmayı amaç edinecektir. PKK'nın Avrupa’da yürüttüğü propaganda faaliyetlerinin temel amacı karşılaşılabilecek zor bir durumda kendisine uluslararası destek sağlamaktır.

Güvenlik kuvvetleri tarafından PKK’ya 20 Mart-2 Mayıs 1995 tarihleri arasında Çelik Harekâtı adı verilen bir sınır ötesi operasyon düzenlenmiştir.

Gerçekleştirilen bu operasyonla çok sayıda mühimmat kazanılmış ve PKK'nın Kuzey Irak'taki çok sayıda kampı imha edilmiştir (Kaya O. , 2013, s. 218). Tekrar çıkmaza giren PKK ve Öcalan 1995 yılında yeniden tek taraflı ateşkes ilan etmek zorunda kalmıştır. Türkiye'yi bölmek gibi bir niyetinin olmadığını, çözüm yollarına açık olduğunu ifade etmiştir (Güçlüer, 2011, s. 251). Öcalan'ın bu konuşmaları ve ateşkes istemi tahmin edilebileceği üzere stratejik bir hamleden ibarettir. Yapılacak olan seçimler öncesi HADEP'in elini güçlendirmek, uluslararası arenada barış yanlısı bir görüntü çizmek Öcalan'ın asıl amaçlarıdır.

Seçimlerde Türkiye genelinde %4,17'lik bir oy alan HADEP'in milliyetçi bir Kürt tabanı oluşturduğu söylenilebilir. Bu oran yaklaşık 1 milyon 168 bin oya tekabül etmektedir (Bila, 2004, s. 38). HADEP, PKK'nın önceki siyasi partileri gibi açıklık grevlerini ve eylemlerini desteklemiş, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılma davası açılması nedeniyle partinin kapatılma ihtimaline karşılık 1997 yılında Demokratik Halk Partisi (DEHAP) kurulmuştur (Kaya O. , 2013, s. 229). Görüldüğü üzere PKK bu dönemde siyasallaşmaya oldukça önem vermiştir.

5. Kongrede aldığı kararları uygulamakta zorlanan PKK, 1996 yılının mayıs ayında Suriye'de 4. Konferansını düzenlemiştir. Bu konferansta, diğer konferanslara benzer şekilde değerlendirmeler yapılmış, planlanan eylemlerin gerçekleştirilememesi nedenleri üzerinde durulmuştur. Silahlı eylemlere devam edilmesi, ilçe ve çeşitli illerde intihar eylemlerinin gerçekleştirilmesi, Kuzey Irak'taki örgütlenmenin güçlendirilmesi gibi kararlar alınmıştır (Doğan, 2007, s. 73). Alınan kararlar açısından bu konferans öncekinin bir benzeri olarak görülebilir.

1997 yılına gelindiğinde PKK oldukça güç kaybetmiş bir vaziyettedir. TSK tarafından başlatılan operasyonlar PKK'ya büyük kayıplar verdirmiş ve bu durum Öcalan'ı tekrar ateşkes zorlamıştır (Dündar, 2009, s. 190). 1998 yılında Türkiye'nin Suriye'ye uyguladığı baskılar sonucu Suriye, Öcalan'ı ülkesinden çıkmaya zorlamıştır. Öcalan kendisine "Abdullah Sarıkurt" adlı yeni bir pasaport düzenlemiş, sırasıyla Yunanistan, Rusya ve İtalya'ya geçmiştir. İltica talebinde bulunan Öcalan'ı İtalya reddetmiş, Öcalan bunun üzerine tekrar Rusya'ya geçmiştir. Rusya tarafından da kabul görmeyen Öcalan Yunanistan'da şansını denemiş fakat burada da

kalamamıştır. Uçakla Kenya'ya giden Öcalan, Amsterdam'a hareket edecekken 16 Şubat 1999 tarihinde yakalanmıştır (Öztürk O. M., 2003, s. 150-152).

Öcalan'ın yakalanmasıyla örgüt bir kaosa sürüklenecek ve belirsizlik durumuna girecektir. Bu bölümde sırasıyla 1960'lı yıllardan başlayarak PKK'nın Oluşumuna Zemin Hazırlayan Süreç, PKK'nın Kuruluşu, PKK'nın Eylemlere Hazırlığı, PKK'nın Yükseliş Dönemi ve PKK'nın Gerileme Dönemi başlıkları incelenmiştir. İlerleyen bölümde PKK'nın 2000'li yıllardan başlayarak gerçekleşen ideolojik dönüşüm sürecine odaklanılacaktır.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### PKK’NİN DEĞİŞEN İDEOLOJİSİ

#### 3.1. KCK Yapılanmasına Giden Süreç

Terör örgütü lideri Öcalan, Kenya’da yakalanmasının ardından Türkiye’de gerekli yargılanmaları yapıp idam cezası almıştır. Bu cezanın açıklanmasının ardından örgüt mensupları çeşitli eylemler düzenlemiş, Öcalan’ın idamını engellemek için girişimlerde bulunmuşlardır. Durumun ciddiyetini anlayan Öcalan, idam sürecini yavaşlatmak adına bazı hamleler gerçekleştirmiştir. Avukatlarının da tavsiyesine uyarak silahlı mücadeleyi durdurma, geri çekilme gibi söylemlerde bulunmuştur (Kapmaz, 2011, s. 86). Öcalan tarafından verilen talimatla örgüt üyelerinin büyük kısmı yurt dışına çıkarılmış ve sözde ateşkes ilan edildiğini duyurmuştur (Özdağ, 2007, s. 40). Öcalan’ın izleyeceği bu strateji, Avrupa Birliği’nin baskılarının da etkisiyle sonuç verecek, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) yaptığı yasa değişikliğiyle idamı kaldıracaktır. Öcalan, tutukluluk halinin devam etmesine rağmen örgütü İmralı’dan yönlendirmeye devam etmiş, liderlik konumunda kalmayı başarmıştır.

Öcalan fikirlerini yavaş yavaş değiştirmeye başlamış, 2000 yılından itibaren demokrasi, özerklik kavramları Öcalan’ın söylemlerinde ön plana çıkmaya başlamıştır. Öcalan’ın geliştirdiği bu söylemlere paralel olarak PKK 2-23 Ocak tarihleri arasında Kandil’de 7. Kongresini düzenlemiştir. Gerçekleştirilen bu kongrede strateji değişiklikleri ilan edilmiş, farklı kültür ve dillere sahip olan toplumların bir arada yaşayabileceği “demokratik cumhuriyet” tezinin önemi vurgulanmıştır. Bu tez esas olarak Leslie Lipson’un “Demokratik Uygarlık” tezinden alıntılanmıştır. Lipson bu eserinde azınlıkların, farklı ırk, kültür ve dile sahip toplumların bir arada demokrasi yoluyla yaşamasının mümkün olduğuna dair bir çerçeve çizmiştir. ABD, Belçika gibi ülkelerden örnekler vererek bu konuyu incelemiştir (Lipson, 1984, s. 103). Öcalan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)’e sunduğu savunma da büyük ölçüde Lipson’dan etkilenmiş, ayrı bir devlet kurma amaçlarından vazgeçtiklerini, Türkiye Cumhuriyeti’ne bağlı olarak devam edebileceklerini fakat bunun gerçekleşebilmesi

için demokratikleşmenin zaruri olduğunu belirtmiştir (Öcalan, 2014, s. 124). Öcalan'ın bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

*“Eğer bu kavram kargaşaları ve şoven yaklaşımlar terk edilirse, Kürtlerin Cumhuriyetin sağlam ve bilinçli yurttaşları haline gelmemeleri için ciddi bir engel kalmaz ve asıl Kürt sorununun çözümü de bu noktada özgür ve kendi kültürel kimliğiyle katıldığı cumhuriyet yurttaşlığıyla başlar. Çözüm ne ayrı devlet ne inkâr ne askeri seferlerdir; Demokratik Cumhuriyetin her konuda eşit hak sahibi özgür yurttaşlarının bilinçli ve örgütlü tercihidir.” Bu da ayrılık değil, gerçekten kardeşçe birliktelik, bunun için tüm haklardan ortak yararlanmadır. Bu yaklaşımda Kürtçe resmi dil olsun, arkasından federasyon gelsin tehlikesi de yoktur. Bazı şoven milliyetçi yaklaşımlar hep bu demagojiyi dile getirirler. Bunlar gerçek bir demokrasinin ayrı bir devletten de federasyondan da daha değerli ve haklar getiren bir rejim olduğunu anlamadıklarından, bu safsataları ileri sürmektedirler. Demokrasilerin gücü eşsiz çözüm yeteneğinden ve en geniş koalisyon uzlaşmasını gerçekleştirme özelliğinden ileri gelmektedir. Demokrasi üstün bir rejim olmasa, belki ayrılık veya federasyon tehlikesinden bahsedilebilir. Bir azınlık bunu iddia edebilir. Ama tam demokrasinin her zaman halkları, grupları, hatta sınıfları azami yarar seviyesinde tutan biricik rejim olduğu üstünlüğüyle kanıtlanmıştır” (Öcalan, 2014, s. 125).*

Öcalan'ın “Onursal Başkan” olarak ilan edildiği 7. Kongrede ayrıca PKK'nın silahlı mücadelesini oluşturan ARGK kaldırılmış yerine Hezen Parastina Gel- Halk Savunma Güçleri (HPG) oluşturulmuştur. Cephe yapılanmasını yürüten ERNK'nın yerine ise Yekitiya Demokrasiya Gele Kurd- Halk Demokratik Birlikleri (YDK) kurulmuştur (Taş, 2014, s. 143). Yapılan bu değişiklikle örgüt, askeri kimliğinden sıyrılmayı, mücadelesini demokratik biçimde sürdürmeyi amaçlamıştır. Bu hareketle uluslararası arenaya, silahlı mücadelenin yerini siyasi mücadelenin aldığı mesajını verme kaygısı güdülmüştür. Silahlı mücadeleden vazgeçme kararının örgüt içinde bir rahatsızlık yarattığını söylemek mümkündür. Bu konu örgüt içinde teslimiyet olarak

algılanmış, gerçekleştirilen bu ideolojik değişim tepki çekmiştir. Öcalan örgütün yegane hakimi olduğu için kendisine karşı çıkan sesleri susturmayı başarmıştır.

7. Kongrenin bir devamı olarak 6. Konferans düzenlenmiştir. 5-22 Ağustos tarihleri arasında düzenlenen bu konferansta siyasallaşma sürecinde uyulması gereken konular ve uygulanması gereken yöntemler tartışılmış, halk ayaklanmasının siyasi boyutta gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu konulara ek olarak Kürt kimliğinin tanınır hale getirilmesi, Ana dilde eğitim ve yayın hakkı, kadınların ön plana çıkarılması gibi konuların önemi vurgulanmıştır (Taş, 2014, s. 146). 7. Kongrede alınan değişim kararlarının bu konferansta devam ettiğini söylemek mümkündür.

Türkiye 2000’li yılların başında Avrupa Birliği (AB)’ne üye olma çalışmalarına başlamıştır. Bu çalışmaların başında AB’nin yayınlamış olduğu Kopenhag kriterleri gelmektedir. AB tarafından Türkiye’nin yerine getirmesi istenilen maddelerin PKK politikalarıyla benzerlik göstermesi dikkat çekicidir. PKK, AB söylemlerine uygun politikalar üretmiştir. PKK’nın 7. Kongre kararları ve AB’nin Türkiye 2001 İlerleme Raporu karşılaştırıldığında benzer konulara değinildiği gözlemlenebilir. Bu konular şu şekilde özetlenebilir:

- Olağanüstü Hal (OHAL)’e son verilmelidir.
- Olağanüstü mahkemeler ve askeri mahkemeler kaldırılmalıdır.
- İdam cezası son bulmalıdır.
- Düşünce suçlularının tutukluluk durumuna son verilmelidir.
- BM sözleşmeleri çerçevesinde azınlık (Kürt) hakları geliştirilmeli yayın ve eğitim hakları verilmelidir.
- Koruculuk sistemi son bulmalıdır (Özcan, 2002, s. 110).

Koruculukla ilgili madde dışında bu istekler 3 yıl içinde yerine getirilmiştir. İdam cezasının kaldırılması Öcalan ve PKK için önemli bir fırsat doğurmuştur. Öcalan bu dönemde Türkiye’nin üyelik sürecini kendi lehine iyi değerlendirmiş ve barışçıl söylemlerde bulunmuştur. ABD’de yaşanan 11 Eylül Saldırıları da Öcalan’ın söylem değişikliğinin önemli sebeplerinden biridir. Gerçekleştirilen bu eylem sonucu ABD ve birçok ülke tarafından terör örgütlerine karşı ciddi mücadeleler yürütülmesi gerektiği

kararlaştırılmıştır (Çetin, 2017, s. 68). PKK çoğu ülkenin terör listesine dahil olma ihtimali nedeniyle siyasallaşma faaliyetlerine hız kazandırmış ve örgütün yok olmasını engellemek amacıyla bazı önlemler almıştır.

Bu strateji değişikliğinin bir sonucu olarak PKK isim değişikliğine gitmiş ve 4-10 Nisan 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen 8. Kongre sonucunda “Kongreya Azadi ü Demokrasiya Kürdistane- Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi (KADEK)” ismini almıştır. KADEK’in kuruluş günü Öcalan’ın doğumuyla aynı güne denk getirilmiş ve başkan olarak Öcalan seçilmiştir (Kaya O. , 2013, s. 269). 7. Kongrede alınan kararlara benzer kararlar alınmış, PKK’nın terörist örgüt olarak nitelendirilmesinin önüne geçilmek istenmiştir.

KADEK sürecinin örgüte getireceği değişim Öcalan tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

*“Eskiden bağımsız, birleşik ve sosyalist bir Kürdistan sloganı sıkça atılırdı. Milliyetçilikten kaynaklanan bu slogan hem ideolojik hem de politik-pratik açıdan gerçekçi olmamaktadır. Ütopik olarak kulağa hoş gelse de daha doğru olan yurtseverlik ve enternasyonalizm sloganı şu temelde olsa daha gerçekçi olacaktır: Çatısı altında bulunan her ülke ve devlet için geçerli olmak üzere “Demokratik ülke, Özgür Anayurt”, tüm Ortadoğu açısından “Demokratik Ortadoğu, Birleşik Anayurt”. Bu iki temel slogan tüm Ortadoğu halkları açısından geçerlidir.”* (Öcalan, 2001, s. 188).

Öcalan bu ifadesiyle bir devlet kurmanın rasyonel olmadığını, bunun yerine çevrede bulunan dört ülkeyle yani Türkiye, Irak, İran ve Suriye’yle barışılması, Kürtlerin bu ülkelerdeki kurucu rolünün savunulması gerektiğini belirtmiştir. Bağımsız Kürdistan hedefinin yerini “demokrasi” kavramı almıştır. KADEK, parçalanmanın önüne geçmek amacıyla, Öcalan ve PKK’nın kendini güvende hissetmesini sağlayan bir yapıdır.

KADEK istenilen başarıyı sağlayamamış, çok geçmeden uluslararası arenada terör örgütü listesinde kendine yer bulmuştur. 2003 yılında Kandil’de gerçekleştirilen

KADEK'in 2. PKK'nın ise 9. Kongresinde KADEK feshedilerek yerine Kongra Gele Kürdistan- Kürdistan Halk Kongresi (KONGRA-GEL) kurulmuştur. KONGRA-GEL'in kurulmasıyla birlikte şu konulara değinilmiştir:

- Tüm siyasi yapılanmalar aşılarak devleti ve toplumu demokratikleştirmenin ancak demokratik ekolojik toplum modeliyle mümkün olması.
- İran, Irak, Suriye ve Türkiye'de "demokratik özgür birlik" oluşturularak Kürt sorununa çözüm getirilmesi.
- Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün kayıtsız şartsız esas alınması.
- Etnik kültürlerin ve ırkların, kimliklerinin ve kendini ifade etme haklarının anayasa yoluyla güvence altına alınması.
- Çözümün ancak Öcalan'ın özgürlüğüyle gerçekleşebileceği.
- Meşru Savunmanın vazgeçilmez bir hak olması.
- ABD'nin Kürt gruplarla iletişim içinde olmasının gerekliliği ("PKK-KONGRA-GEL Kuruluş Kongresi Sonuç Bildirgesi", 2003).

KONGRA-GEL'in kuruluşuna ek olarak örgüt tarafından ilan edilen "Meşru Savunma Savaşı" da oldukça önemlidir. Meşru Savunma Savaşı'nın kapsamı şu şekildedir:

- HPG militanlarına yeni stratejiler bildirilerek, siyasal süreci engellemeden bir meşru savunma stratejisi uygulanacak.
- Akademik bir yapı kurulacak ve özel birlikler oluşturulacak.
- Kuzey Irak'a Türkiye tarafından düzenlenecek operasyonlara karşı cevap verilecek (Özdağ, 2007, s. 161).

Değişim sürecinin beklenen etkiyi yaratmaması ve ABD'nin Irak'a karşı yürüttüğü işgal süreci sebebiyle örgüt üyeleri bir ayırım sürecine girmiş, fikir ayrılığı yaşamıştır. Yaşanan bu fikir ayrılığı, Abdullah Öcalan'ın kardeşi Osman Öcalan ve beraberinde götürdüğü bir grup sempatizanın örgütten ayrılarak "Yurtseverler Demokrat Parti- Partiya Welatparezen Demokratên Kurdistan" (PWD) adlı bir parti kurmasıyla kendini iyice hissettirmeye başlamıştır (Jongerden & Akkaya, 2012, s.

127) PWD siyasi açıdan istediği güce kavuşmasa da partide gerçekleşen bir kopuşu simgelediği için önem taşımaktadır.

Yaşanan sıkıntıları çözmek isteyen Öcalan yeni bir kongre yapılması gerektiğini örgüte bildirmiş ve 16-26 Mayıs 2004 tarihleri arasında örgütün 10. Kongresi, KONGRA-GEL'in ise 2. Genel Kurul toplantısı düzenlenmiştir. Kongrenin ana konularını örgüt içi iktidar kavgaları ve yeni stratejiler oluşturmuştur. Kongrede meşru savunmanın doğal bir hak olduğu tezi öne sürülmüş böylelikle ileride gerçekleştirilecek eylemlere kılıf hazırlanmıştır. 1 Eylül 1998 tarihinden itibaren, örgüt tarafından tek taraflı devam ettirilen ateşkes sürecine Türkiye'nin operasyonları artırması gerekçe gösterilerek son verilmiştir. Tekrar eylemlere başlayacağını duyuran örgüt, eylemlerine hız kazandırmak amacıyla "Kürdistan Özgürlük Şahinleri"-Teyranbuze Azadiye Kürdistan (TAK)'ı kurmuştur (Temizöz, 2012, s. 431). Bu topluluğun kurulmasındaki temel amaç turistler için Türkiye'nin güvenli bir ülke olmadığı izlenimini yaratmak ve özellikle büyük şehirlerde eylemler gerçekleştirmektir. Örgüt içindeki kavgaların, tartışmaların ve bölünmelerin önüne geçmek isteyen Öcalan, şiddet düzeyinin artırılmasını istemiştir.

Örgütün eski gücüne kavuşmasını arzulayan Öcalan, ilerleyen bölümlerde değinileceği üzere PKK'yı yeniden inşa edecek ve KCK yapılanmasını kuracaktır. Bu yapılanmaya geçmeden önce konunun daha iyi anlaşılabilmesi için Öcalan'ın örgüte yönelik ideolojik dönüşüm çabalarında önemli bir yeri olan ve özellikle fikirlerinin kaynağını oluşturan Murray Bookchin'in eserlerinde bahsettiği konular ve Abdullah Öcalan üzerindeki etkileri incelenecektir.

### **3.2. Murray Bookchin ve İdeolojisi**

İnsan-doğa-toplum üçlemesi arasındaki ilişkileri anlatmaya çalışan yaklaşımlardan biri "Toplumsal Ekoloji Yaklaşımı"dır. Toplumsal ekolojinin ana fikrine göre ekolojik problemlerin temel kaynağı insanların birbirine üstünlük sağlamak istemesidir. İnsan ve doğa arasında paralellik kuran bu yaklaşım, hükmetmeyi engelleyerek insanın doğa üzerindeki yıkıcı etkisinin önüne geçilebileceğini savunmaktadır (Görmez, 2010, s. 7). Bu yaklaşımın fikir babası

Murray Bookchin'dir. 14 Ocak 1921'de New York City'de dünyaya gelen Bookchin'in ailesi Rus Devrimi'nde önemli rol oynamıştır. 1930'lu yılların sonuna kadar Marksizm'e sempati duyan Bookchin, Troçki'nin ölümünden sonra bu ideolojiye olan ilgisini yitirmiştir (İmga, 2009, s. 79). Bookchin zamanla sol-liberter düşünceyi benimsemeye başlamış, çevresel hareketlerde önemli rol oynamıştır.

Bookchin'e göre kökleşmiş toplumsal problemler, mevcut ekolojik problemlerin kaynağını oluşturmaktadır (Bookchin, 2017, s. 24). Bu sorunlar geliştiği çevreden bağımsız düşünülmemeli, toplumdaki ayrı tutulmamalıdır. Bookchin, problemin derinlerine inilmediği takdirde çözüme ulaşamayacağını savunmaktadır. Akılcı düşünceye önem veren Bookchin'in temel amacı ekolojik problemlerin kökenlerine inip, eko-anarşist bir proje geliştirerek sorunu kökten çözmektir (Önder, 2003, s. 186). Bookchin, toplumla doğa arasındaki zıtlık durumunun, toplumsal bölünmelerden ve insanların uyum içerisinde yaşayamamasından kaynaklandığını vurgulamıştır (Bookchin, 2015, s. 45). Bu uyumsuzluk doğa üzerinde olumsuz etkiler oluşturmakta ve ekolojiye zarar vermektedir.

Bookchin insanları doğadan ayrı tutmaz ve doğanın bir parçası olarak nitelendirir. Canlı ve cansız varlıkları içerisinde bulunduran doğa ve bu varlıkların ilişkisi doğal ekoloji olarak isimlendirilir. Bookchin insanoğlunun zamanla doğanın sınırlarını aşip kendi alanını yarattığını savunmaktadır. Eserinde bu düşünceyi şu şekilde ifade eder:

*“Basitçe dile getirirsek, ekoloji doğanın dinamik dengesiyle, canlı ve cansız şeylerin karşılıklı bağımlılığıyla ilgilenir. Doğa insanları da içerdiği için bilim insanlığın doğal dünyadaki rolünü de içermelidir; özellikle insanlığın diğer türlerle ve biyotik çevrenin inorganik maddeleriyle ilişkisinin niteliği, biçimi ve yapısını. Eleştirel bir bakış açısından ekoloji, insanın doğal dünyayla ayrılığında kaynaklanan büyük dengesizlik alanına açılır. Doğanın eşsiz türlerinden biri olan homo sapiens yavaş ve zahmetli bir şekilde doğal dünyadan kendine özgü eşsiz bir toplumsal dünya geliştirdi. Toplumsal ekoloji, insanlık ile doğanın ayrılmasının eleştirisinden daha fazlasını sunar; insanlığı ve doğayı*

*iyileştirme gereksinimini ortaya koyar. Aslında onları radikal bir şekilde aşma gereksinimini ortaya koyar'' (Bookchin, 2015, s. 102).*

Toplumsal ekoloji yaklaşımı hiyerarşi kavramını reddetmiştir. Bu yaklaşım insanın doğayı yalnızca gereksinim olarak kullanmasına karşı çıkmaktadır. Bookchin toplum ve doğayı bir bütün olarak değerlendirir ve bunun aksini iddia eden görüşlere karşı çıkar. Marksizm'e de ciddi eleştiriler getiren Bookchin, emek-sermaye ilişkisinin toplumsal problemleri açıklamada yetersiz kaldığını belirtir. Psikoloji, toplumsal ekoloji, cinsiyet gibi kavramların da önemini vurgulayan Bookchin, Marksizm'i bu konularda eksik kaldığı için eleştirir (Harvey, 2016, s. 111). Bookchin'e göre bu kavramlar olmadan insan davranışlarının analizi imkansızdır.

Bookchin, kapitalizmin Marksizm'e karşı galip gelme sebebini, Marksizm ve benzeri ideolojilerin sürekli olarak kapitalizmi ahlak yönünden sıkıştırmaya çalışmasıyla açıklar. Bookchin'e göre kapitalizm zaten ahlak sahibi değildir ve ona karşı geliştirilen kapitalist toplumlardaki bireylerin yaşam tarzının ahlak dışı olduğu ve bunun değişmesinin gerektiği eleştirileri tamamen boş bir argümandır (Bookchin, 2017, s. 37). Bu eleştiriler kapitalizmi yıkmak yerine daha da güçlendirmiş, Marksizm'in sonunu hazırlamıştır.

Bookchin esasında doğanın kaynak sağlanacak bir alan olarak görülmesine karşıdır. Bu görüşün hiyerarşik altyapının oluşmasına neden olduğunu savunur. Doğaya bu şekilde yaklaşmak insanların özgürlüğünü kısıtlayacak ve yaratıcılıktan uzaklaşmasına neden olacaktır (Bookchin, 2017, s. 108). Darwin'in evrim teorisine de bazı eleştiriler getiren Bookchin, Darwin'in bu süreci sadece rekabet üzerine kurgulamasından rahatsızlık duymuş, yardımlaşma ve birbirine olan bağımlılık ilişkisinin evrimi zenginleştirdiğini savunmuştur (Bookchin, 2017, s. 105). Bu sözlerden hareketle Bookchin'in, insan ve doğa ilişkisini bir bütün ve birbirine bağlı kavramlar olarak gördüğünü söylemek mümkündür. Bookchin'in kitabında evrim sürecine dair verdiği örnek bu fikri destekler niteliktedir:

*''Birden açılıveren çiçekte tomurcuk kaybolur, tomurcuğun çiçek tarafından yadsındığı söylenebilir; aynı şekilde, meyve görüldüğünde,*

*çiçek bitkinin sahte bir tezahürü olarak görünür ve meyve doğru tezahür olarak ortaya çıkar. Bu biçimler yalnızca birbirlerinden farklı olmakla kalmazlar, birbirleriyle uyumsuz bir şekilde diğerinin yerini alırlar. Ancak aynı zamanda akışkan olan yapıları onları, çatışmadıkları, her birinin diğeri kadar gerekli olduğu organik bir birliğin uğrakları haline getirir ve yalnızca bu karşılıklı gereklilik bütünü yaşamını oluşturur”* (Bookchin, 2015, s. 113).

Bookchin ideolojilerin düalist yaklaşım sergilemeleri nedeniyle ekolojik sorunlara bir çare bulamadığı fikrini ortaya koyar. Düalist düşünceyi Bookchin şu sözleriyle eleştirmiştir: *“Doğa ve toplum bütünlüğünü parçalayan bu düşünme metodu (mekanik ve düalist) beden ile kafa, gerçeklik ile düşünce, nesne ile özne, kır ile kent ve sonuçta toplum ile birey arasında bölünmelere yol açmıştır”* (Bookchin, 2017, s. 90). Buradan hareketle Bookchin’in doğal ve toplumsal alanın ayrıştırılmasına karşı çıktığı gözlemlenebilir. Bir parçanın bütünden ayrı düşünölmeye başlanması ve “öteki” olarak nitelendirilmesi, Bookchin’e göre çatışma doğurup kargaşa yaratacaktır.

Komünalizm ve doğrudan demokrasi hakkında da fikirler geliştiren Murray Bookchin “yurttaşlık” kavramına özel bir önem atfeder. Yunan devletlerindeki demokrasi sisteminde yurttaşlığın değerini belirten Bookchin bu durumu şöyle açıklar:

*“Yunanlıların son derece zeki bir biçimde kavradıkları gibi, yurttaşlık da bir süreçtir; bu süreç insanları kendi topluluklarını yöneten aktif katılımcılara dönüştüren toplumsal oluşumu ve öz oluşumunu içerir. “Bizi bu büyük ve etik yurttaşlık görevine yönelten aklımızdır. Bu görev insani ölçülerdeki kent ağlarının, yeni bir yurttaşlığın, doğrudan demokrasiye olanak tanıyan politik kurumların ve son derece geniş bir özgürlük idealinin oluşturulmasıdır”* (Bookchin, 2013, s. 24).

Politika insanlar için kaçınılmaz bir fırsattır. Bookchin’e göre devlet; bireyler üzerinde hegemonik bir güçtür ve bireylerin devlete karşı argüman sunma şansları yoktur. Politika işte bu noktada devreye girmekte ve bu mutlak karar alıcı organın

kararlarına etki edebilme fırsatı sunmaktadır. Temsili demokrasilerde bu şans bulunmazken, doğrudan demokrasilerde bireyler aktif yurttaş olarak politika üretme sürecini gerçekleştirebilirler. Doğrudan demokrasinin gerçekleştirilmesi için komünalizm sistemini savunan Bookchin; özerk toplulukların bir federasyon etrafında, gevşek bir şekilde bağlandığı sistem olarak komünalizm tanımını yapmıştır (Bookchin, 2017, s. 100). Yapılan bu tanımdan anlaşılacağı üzere komünalizm düşüncesi, birleşip tek vücut olmaktan ziyade daha özgür sivil yönetim biçimini savunmaktadır. Toplumsal ekolojinin yerel yönetim anlayışını temsil ettiğinden dolayı semt, kasaba ve köyler bu yönetim biçiminde oldukça önemlidir. Bookchin ‘‘Liberter Belediyecilik’’ olarak adlandırdığı sistemi şu şekilde özetler:

*"En önemli sorun, insanların güç kazanacağı bir şekilde toplumun yapısını değiştirmek. Bunu yapmanın en iyi yeri ise, yüz yüze demokrasi yaratma fırsatına sahip olduğumuz belediyelerdir (şehir, kasaba ve köy). Yerel hükümetleri, insanların yaşadıkları ekonomi ve toplum hakkında tartışabilecekleri ve kararlar alabilecekleri halk meclislerine dönüştürebiliriz. Bir komşu şehir ya da kasabada iktidara gelirse (erki elde edebilirsek); bütün meclisleri konfedere hale getirilebilir ve sonra da bu kasaba ve şehirleri halk hükümetine konfedere hale getirebiliriz. Sınıf yönetimi ve sömürünün bir aracı olan devlet değil, halkın erke sahip olduğu bir hükümet. İşte bu pratik anlamda benim 'komünalizm' diye adlandırdığım şeydir. (...) Bu, yerel düzeyde ağır bir biçimde biçimlendirilmeli, konfederal biçimde örgütlenmeli ve halk meclisleri ile birlikte mevcut erke, yani devlet ve sınıf yönetimine karşı bir muhalefet teşkil etmelidir. Ben bu yaklaşımı 'liberter belediyecilik (libertarian municipalism)' şeklinde isimlendiriyorum." (Murray Bookchin İle Söyleşi, 2008).*

Komünalizm fikrinin temel hedefi kamusal alanı politik sürece dahil etmektir. Bunun yolu da yurttaşlar tarafından köy veya kasaba gibi yerlerde meclis oluşturulup, vatandaşların kendi kararını doğrudan kendisinin almasını sağlamaktır. Bookchin doğrudan demokrasinin ancak bu şekilde sağlanacağını düşünmektedir. Atina'nın bu

konuda başarılı olduğunu vurgulayan Bookchin milattan önceki 5. Yüzyılda yurttaşların konfederasyonlar sayesinde doğrudan demokrasiyi gerçekleştirdiğini belirtir (Bookchin, 2013, s. 107). Yüz yüze bir iletişim olmaması nedeniyle, vekiller aracılığıyla yürütülen bir temsil süreci Bookchin'e göre asla doğrudan demokrasi sayılamaz. Kısaca iktidar olabildiğince küçük parçalara ayrılmalı, özgürlükçü sivil yönetim birimleri oluşturulmalı ve demokrasi bu yapılar aracılığıyla sağlanmalıdır.

Bookchin yurttaşların aktif katılım göstermesiyle oluşturulan bu toplulukların yeterli olmayacağını, toplumların birbirleriyle sürekli etkileşim halinde olması gerektiğini belirtmiştir. Bunun çözümü Bookchin'e göre konfederal sistemdedir. Yerel ekolojik toplumların birbirleriyle gerçekleştireceği iş birlikleri ve kaynakların ortak kullanımı üretimi kolaylaştıracak ve bu sistemin başarılı olmasını sağlayacaktır (Bookchin, 2013, s. 442). Bookchin merkezîyetçi iktidar yapılarına karşı ancak bu şekilde mücadele edilebileceğini savunmaktadır. Eğer bu birliktelik başarıyla sağlanırsa sadece siyasi yapıyla kalmayıp, toplumsal ve ekonomik alanda da değişim meydana gelecektir.

Konfederal meclisin politika üretim sürecinde herhangi bir yetkisinin olmayacağını belirten Bookchin, bu görevin halk meclislerinde kalacağını, konfederal meclisin ise buradaki koordinasyonu sağlamada faydalı olacağını söylemektedir. Gücün aşağıda toplanması Bookchin için olmazsa olmazdır (Bookchin, 2013, s. 447). Gücün önemine dikkat çeken Bookchin bu kavramın somut olduğunu vurgulayarak zor ve şiddet kullanılarak ele geçirilmesini eleştirir. Özgürlüğün ilk koşulu olarak halkın gücünün elde edilmesi gerektiğini öne sürer. Devletin elinde tutulan güç tehlikeye dönüşeceğinden dolayı gücün halkta toplanması gereklidir. Konfederal sistemle, merkezîleşmiş iktidar sisteminin rekabet içerisinde bulunacağını belirten Bookchin bu problemin çözümünü şu sözlerle açıklamıştır: *“Yerel yönetimlerin bağlı olduğu konfederasyonlar ile ulus devletinin yer aldığı güç alanında, bir tarafın güçlenmesi ancak diğerinin gücünün kısıtlanması ile mümkündür”* (Bookchin, 2013, s. 28). ABD ve Kanada'daki eyalet tipi sistemin kendi konfederal sistemiyle alakası olmadığını belirten Bookchin, bu ülkelerin gücü merkezde toplanmasından dolayı,

konfederal yaklaşımdan oldukça uzak olduğunu düşünmektedir (Bookchin, 2013, s. 453). Halkta toplanmayan güç yozlaşacak dolayısıyla tehlikeli bir hal alacaktır.

Bookchin'in anlayışında yalnızca politika değil servet ve tüm gelirler de halk meclisleri tarafından bölüşülmelidir. Özel mülkiyet sisteminin komünalist yapıda yeri yoktur. Dolayısıyla bürokratlar ve kapitalistler bu sistemde asla var olamazlar. Ekonomik alana getirilen düzenlemeyle sınıflar arası çatışma sona erecek, doğayla entegre bir ekonomik sistem yaratılacaktır. Sermaye gruplarının elinden alınan bu bütçeyle halk meclisleri birbirleriyle yardımlaşarak kendi kendine yetecek duruma gelecek, bu sayede konfederal çatının temeli oluşturulacaktır.

### 3.3. Murray Bookchin'in Öcalan'a Etkileri

Kuruluş ideolojisi Marksist-Leninist olan PKK terör örgütü, Sovyetler Birliği'nin çöküş süreciyle birlikte yeni bir ideoloji bulma sürecine girmiştir. Öcalan'da Murray Bookchin'e benzer bir şekilde Marksizm'e bazı eleştiriler getirmiştir. Sosyalist hareketin ulus-devlet döneminde ortaya çıkmasını bir talihsizlik olarak belirten Öcalan, bu devrim gerçekleştirilirken Fransız Devrimi'nin Jakoben, devrimci modelinin örnek alınmasını da eleştirmektedir. Bookchin'e göre Lenin Sovyet Rusya'ya bu modeli uygulamış, kendisini ve Bolşevikleri Jakobenlere benzetmiştir. Stalin ise bu mirası aynı şekilde devam ettirmiş, sosyalist projeye zarar vermiştir (Bila, 2016, s. 119). Marksizm'in devrim gerçekleştikten sonraki fikirlerini hiyerarşik ve devletçi olarak adlandıran Öcalan bu konuya şu şekilde açıklamaktadır:

*"Marks'ın kendisi "sınıf savaşı teorisini Fransız tarihçilerden aldık" derken, aslında kullandığı aracın niteliğini doğal veri olarak almaktadır. Egemen sınıfların savaş tarzını olduğu gibi kurumsal olarak kabul etmektedir. Proletarya diktatörlüğü kavramında da bu böyledir. Tarihteki diktatörlük uygulamalarını olduğu gibi almakta mahzur görmez. Demokrasi hiç uygulanmadan inkâr edilmiş oluyor.... Bu araçları proletaryanın eline vermek demek, daha başından kendini onlara benzetmeye karar vermek demektir. Nitekim reel sosyalizmde bu araçların hepsi en yetkince kullanıldı. Zafer elde edildi. Fakat 70 yıl sonra anlaşıldı*

*ki, kapitalizmin en çapulcu biçimi “Batı Avrupa kapitalizmi onun yanında adeta yedi suyla yıkanmıştır” kurulmuştur. Kapitalizmin en totaliter, antidemokratik biçimi söz konusudur. Bu olgunun altında devlet anlayışı yatmaktadır. Engels'te 'yavaş yavaş sönmesi gerekir' denilen devlet, en güçlü aşamasına reel sosyalizmle ulaşmıştır. Burada art niyet, karşı devrim aramak fazla anlamlı değildir. Başvurduğu araçlar “devlet dört dörtlük ele geçirilse de” sosyalizme değil kapitalizme götürür. Sosyalizm sosyalist araçlar gerektirir. Onlar da baştan sona demokrasi, çevre hareketi, kadın hareketi, insan hakları, toplumun öz savunma mekanizmalarıdır”. (Öcalan, 2004, s. 91).*

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Öcalan; Murray Bookchin'le benzer bir bakış açısı geliştirerek, devletin tekel güç olmasını, toplum uygarlığından vazgeçilmesini ve gücün belli bir zümreye verilmesini eleştirmektedir. Artık Sovyet Sosyalizmini diktatörlük olarak adlandırmaya başlayan Öcalan'ın, Batı Avrupa kapitalizminin en kötü biçiminin, reel sosyalizmden daha iyi olduğunu ifade ettiği bu sözleri yaşanan ideolojik dönüşümü çok net bir biçimde ifade etmektedir. Öcalan'ın yaptığı bu eleştiriler ile kendisinin örgüt içerisindeki konumu büyük bir tezatlık oluşturmaktadır. Gücün dağıtılmasını savunan belli bir zümrede toplanmasına karşı çıkan Öcalan, örgütte yegane güç ve temel karar alıcı konumdadır.

Önceki bölümlerde değinilen Leslie Lipson'un “Demokratik Uygarlık fikri bir süreliğine Öcalan tarafından demokratik cumhuriyet projesi çerçevesinde benimsense de tam manasıyla boşluğu dolduramamıştır. Tek bir devlet çatısında bulunma fikri Kürtlerin yalnızca Türkiye’de değil İran, Irak ve Suriye başta olmak üzere çeşitli ülkelerde yaşamasından dolayı geçerliliğini yitirmiştir. Bookchin'in komün birliklerden oluşan konfederasyon yapısı Öcalan tarafından daha uygun görülmüştür. Bookchin'in fikirleri Öcalan için ana referans niteliğindedir.

Ekolojik toplumu esas alan konfederal sistem Öcalan'ın benimsediği yeni ideolojidir. Öcalan da tıpkı Bookchin'in düşünce sisteminde olduğu gibi devlet aygıtına karşı çıkar. Bookchin merkezleşmiş iktidarı; burjuvazi ve işçi sınıfı liderliği de olsa eleştirir. Ulus devlet anlayışına karşı çıkar ve Marksizm'in kapitalizmle olan

rekabetinden galip ayrılamamasının temel nedeninin ulus devlet anlayışının terk edilmemesi olarak görür (Bila, 2016, s. 119). Bookchin, modern demokrasinin çıkış nedenini Antik Yunandaki ilk komünlere dayandırdığından dolayı ulus devletleri bu konuda bir öncü olarak görmez ve komünal yapıyla merkezileşmiş ulus devletin sürekli olarak birbiriyle çatışma halinde olacağı fikrini ileri sürer. Demokratik konfederalizm fikrini savunan Öcalan'ın ifadeleri şu şekildedir

*“Ortadoğu ve hatta bütün dünya halkları için geçerli çözüm demokratik konfederalizmdir. Demokratik konfederalizm devlet olmayan, demokratik ulus örgütlenmesidir. Demokratik konfederasyon azınlık örgütlenmesidir; kültür örgütlenmesi, dini örgütlenme, hatta cins örgütlenmesi ve buna benzer örgütlenmelerdir. Buna demokratik ulus ve kültür örgütlenmesi diyorum. Her köyde demokratik bir komün çıkar. Her kültürel örgütlemenin, bunların tümünün birleştirilmesi konfederasyondur. Çizgi olarak yansıtılmalıdır. Buna devlet olmayan demokratik konfederasyon diyorum”.* (Öcalan, 2011, s. 3).

“Tahakküm” ve “hijerarşi” kavramları toplumsal alandaki sorunlara Marksist çözümlerin yetersiz kalması nedeniyle Öcalan tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Öcalan buradaki problemi insanların birbiri üzerinde bir hakimiyet ilişkisi kurmasıyla açıklar. Ekolojik bilincin uyandırılması gerektiğini ifade eden Öcalan, tahakküm ilişkilerinin devlet eliyle gerçekleştirildiğini savunur (Bila, 2016, s. 119). Bookchin de bu kavramların; ırk, yaş, cinsiyet gibi durumların toplumda baskı oluşturduğunu ve otoriteyi toplumsal formda etkilediğini belirtmiştir. Baskıcı hiyerarşik yapılara karşı çıkan Bookchin, bu yapıların ekolojik toplumun inşasında yeri olmadığı görüşündedir.

Halk meclislerinin önemine dikkat çeken Öcalan; devlet ve iktidarın olmadığı öz yönetimi benimseyen toplumlarda, özgürlük ve eşitlik kavramlarının daha kolay yayılabileceğini ifade etmiştir. Demokratik bir ulus olmanın ilk koşulu olarak kimlik bilincini öne sürer ve bu bilincin ancak öz yönetimin uygulandığı sistemlerde gerçekleşeceğini savunmaktadır. Öz yönetim yapısıyla anlatmak istediği, yerel düzeyde belediyelerden köy ve kent komünlerine kadar ulaşan sistemlerdir (Bila, 2016, s. 134). Buradan anlaşılacağı üzere Bookchin'in komün örgütlenmeli yerel

yönetim sistemi Öcalan tarafından referans alınmaktadır. Bookchin'in öz yönetim projesi sosyal ilişkilerin yüksek olduğu devrimci bir ideolojiyi esas almaktadır (Biehl, 2016, s. 60). Bookchin'in yerel yöneticilik anlayışı; kaynağını iş birliğinden alan, bilinçle hareket eden, sivil hakların uğruna kapitalizmle ve ulus devletle savaşmak üzere kurulmuş bir felsefeye dayanmaktadır.

“Yurttaşlık” kavramında da Bookchin’le benzer görüşlere sahip olan Öcalan; kapitalist yönetim sistemlerinin insanları köle olarak kullandığını belirtmektedir. Liberal görüşün savunuculuğunu yaptığı, insanların toplum içerisinde sınırsız haklara sahip olması fikri bir yanılıdır. Öcalan’a göre özgürlük ancak demokratik komünlerden oluşan sistemlerde gerçek anlamda kendini ortaya çıkarabilir (Bila, 2016, s. 147). Burada anlatılmak istenen bireyin komünler vasıtasıyla politik kişiliğinin ortaya çıkarılmasıdır.

Bookchin'in “yurttaşlık” tanımıyla Öcalan’ın yurttaşlığa atfettiği değerler paralel olduğu görülmektedir. Bookchin bireyin ancak kendi kendini yönettiği senaryoda demokratik bir ortam yaratılabileceğini savunmuştur (Bookchin, 2015, s. 453). Yurttaş, içinde bulunduğu etkinliklerden dolayı siyasi bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak Bookchin’e göre yurttaş, kendinin yönetiminde söz sahibi olmalı, karar alma organı olarak etki etmeli, toplumu değiştirmede başrol oynamalıdır. Bookchin’in görüşleri, PKK’yı dönüştürmeye çalıştıran Öcalan için altın değerinde bir fırsat yaratmıştır.

“Demokratik ulus” kavramı Öcalan’ın Bookchin’den esinlendiği bir başka konudur. Bu görüş, Türk ve Kürt topluluklarının birleşip yeni bir ulus oluşturmaya dayanır. Anadolu ve Mezopotamya’daki uygarlıklar bu görüşte temel alınmaktadır. Bu uygarlıkların tarihsel önemi belirtilerek, uygarlıkların yer aldığı coğrafyalarda ortak bir kültürün meydana geldiği vurgulanmıştır. 20. Yüzyılda oluşan bu ortak kültür bölünmüş ve ulus devletler tarafından dağıtılmıştır. Öcalan burada birlikteliğin altını çizerek, Bookchin’in “tamamlayıcılık” görüşünden yararlanmıştır. Bütünlük kavramına sıklıkla değinen Bookchin, ayırım yapmanın “ekolojik etik” kavramıyla ters düşeceğini belirtir. Bütünlük kavramının önemi Bookchin’in eserinde şu şekilde vurgulanır: *“Özgürlüğü besleyen bir çeşitlilik, bütünlüğü arttıran bir*

*etkileşimcilik, yaratıcılığı teşvik eden bir bütünlük, bireyselliği güçlendiren bir topluluk, daha büyük ussallığa yol açan, gelişen bir öznelik geliştirir*". (Bookchin, 2017, s. 105). "Öteki" olarak nitelendirilenin tamamlayıcı potansiyelini belirten Bookchin bu anlayışın yerini baskıcı ve rekabetçi bir anlayışa bırakmasına eleştiri getirir (Bookchin, 2015, s. 53). Anadolu ve Mezopotamya'da yaşayan toplumların birbiri üzerinde hiyerarşi kurma fikrinden vazgeçme durumunu Öcalan "öteki" kavramının tamamlayıcılığı üzerinden değerlendirmiştir. Öcalan'a göre ulus devlet yapılanmaları, tamamlayıcılığın temel problemidir.

Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Öcalan'ın yakalandıktan sonra köşeye sıkışması gibi nedenler, PKK terör örgütünü değişimlere ve çeşitli arayışlara yöneltmiştir. Bu arayışlar örgütün ideolojisine de yenilikler getirmiş, kurulduğu yıllarda Marksist-Leninist düşüncenin kayıtsız şartsız savunucularından olan terör örgütü, çıkarları doğrultusunda yeni ideolojiler benimsemekten çekinmemiştir. Marksist-Leninist ideolojinin esaslarından vazgeçmiş, eko-anarşist fikirlere sahip Murray Bookchin'in konfederal yapılanmasını benimsemiştir. İlerleyen bölümde bu fikrin bir yansıması olarak ortaya çıkan "KCK Sözleşmesi" ele alınacaktır.

### **3.4. KCK Sözleşmesi**

2005 yılına gelindiğinde PKK içinde çözümler başlamış, KADEK ve KONGRA-GEL yapıları demokratikleşme ve şiddet eylemi düzenleme arasında bir nevi sıkışıp kalmıştır. Bu durumun yarattığı çelişki nedeniyle yeni bir yapılanmanın gerekliliğini savunan Öcalan, Mayıs ayında 11. Kongrenin toplanması için talimat vermiştir. Düzenlenen bu kongrede PKK ismi tekrar örgütün resmi adı olmuş, aynı zamanda bu kongre yeni PKK'nın kuruluş kongresi olarak nitelendirilmiştir (Taş, 2014, s. 153). PKK ismine sempatanlar tarafından duyulan hayranlık ve atfedilen kutsallık, Serxwebun'da şu şekilde anlatılmaktadır:

*"PKK hareketi Kürdistan halkını yok olmanın eşiğinden kurtararak adeta var etti. Kürt halkını ölüm döşeğinden çıkartarak, özgürlüğünü ve kurtuluşunu sağlayacak duruma getirdi. Bir diriliş devrimi yarattı. Kendine sahip çıkan, demokratik mücadelesini yürüten bir toplum yarattı.*

*Bu biçimiyle Kürt toplumunu yükselen insanlık değerleriyle birleştirdi. Kürt toplumunu siyasal, kültürel, askeri anlamda kurum ve güç sahibi yaptı. Yeniden bir ulus yarattı". (Serxwebun, s. 5).*

Öcalan'ın yenilenme amacıyla kongre kararı almasının nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- Örgütün tüm kademelerindeki çatışmaları engelleyerek, örgütün dağılmasını engellemeye çalışmak.
- AB'nin demokratik söylemlerine rağmen Öcalan'ın olmadığı PKK'sız bir Kürt yapılanması istemi.
- PKK ile özdeşleşen "Öcalan" figürünün yeniden güçlenmesini sağlamak.
- KADEK ve KONGRA-GEL süreçlerinde yaşanan yumuşamanın örgütte ters teperek, önceki kazanımların kaybedilmesine neden olması.
- Örgüt kadrosunun yaşanan bu süreçlerden memnun olmaması ve yeni stratejilere adaptasyon sağlayamaması.
- Kuzey Irak'ta meydana gelen olaylara karşı önlem alınmak ve yeni politikalar geliştirme istemi (Doğan, 2007, s. 132).

Aldığı bu kongre kararıyla Öcalan, örgütteki olası bir dağılmanın ve bölünmenin önüne geçmeyi hedeflemiş, kendi konumunu güçlendirmeyi amaçlamıştır. Örgütün yol haritasının tam olarak çizilememesi, örgüt içinde karışıklığa yol açmış, KADEK ve KONGRA-GEL oluşumlarından beklenen verim alınamamıştır. PKK isminin unutulmaya başlamasından da rahatsızlık duyan Öcalan, amaçları doğrultusunda bu kongreyi gerçekleştirmiştir.

11. Kongrede alınan diğer bir önemli karar ise "Kürtlerin Demokrasi Anayasası" olarak görülen KKK sözleşmesinin hayata geçirilmesidir. Öcalan'ın isteğiyle kurulan KKK; Türkiye, Irak, Suriye ve İran'daki Kürtlerin içinde buldukları devletlerde yaşamaya devam ederek, oluşturulan konfederasyon yapısıyla birlikte, kendi kültür ve haklarını elde edebilecekleri, birlikte organize olacakları bir yapı olarak tanımlanmıştır. KONGRA-GEL bu kongrede fesih edilmemiş bir nevi yasama meclisine dönüştürülmüştür. Böylelikle PKK, KONGRA-

GEL ve KKK ismiyle üç farklı yapı oluşturulmuştur (Kaya O. , 2013, s. 283). KKK'yı örgüt yapısından ziyade bir sistem olarak adlandırmak daha mantıklıdır.

KKK yapılanmasının temel hedeflerinden birini “halk ve komün örgütlenmeleri” oluşturmuştur. Ulusun inşa edilme süreci bu örgütlenmenin temel amaçlarından biridir. Örgütün üst kademe yöneticilerinden olan Duran Kalkan, KKK yapısının örgüt için gerekliliğini ve amacını şu sözleriyle ifade etmiştir:

*“Bir program dahilinde, çok derinlikli, planlı bir propaganda eğitim çalışmasına dayanmadan demokratik toplum örgütlülüğü gerçekleştirilemez. Ancak onu kabul eden, anlayan insanlar yaratılmalı veya toplum oraya doğru yönetilmeli ki diğer etkilerden ideolojik saldırılardan kurtulmalı. En azından onlar çürütülmeli ki, insanlar yeni bir yaşam merkezine çekilebilsin. Bizde bu eksiktir. Mevcut demokratik komünal örgütlülük arayışında bu yön hiç görülüyor. Bunsuz insanları nasıl meclise koyacağız, nasıl komüne çekeceğiz deniliyor. Çekemezsin, mümkün değil. (Kaya & Bingöl, 2017).*

KKK yapısının ilan edilmesiyle örgütün ciddi değişimler geçireceği süreç başlamıştır. Sözleşmenin sözde maddeleri ve kurulan sistem şu şekilde özetlenebilir:

- Kürdistan coğrafyasını özgürlük ve ekolojiye uygun biçimde demokratik konfederalizmi esas alarak şekillendirmek. Komşu halklarla birlikte demokrasi yaratmak. Gericiliğe ve eşitsizliğe karşı çıkıp, bireylerin demokratik katılımını mümkün kılmak.
- Devlet sistemindeki sınırları eleştirip, sınırları olmayan bir yapılanma kurmak. Kadınlar, gençler ve emekçilere yönelik politikalar geliştirmek. Halkın tüm kesimlerine eşit derecede davranmak.
- Ekolojik bilinci oluşturup, doğanın üzerindeki sömürüye son vermek. Birey ve toplumun doğaya olan katkısını artırmak.
- Kürt nüfusunun yoğun olduğu toplumlardaki siyaseti değiştirmek. Demokrasiye katılımı gerçekleştirmek.

- Kürt dili ve edebiyatını, sanatını ve kültürünü yaygınlaştırmak. Diğer dillerle eşit seviyeye getirmek.
- Kara dayalı kapitalist ekonomiden, bölüşmeye dayalı bir ekonomik yapıya geçmek.
- Birey ve toplum haklarını üçüncü kuşak haklara uygunluk çerçevesinde düzenlemek<sup>4</sup>.
- “Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu” başlığı altında emperyalizmle mücadele edip, sömürüye karşı adil bir düzen oluşturmak.
- PKK’dan uzaklaştırılan kişilere genel af uygulayarak, tekrar örgüte katılımlarını sağlamak.
- AB ve ABD ile olan ilişkileri tekrar eski haline getirmek.
- Oluşturulan konfederal yapıyla birlikte; ulusal kurtuluş hareketlerinden uzaklaşarak, herhangi bir saldırı durumunda güvenliği konfederal yapıyla sağlamak (Algan, 2012, s. 101-102).

Örgütün silahlı unsuru olan HPG, örgütten bağımsız bir yapılanmaya dönüştürülmüş, Kürt Demokratik Halk Birlikleri’nin ismi yenilenerek, Demokratik-Ekolojik Toplum Koordinasyonları adını almıştır (Doğan, 2007, s. 115). Bu değişimlerdeki temel amaç örgütün siyasal bir çizgiye oturtulmak istenmesidir KKK sözleşmesi PKK’nın değişimi açısından atılan ilk adım olmuştur. Örgüt kaybettiği imajını tekrar düzeltmek için özgürlük, ekolojik bilinç, konfederalizm gibi söylemler geliştirip, ulusal ve uluslararası alanda halk desteğini elde etmeye çalışmıştır. KKK süreci 2 yıl sonra oluşturulacak (Koma Civaken Kurdistan- Kürdistan Topluluklar Birliği) KCK yapılanması için önemli bir altyapı sağlamıştır.

16 Mayıs 2007 tarihine gelindiğinde, PKK’nın gerçekleştiği 13.Kongrede KKK sözleşmesinin bir üst yapılanması olan KCK Sözleşmesi ilan edilmiştir. KKK’nın yerini KCK almıştır. Bu sözleşme, terör örgütünün sözde anayasası olarak nitelendirilmiştir. Yapılan açıklamada KCK’nın tanımı şu şekilde belirtilmiştir:

---

<sup>4</sup> Üçüncü kuşak haklar: Barış hakkı, çevre hakkı, self determinasyon hakkı, insanlığın ortak kaynaklarından yararlanma hakkı, gelişim hakkı olarak özetlenebilir.

*“Koma Civakên Kurdistan demokratik, toplumcu-konfederal bir sistemdir. Demokrasi, cinsiyet özgürlüğü ve ekolojik yaşamı esas alır. Devlet olmayan, yatay ve piramit tarzı örgütlenmiş, demokratik, siyasal ve toplumsal bir organizasyondur. Halk toplulukları iradesini komün, ocak, meclis ve kongreler ile ortaya koyar. Aynı zamanda seçilmiş ve denetlenebilir demokratik yönetimler yolu ile kendini yönetirler. Tabandan gelişen demokratik seçeneği gerçekleştirmek esastır. Topluluk demokrasisinde, toplulukların eşit ve özgür biçimde bir arada yaşamaları benimsenir. Her düzeyde katılımı öngörür. Burada söz, tartışma ve karar topluluklarıdır. İçte demokratik ulusu, dışta ise ulus üstünlüğü esas alır”. (KCK Sözleşmesi, 2007)*

KCK Sözleşmesinin 14 ana başlıktan oluştuğu söylenebilir, bu başlıklar şu şekilde sıralanmıştır:

- *“Genel Esaslar,*
- *Temel Haklar Özgürlükler ve Görevler,*
- *Genel Organlar,*
- *Parça Örgütlenmesi,*
- *Eyalet-Bölge Örgütlenmesi,*
- *Şehir- Kasaba ve Mahalle Örgütlenmesi,*
- *Köy ve Sokak Örgütlenmesi,*
- *Yargı,*
- *Meşru Savunma Yükümlülüğü,*
- *Demokratik Eylem,*
- *Ekonomik ve Mali Sistem,*
- *Demokratik Örgütlenme Sistemi,*
- *Ortak Hükümler,*
- *Ek Maddeler.” (KCK Sözleşmesi, 2007).*

KCK Sözleşmesi ve PKK arasındaki ilişki, sözleşmenin 36. Maddesinde “KCK sisteminin ideolojik gücü olarak adlandırılmıştır. Bu ilişki 36. Maddede şu şekilde açıklanır:

*“PKK, klasik parti olmayan, iktidarı hedeflemeyen, ideolojik, ahlaki ve örgütsel bir oluşumdur. Felsefe, bilim ve sanat alanında ideolojik ve özgür ahlaki bir örgütlenmedir. KCK sisteminin ideolojik gücüdür. Önderlik felsefe ve ideolojisinin hayata geçirilmesinden sorumludur. Bu çerçevede demokratik konfederalizm organlarının demokratik kurumlaşmasında yer alırlar. KCK sistemi içerisindeki her PKK kadrosu ideolojik, ahlaki, felsefik, örgütsel ve yaşamsal ölçüler açısından PKK yapılanmasına bağlıdır. Aynı zamanda her kadro yer aldığı çalışmanın çalışma ilkeleriyle de faaliyet yürütür. Ayrıca KCK sistemi içerisinde her çalışan PKK'nin ideolojik ve ahlaki ölçülerini esas alır”.* (KCK Sözleşmesi, 2007).

Görüldüğü üzere PKK ve KCK bir nevi iç içe geçmiş vaziyettedir. Sözleşmenin ilgili maddesinde PKK'nın felsefe, bilim ve sanata önem verdiği dair söylem açıkça, PKK'nın terör örgütü kimliğinden kendini sıyırmak istemesinden kaynaklıdır. Kendini masum göstermeye çalışan bölücü terör örgütü yaptığı “ahlaki bir oluşum” vurgusuyla, KCK yapılanması üzerinden siyasi bir nitelik kazanmaya çalışan ve kendini uluslararası mecrada; silah bırakmış, özgürlükçü, demokratik yollarla mücadelesine devam eden meşru bir örgüt olarak göstermek istemiştir.

Yasama, yürütme ve yargı; KCK yapısının ana organları olarak karşımıza çıkmaktadır. KONGRA-GEL; KKK sözleşmesinde olduğu gibi KCK yapılanmasında da yasama organı ve en yüksek karar merciidir. Çeşitli ülkelerde PKK'nın uzantıları olarak yapılan oluşumlar da KONGRA-GEL'e bağlıdır. Bu ülkelerdeki terör örgütleri şu şekilde açıklanabilir:

- PYD: Partiya Yekitiya Demokrat- (Demokratik Birlik Partisi) Suriye’de,
- PÇDK: Partiya Çaresera Demokrat Kürdistan- (Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi) Irak’ta,

- PJAK: Partiya Jiyane Azade Kürdistan- (Kürdistan Özgür Yaşam Partisi) İran'da kurulmuştur (Bila, 2004, s. 44-45).

Yürütme Konseyi'nin başkanı Murat Karayılan olarak belirlenmiştir. KCK'nın en üst icra organı bu konseydir. Temel görevi yapılanmanın içindeki tüm kurumların, örgütlerin ve komitelerin koordinasyonunu sağlamaktır. Üç ana organın sonuncusu olan yargı organı, üçlü bir sistem içerisinde barındırır. Bu sistemi Halk Mahkemeleri, İdari Mahkemeler ve Yüksek Adalet Divanı oluşturur. Üst mahkeme olarak Yüksek Adalet Divanı belirlenmiş ve temyiz mercii olarak seçilmiştir (KCK Sözleşmesi, 2007). Örgüt tarafından KCK Sözleşmesine, anayasal bir nitelik kazandırılmak istenmiştir. Yasama, yürütme, yargı olarak bir sınıflandırılma yapılması bu durumun en büyük örneğidir.

KCK Sözleşmesinde Öcalan'ın liderliğinin net bir şekilde altı çizilmiş, her merciinin Öcalan'a bağlı olduğu ifade edilmiştir. 11. Maddede bu durum şu açıklanmıştır:

*“Koma Civaken Kurdistan (Kürdistan Toplumlar Topluluğu- Kürdistan Demokratik Toplum Konfederalizmi) kurucusu ve önderi, Abdullah Öcalan'dır. Ekolojiye ve cinsiyet özgürlüğüne dayalı demokrasinin felsefi, teorik ve stratejik kuramcisidir. Her alanda bütün halkı temsil eden önderlik kurumudur. Kürdistan halkının özgür ve demokratik yaşamına ilişkin temel politikaları gözetir ve temel konulardaki en son karar merciidir. Kongra-Gel Genel Kurul kararlarının demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü devrim çizgisine uygunluğunu gözetir. Yürütme Konseyi Başkanını görevlendirir. Temel konulara ilişkin Yürütme Konseyi kararlarını onaylar.”* (KCK Sözleşmesi, 2007).

KCK Sözleşmesi hazırlanırken, Murray Bookchin'in fikirlerinden oldukça yararlanılmıştır. Sözleşmenin başlangıç kısmına bakarken bile Bookchin'den esintiler görmek mümkündür. Bookchin'de olduğu gibi KCK Sözleşmesinde demokrasinin ekolojik bilinci esas almasının gerekliliği vurgulanmış aksi halde demokrasinin bir anlamının kalmayacağı belirtilmiştir. Hiyerarşiyi engellemek ve doğayı

canlandırmanın gerekliliği yine başlangıç bölümünde değinilen önemli konulardandır. Bu konular incelendiğinde Bookchin’in izlerini görmek mümkündür. Sözleşmenin başlangıç bölümü şu şekildedir:

*“Ekolojik bilinci esas almayan ve insanın doğa üzerindeki tahakkümünü ortadan kaldırmayı hedeflemeyen bir demokrasinin niteliği zayıf kalacak ve toplumun gerçek seçeneği olmayacaktır. Sınıflı uygarlıkla birlikte insanlığın şahit olduğu gerilemenin kökenlerinde doğayı tahakküm altına alan, kendini doğanın bir parçası ve eşit, özgür bir bileşeni olarak görmekten uzaklaşan hiyerarşik ve insan merkezli bakış gelmektedir. Bundan kurtulmak için canlı ve kutsal doğa anlayışına yeniden dönmeyi, insanın insan üzerinde başlayarak doğayı da egemenlik altına almasıyla sonuçlanan hiyerarşik zihniyetini değiştirmeyi hedefleyen ekolojik bir devrim gerekmektedir. Diğer sistemlerden farklı olarak Koma Civakên Kurdistan sistemi, ekoloji ve cinsiyet devrimine dayalı dönüşümle radikal ve derin demokrasiyi kuracaktır.” (KCK Sözleşmesi, 2007).*

Bookchin “tahakküm” kavramını bir nevi yok edilmesi gereken bir engel olarak görmekte ve tüm kötü şeylerin sebebini ona bağlamaktadır. Bookchin’e göre hayatın devam etmesi ve tüm kötülüklerin yeryüzünden silinmesi için hiyerarşi ve tahakkümden uzak ekolojik bir toplum yaratılmalı, insan ve doğa iç içe geçmeli ve kapitalizm son bulmalıdır (Murray Bookchin İle Söyleşi, 2008). Eko-toplum projesinin önemini vurgulayan Bookchin, sınıf yapısı ve mülkiyet kavramını reddetmekte, enerji kaynaklarından ve teknolojiden, çevre kirliliğine sebebiyet vermeden faydalanılması gerektiğini savunmuştur. Bookchin’in bu fikirleri, PKK’nın KCK Sözleşmesinde hayat bulmuştur.

Önceki bölümde ifade edildiği üzere Bookchin’in sistemi halk meclisleri ve komünlerden oluşmaktadır. Gücün geniş ölçekten yukarıya doğru yayıldığı bir sistem öngören Bookchin, ters piramit örgütlenmesini benimsemiş bu örgütlenmeyi kentler kasabalar ve köylere bölmüş, burada oluşturulacak halk meclisleri aracılığıyla yurttaşların politika üretmesi hedeflenmiştir. KCK Sözleşmesinde Bookchin’in bu fikirlerini “Özgür Toplum Meclisleri” adıyla görmek mümkündür. Sözleşmenin 22.

Maddesinde politika üretme ve sorunları tartışma yerleri olarak şehir, kasaba, mahalle örgütlenmeleri belirlenmiştir (KCK Sözleşmesi, 2007). Sokak ve köy örgütlenmesi ise 24. Maddede düzenlenmiş olmakla beraber Bookchin'in fikirleriyle oldukça paralellik göstermektedir. İlgili madde şu şekildedir:

*“Komün, söz konusu köy veya sokaktaki insanların bir nevi örgütlü duruşu ve hareketidir. Çeşitli çalışma ve iş alanlarında iş ve rol komünleri de örgütlenir. Doğrudan demokrasinin uygulanmaya konma şeklidir. (...) Köy ya da sokak komünleri, halk yaşantısının ihtiyaç duyduğu her zaman bir araya gelerek gerekli kararları alır. Komün toplantılarını, seçilmiş başkan ve onun yardımcılarının müteşekkil başkanlık divanı dizayn eder. Komün işleyişi, demokratik esaslar ve doğrudan demokrasi şekliyle gerçekleşir. Kararlarını, aleni olarak ve komünün inşa edildiği yerleşimdeki on altı yaşından büyük her ferdin katılımıyla alır. Komün, pratik görevlerin yerine getirilmesini koordine edecek bir idare seçer ve bu idarenin faaliyetlerini denetler. Yerel yöneticiler, bu kurulda yerlerini alırlar”.* (KCK Sözleşmesi, 2007).

Bookchin'in fikirleri sistem olarak KCK'ya sirayet etse de sistemin işleyişinde bazı farklılıklar mevcuttur. Bookchin gücün tek bir kişiye ait olmaması gerektiğini, halk meclislerinin nihai karar verici konumda olması gerektiğini savunurken, KCK yapılanmasında son kararı veren kişi Öcalan'dır ve onun karar alıcı konumu meclisin oldukça üstündedir. Bu duruma ek olarak şehir meclislerinin aldığı kararlarının KONGRA-GEL kararlarıyla çelişmemesi gerektiği belirtilmiştir. Özet olarak Öcalan, Murray Bookchin'in her fikrini kayıtsız şartsız kabul etmemiş, çıkar sağlayabileceği fikirlerinden yararlanmıştır. KCK sistemi oluşturulurken Bookchin'in reddettiği “tahakküm” ve “hiyerarşi” kavramlarından vazgeçilmemesi bunun en büyük örneğidir.

KCK Sözleşmesi ne kadar özgürlükçü bir sistem olarak kendini uluslararası arenaya tanıtsa da önderlik kavramı sözleşmede sıklıkla vurgulanmış, 14. Maddede kullanılan “önderlik çizgisi temelinde, önderlik tarafından belirlenen” gibi ifadeler hiyerarşinin yüksekliğini ifade etmektedir. Meşru savaş durumunun ifade edildiği 32. Maddede ise “önderliğe dair fiili bir saldırı gerçekleştiğinde, ayaklanmaya ve öz

savunmaya dayalı gerilla savaşlarının gerekli hale geleceğinden bahsedilmiştir”. (KCK Sözleşmesi, 2007). Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere sistemin doğrudan bağlı olduğu kişi Öcalan’dır. Sistem istenildiği takdirde Öcalan tarafından sonlandırılabilir veya başka bir yapıya dönüştürülebilir. Bu duruma hiçbir şekilde karşı çıkılmaz ve sorgulanamaz.

KCK Sözleşmesinde, Bookchin’in düşüncelerinden faydalanılan bir diğer kavram konfederasyon fikridir. Halk meclislerinin sırasıyla yerel, bölgesel, ulusal ve en son boyut olarak kıtasal konfederasyon olarak düzenlendiği görülmektedir. Yasama ve yürütme organları da bu sisteme göre düzenlenmiştir (Bila, 2016, s. 180). Türkiye, İran, Suriye ve Irak coğrafyalarında bu sıralamaya uygun bir geçiş öngörülmüştür. Bu dört ülkede gerçekleştirilecek parçalı federasyonlar nihayetinde birleşip konfederasyonu oluşturacaktır. Bu noktayla da sınırlı kalmayıp öncelikle Ortadoğu Birliği sonrasında ise BM’nin yerini alacak olan “Demokratik Uluslar Birliği” kurulacaktır (Bila, 2016, s. 179). KCK sisteminde, konfederasyona tarihsel bir anlam yüklenip şu şekilde anlatılır:

*“Demokratik Konfederalizm gücünü toplumsal tarihin derinliklerinden ve Mezopotamya’nın tarihten gelen zengin kültürel birikiminden alır. Klan sisteminden ve aşiret konfederasyonlarından günümüze kadar uygarlık tarihi boyunca devletçi toplum merkezileşmesine girmek istemeyen doğal toplumun demokratik komünal yapısına dayanır. Tarihte bu coğrafyada yaşayanlar doğal federasyon ve konfederasyon ilişkisi içindeydiler. Bu nedenle de toplumsal sorunlar 20.yy’daki kadar ağır yaşanmamıştır”.*  
(KCK Sözleşmesi, 2007).

2008 yılına gelindiğinde örgütün 10. Kongresi düzenlenmiş, bu kongrede bir tüzük değişikliğine gidilerek, örgütün devlet kurma gibi bir amacının olmadığı belirtilmiştir. Değişen bu tüzükte örgütün yeni amacının; cinsiyet ayrımının yapılmadığı, özgürlük esasına dayalı, ekolojik bilince sahip, demokratik konfederal dönüşümün sağlandığı bir yönetim oluşturmak olduğu açıklanmıştır (Şen, 2019, s. 74). Bu değişikliklere rağmen örgütün bağımsız bir Kürt devleti kurma fikrinde değişiklik olmamıştır.

### 3.5. PKK'nın Jineolojik Söylemi

Feminizm kökenini Latince'de kadın anlamına gelen “femine” sözcüğünden almaktadır. Bu kavram kadınların yalnızca cinsiyetlerinden dolayı karşılaştıkları zorluklar, baskılar ve ayrımcılıklarla mücadeleyi simgelemektedir. Feminizm ilk olarak 18.yy'da İngiltere'de ortaya çıkmış, Mary Wollstonecraft'ın “A Vindication of the Rights of Women” adlı eseriyle literatüre kazandırılmıştır (Sevim, 2005, s. 7). Feminizm'in temel hedefleri kadınların özgürleşmesi, baskı altında bulundurulmalarının engellenmesi, haklarının meşrulaştırılması, kamusal veya özel alanda erkeklerle eşit hakka sahip olunması şeklinde sıralanabilir.

Öcalan feminist hareketlerin radikal bir biçimde sistem karşıtlığına dayanması gerektiğini savunmuş, Fransız Devrimi'ni bu konuda öncü olarak nitelendirmiştir. Kadın ve erkeğin hukuk açısından eşit olmasının fazla bir anlam ifade etmediğini belirten Öcalan, özgürlüğün gerçekten sağlanabilmesi için kadın hareketlerinin ideolojik mücadele, örgütsel faaliyetler ve güçlü eylemlere dayanması gerektiğini vurgulamıştır. Aksi halde feminizmin ve kadın çalışmalarının, liberal kadın faaliyetlerinden öteye gidemeyeceğini belirtmiştir (Öcalan, 2010, s. 128). Kürt kadın hareketini feminizm çizgisinden ayrı bir noktaya taşımak isteyen Öcalan, feminizmi Avrupa merkezli, oryantalist, pozitivist ve Ortadoğu coğrafyasını anlamaktan oldukça uzak bir kavram olarak nitelendirmiştir (Bora, 2017, s. 799). Feminizmin toplumdaki kopuk olduğunu düşünmüş, sisteme net bir eleştiri getiremediğinden dolayı eleştirmiş bu nedenle yeni bir tanım geliştirmiştir.

Öcalan'ın kadınlar üzerinden tanımladığı “jineoloji” kavramı, Kürtçe'de kadın manasına gelen “jin kelimesinden türetilmiştir. Öcalan bu kavrama feminizmden de öte bir anlam yükleyerek jineolojiyi “kadın bilimi” şeklinde tanımlamıştır (Öcalan, 2010, s. 96). Öcalan kadına yüklenen görevleri, feodal düzenin bir parçası olarak değerlendirir ve reddeder (Öcalan, 2010, s. 126). PKK, kadın olgusunu; toplumsal, dini, kültürel değerlerden arındırarak kadınların örgüte olan ilgisini ve bağlılığını artırmayı amaçlar. Bu durumu da kadının özgürleştirilmesi olarak adlandırır.

Kadın, aile, cinsel kimlik gibi söylemler PKK'nın özellikle 1990'lı yılların sonuna doğru değişmeye başlayan söylemlerinin ana konularından birini oluşturmaktadır. Öcalan, kadın ve erkeğin ayrıştırılmasına karşı çıkan, erkeğin kadının üzerinde uyguladığı hegemonik gücü reddeden bir söylem geliştirmiştir. 1998 yılında yayınlanan “Eşitliğe ve Özgürlüğe Yürüyüş-Kadın Ordulaşmasına Doğru” kitabında kadın cinsel kimliğini tanımlarken şu ifadeleri kullanmaktadır:

*Eskiden bir erkeğin hemen her kadına dayattığı egemenliği, geleneklerden aldığı gücü konuşurması veya bir kurumun kendini ayrıcalıklı görmesi biraz sınırlanır. “İstediğimi yaparım, istediğimi dayatırım, kanundur, boyun eğmelisin” anlayışını önlemenin ve “Benim de kimliğim var, haklarım var, taleplerim var” diyebilmenin yolu, “Benim de gücüm var, örgütüm var” demekten geçer. Kadın bir kimlik sahibi olacaksa, şüphesiz en başta kendisinin sahibi, beyni, iradesi ve gücü olacaktır. Bunun dışında söylenecek her söz boş kalmaya mahkûmdur.*

*Kadın cinselliği dışında her şeyiyle erkek üzerinde, toplum üzerinde etkili olabilir. Bu anlamda gücünüzü ortaya çıkarmazsanız, kaba anlamda cinsellik sizi çok güç durumlara, hatta iğrenç durumlara düşürür. Kaldı ki, cinselliği de en kötü biçimde paylaşmaya, suç konusu olmaya götürür. (...) Örneğin kadına uygulananı erkeğe uygulayalım, yani erkeğin cinselliğini satın alalım. Bunun da ne kadar çirkince olduğu açıktır. Yani bu, cinselliğin en sakat kullanılış tarzıdır. Aslında cinsellik bir avantaj değil, erkek için de kadın için de doğal bir özelliktir. Bunun üzerinde neden bir taraf egemenlik, diğer taraf da düşkünlük inşa etsin? Neden birileri bunu satsın, diğerleri de satın alsın? Bunun altındaki muazzam baskıcı ve sömürücü sınıfın etkilerini görmezseniz, özgürlükten nasıl bahsedebilirsiniz? Cinselliğin böyle kullanılmasından nefret ediyorum. Bir kadın veya bir erkek cinselliğini kullanırken, kadın “Bununla erkeği düşürürüm, amaçlarıma ulaşırım”, erkek de “Kadın üzerinde egemenliğimi böyle ispatlıyorum” derse, orada özgürlük ve saygı bitmiş demektir; orada çirkinlikler, baskılar, birbirine küfretmeler ve hakaret*

*başlar. Bizim toplumumuz ailede böyle kaybetmiştir (Öcalan, 1998, s. 10-90).*

Bu söylemlerde kadın cinsel kimlik özgürlüğünün üzerinde sıklıkla durulduğu görülmektedir. Kadının özgür olmadığı bir ortamda gerçek huzurun sağlanamayacağını belirten Öcalan, cinsiyetsiz eşit bir toplum yaratılması gerektiğini savunmaktadır. Kadın özgürlüğü kavramı PKK'nın temel stratejilerinden biridir. Kadınların örgüte katılımının artırılması, dışarıdan bakıldığında kadın erkek ayrımının yapılmadığı izleniminin verilmesi örgütün ana hedeflerinden biri olmuştur. Bu yolla örgüte katılan kadın, kendini özgür olarak tanımlayacak ve örgütle aidiyet bağı kuracaktır.

Aile ve kadın kavramları PKK'nın yayın organlarında ve örgüt üyelerinin söylemlerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Örgüt üst düzey yöneticilerinden biri olan Duran Kalkan "Apocu Felsefe ve Paradigma Gerçeği" adlı kitabında bu konudan şu şekilde bahsetmektedir:

*"Toplumları ikna etmenin, toplumlar üzerinde egemenlik kurmanın insanları devlet iktidarına bağlamanın en güçlü aracı aile oluyor. Toplumsal örgütlülüğün çekirdeği olan mevcut aile bireyi zayıflatıyor. Aslında mevcut kanunlar düzeyiyle birbirine bağlanan, birbiriyle ilişkilenen kadın ve erkek devlete bağlanmış oluyor. Bunda dini anlayışın da belli bir rolü var. Ama özellikle mevcut hukuki sistem bunu yaratıyor. Bir, güçsüz kılıyor, iradesiz kılıyor, en altta kadını güçsüz kılıyor, kadının güçsüzlüğüne bağlanmış bir erkek onun güçsüzlüğü oluyor, bu güçsüzlüğü gidermek için bir güce bağlanmak gerekli o da devlettir. Aile, bu anlamda devlet iktidarına insanları bağlayan en temel örgüt oluyor. (...) Baskı, zorlama, köleleştirme, köleleşme ve bağımlılaştırmanın ailede gerçekleşen biçimiyle insanların devlete bağlanması sürecindeki biçim aynıdır. Aileye bağlanma bir yerde devlete bağlanma da oluyor. Dolayısıyla ailecilik, devletçiliğin çekirdeği durumundadır. Özgürlük, irade kaybediliyor. Devlet karşısında iradeyi kaybettirebilmek için insanlar önce ailede*

*kaybettiriliyorlar. Ailede kaybedince insanlar devlete bağlanan, köleleşen bir konuma geliyorlar”.* (Kalkan, 2006, s. 25).

Aile ve devlet kavramlarını özdeşleştiren Duran Kalkan, bu kavramların baskı ve zorlama yoluyla, bireyciliği olumsuz yönde etkilediğini ve kadını güçsüzleştirdiğini savunmaktadır. Bu açıklamanın temel hedefi incelendiğinde, aileden ve devletten uzaklaşan kadınların örgüte katılım süreci daha kolay gerçekleşecek, özellikle kendisini yalnız hissedenden bireyler için örgüt bir kurtuluş olarak görülecektir. PKK terör örgütü aile ve devlete olan bağlılığı azaltarak, kendine yeni militanlar katmayı amaçlamaktadır.

Duran Kalkan “önder” olarak nitelendirdiği Öcalan’ın kadın hakkındaki görüşlerini “PKK Tarihinin 30. Yıl Dersleri” adlı kitabında şu şekilde yorumlamıştır:

*“Önder Apo ’nun özgürlük felsefesinin temelinde kadın özgürlüğü olduğu bir gerçek. Bunun için de kadının çözümlenmesi, tanımlanması gerekti. Kadını bir sınıf, bir ulus gibi tanımladı. Bu tanımları kullanmasının ana amacı sanıyorum ayrı bir sosyal kesim olduğunun bilinmesini sağlamaktı. Hem erkeğin bunu kabul etmesini sağlamak, hem kadının bunu kendine kabul ettirmesini sağlamak içindi. Çünkü böyle bir bilinç oluşmamıştı. (...)“Toplum kadın ve erkekten var oluyor, bunları ayırmak toplumu bölmektir. Bu anlamda cins çelişkisi öyle çok öne çıkarılacak bir çelişki değildir” biçiminde görüşler vardı. Bunların doğru olmadığını göstermek ve aşılmasını sağlamak için Önderlik bu ifadeleri kullandı. Kadının ayrı bir sosyal kesim olarak kabul edilmesini amaçladı. (...) Kapitalizm de kadını böyle ayırıyor ama bunu fiziğini sömürü aracı yapmak için ayırıyor. Bu aslında sömürü sisteminin hizmetinde bir ayırmadır. Sosyalizmde “Kapitalizm de böyle yapıyor, ayırıyor o zaman ayrımcılık doğru değil” gibi bir yanlış anlayış vardı. Önderlik, bunun doğru olmadığını, bu tür yaklaşımların küçük burjuva sosyalizmine götürdüğünü tanımladı ve kadının varlığını tabi bir meta olarak kullanmak amacıyla değil ama ayrı bir duruş olarak ele aldı. (...) Bunu kadının tanınmasını, bir psikoloji, bir birey, bir sosyal kesim olarak anlaşılmasını sağlamak için yaptı. En son*

*savunmalarında da kadın tanımı ve çözümünü çok yönlü olarak yer alıyor.”*

(Kalkan, 2009, s. 38).

Öcalan'ın burada Kalkan tarafından bir üst akıl olarak görüldüğü açıktır. Görüşleri hiçbir şekilde sorgulanmamış, üyeler tarafından Öcalan'ın fikirleri koşulsuz şartsız kabul edilmiştir. Kadın ve erkek ayrımını net bir şekilde belirten Öcalan kadını bir ulus gibi tanımlayarak, mücadeleciler yönünü vurgulamıştır. Öcalan kadının düşünce dünyasının farklı olduğunu, erkekten ayrı incelenmesi gerektiğini savunmuş ve kadın ve erkek arasındaki ayrımı kaldıran, onları bir bütün olarak gören burjuva sosyalizmine eleştirilerde bulunmuştur.

Öcalan'ın “Sömürgeci Cumhuriyet Kirli ve Suçludur” başlıklı kitabında kadın özgürlüğüyle ilgili açıklaması şu şekildedir:

*“Kadın özgürlüğü eskiyle kıyaslanmayacak bir biçimde gelişme durumundadır. Bunun savaşıyla bağlantısı çok açık. Eskiden ailesinden başka, kocasından başka hiçbir şey düşünemeyen kadın şimdi büyük bir vatan kahramanı, bir özgürlük meşalesidir. Bunlar açığa çıkarılmış tarihi gerçeklerdir. Bu yanan bir meşale haline gelmiş ve teslim olmamanın en militan tipleri olmuştur. Onlarca genç kızımız teslim olmamak için son kurşunu kendi bedeninde eritmiştir. Yüzlerce kadın şehidimiz var ve her biri birer kahramanlık abidesidir. Bunlar partimizin gerçekliğinin de ifadesini bulmuştur. Yine binlerce kadın militan en özgür koşullarda ve kimseye bağlanmadan savaş yürütmektedir. Bunlar şafak vaktinde ortaya çıkan gelişmelerdir. Daha da üzerine gidilir ve bağlı kalınırsa, son derece özgür tip, özgür ilişki ve sağlıklı duygular, faşizmin dayatmalarına karşı kesinlikle zafer kazanabilir. Bu da bir savaş meselesidir. Bunu da açıklıkla vurgulayalım”.* (Öcalan, 1995, s. 137).

Bu açıklamalardan kolaylıkla anlaşılacağı üzere Öcalan, kadın kavramını savaşçılıkla özdeşleştirmiştir. Kadını bir özgürlük aracı olarak gören Öcalan, kadın militanların gerçekleştirdikleri eylemlere bir kutsallık atfetmiş, şehitlik kavramını onlar üzerinden kullanmıştır. Bu motivasyonla hareket eden ve koşulsuz itaatle örgüte

bağlanmış kadın militanlar; şehit ve kahraman olacağı, özgürlük kazanacağı düşüncesiyle kolaylıkla eylemlerde kullanılabilir hale gelmiş, örgütün çıkarlarına hizmet etmiştir.

İmparatorluklarla aile kavramı arasında bağlantı kuran Öcalan aileyi kafese benzetmiş ve bu kafesin kadını köleleştirdiğini savunmuştur. Öcalan'ın “Bir Halkı Savunmak” adlı kitabında bu konu hakkındaki düşünceleri şu şekildedir:

*“Toplumsal alandaki kapitalizmin oluşturma, yönetme tarzını birçok olguda, özellikle erkekte, ailede, işte, memuriyette, yine eğitim, sağlık, hukuk ve benzeri birçok alanda gözlemleyebiliriz. Aile için kısa bir tanımlama yaparsak, hiyerarşik ve devletçi toplumun temel kurumu olan bu ocak sistemin hücreci, en küçük molekülüdür. Tepedeki imparatorun ailedeki yansıması “küçük imparator”dur”. Toplumdaki köleliğin yansıdığı esas tezgahtır. (...) Aile hiyerarşik ve devletçi toplumun uysal eşegidir. Sürekli binilebilir, kendini taşıtabilirsin. Genelde dağılan kapitalist sistemin en çarpıcı izdüşümünü ailede yansıtması aralarındaki bu sıkı bağlantıdan dolayıdır.*

*Aile kurumunda kadın, erkek ve çocuklar sistemin en çok tıkanan unsurlarıdır. (...) Kadın ve çocukların durumu tam bir felakettir. Namus cinayetleri denen olgu aslında genel yaşamın içine düştüğü durumun simgesel ifadesidir. Toplumun bitirilen namusu kadının başında patlatılmaktadır. İflas etmiş erkeklik bunun hincını kadından çıkarmaktadır. Devlet kurumu temelinde erkek egemen toplumun şekillenmesiyle erkek yönetimindeki ataerkil aile yaygınlaşır. Aile kurumu nitelik değiştirerek günümüze kadar sürecektir ilk şekillenmesini kazanır. Kadının sahibi erkek olduğu gibi, çocuklar da onundur. Kadın giderek güçten düşürülüp kendisi mal haline getirilmektedir. İçine girilen aile özünde bir kafestir.*

*Sosyal alanda özgürlük açısından en önemli sorun aile ve evlilik gerçeğidir. Bunlar dipsiz bir kuyu gibi durum arz ederler. Kadın için*

*kurtuluş gibi gelen bu kurumlar, mevcut toplum zihniyetiyle bir kafesten diğerine geçmekten başka anlam içermez. (...) Kadın evlenirken aslında köleleşiyor. Evlilik kadar köleleştiren başka kurum tasavvur etmek zordur. Genel anlamda eş olarak beraberliklerden, ortak yaşamdan bahsetmiyoruz. Bu herkesin özgür ve eşitlik anlayışına göre anlam kazanabilecek bir husustur. Yerleşmiş klasik anlamıyla evlilik ve aileden bahsediyoruz. (...) Ortak yaşama esasları sağlanmadan bireysel, güdüsel sıkıntılardan ve geleneksel aile anlayışından kaynaklanan evlilikler, ilişkiler özgür yaşam yolunda en tehlikeli sapmalar olarak rol oynayabilir. İhtiyaç bu tür birliklerde değil, zihniyet, demokratik ve politik alanı çözerek cinsiyet özgürlüğünü tam sağlamak ve buna uygun ortak yaşam iradelerini gerçekleştirmektir". (Öcalan, 2004, s. 29-266)*

Öcalan yaptığı söylemde geleneksel aile yaşamının kadınları itaate zorladığını belirtmiş, gerçek kimliğin ortaya çıkmasında bir engel teşkil ettiğini savunmuştur. Kapitalizme kadını köleleştirdiği için çeşitli eleştiriler getiren Öcalan, emperyalistler tarafından kadının sömürüldüğü fikrindedir. Kadının özgürleştirilmesini bir nevi emperyalizmin sonunu getirecek bir olgu olarak görür. Erkek egemen topluma çeşitli eleştiriler getiren Öcalan, kadınların zorla evlendirilmesi, namus cinayetleri, kadına şiddet gibi konulara değinerek, toplumsal meselelerden faydalanarak bu konular üzerine kurulmuş vakıfları ve kuruluşları yanına çekmeye çalışmaktadır. Öcalan, aile yapısında meydana gelen bağlardan rahatsızdır. Bunun temel sebebi aile kuran bireyler koşulsuz şartsız lidere yani Öcalan'a itaat etmeyecek ve sorumluluk almakta zorlanacaktır. Yalnızlaşan bireyi ikna etmek, aileye kıyasla çok daha kolay olacaktır.

PKK'nın yayın organlarından biri olan Serxwebun dergisinde 2019 yılında yayınlanan "Örgütlü kadın değişim ve özgürlüğün öz gücüdür" başlıklı makalede kadına yönelik gerçekleştirilen söylemler şu şekildedir:

*"Örgütlü olmayan kadın, mücadele edemez. Özgün örgütlenmeyi derinleştirmeyen, cins mücadelesinde tekleşir, sorunlar bireyselleşir. Önderlik gerçeğinin temel özelliği; örgütçü olmasıdır. Örgütlü her kadın, güçtür. Ama örgütsüz kadın, her türlü yönelime, etkiye, yönlendirmeye*

*açıktır. Genç yapının, bu anlamda bilinçlenme sorunu vardır ki, bu genç yoldaşlarımızın gelişim sorunudur. Esasta bizim sorunumuzdur. Bir kadının tutarlılığı; özgürlük iddiası, özgün örgütlenmesi, cins birliği, sevgisi ve mücadele yürütmesiyle ölçülür. Özgün örgütlenme; kural, kaide meselesi değildir. Özgürlük bilinci, özgün örgütlenme bilinci olarak beden bulur.*

*Kapitalist sermaye güçleri ve ulus devletler, milliyetçiliği dinleştirmekte ve bunu da cinsiyetçilik politikasıyla yürütmektedirler. Kadını ezmeden, silikleştirmeden; bir meta, ucuz iş gücü, vasıfsız ev kadını, erkeğin uzantısı, dolayısıyla sistemin eki yapmadan, başarılı olamayacaklarını bilmektedirler. Toplumsallık ilkesinden tamamen kopan, analitik aklın yarattığı kapitalist modernite sistemi, kadını sömürgeleştirerek toplum ve doğayı sömürgeleştirmiştir. Bu çağ, erkek aklının ulaştığı dehşet çağıdır. Mahşer çağıdır. Karşı tepkinin doğmaması için her ulus devlet bir 'beka sorunu' ortaya atmaktadır. En ezilen ve sömürülen kesim, cins olarak ilk karşı tepki veren, kadındır. Kadın mücadelesinin önünü almak amacıyla, cinsiyetçiliği, milliyetçilik ve dincilikle hatta sahte bilimsel açıklamalarla yoğunca işlemekteler. Böylelikle toplumsal mücadeleleri kontrol etmeye çalışmaktadırlar (Serxwebun, 2019, s. 22).*

Örgüt kaynaklarında kadınların örgüt olmadan var olamayacağı ve tek başlarına mücadelelerini sürdüremeyeceği, özgürlüğün ancak örgütlenmeyle mümkün olacağı bu nedenle kadınların örgütle bağlarını koparmamaları gerektiği vurgulanmıştır. Ulus devlet süreci ve kapitalizm kadını metalaştırdığı için eleştirilmiştir. Çocuk kavramı da aile kavramı gibi örgüt içinde karşı çıkılan bir durumdur. Örgüt aile kavramını düşman olarak gördüğünden dolayı militanlarına çocuk sahibi olmayı yasaklamaktadır. Örgütün lideri Öcalan ve Bayık, Kalkan ve Karasu gibi kurucu liderlerin çocukları yoktur (Sezal, 2014, s. 147). PKK silahlı bir yapı olduğundan dolayı, üyelerin çocuk sahibi olması kesinlikle uygun görülmemektedir.

### 3.6. PKK'nın Ekolojik Söylemi

Ekoloji konusu örgütün ideolojik dönüşümünde ön plana çıkan önemli bir diğer konudur. Örgüt ekolojik söylemlerine önem vermiş ve bu konuyu kendi çıkarlarına hizmet edecek şekilde kullanmıştır. Toplumsal sistemin çevreyi oldukça olumsuz etkilediğini belirten Öcalan, sorunun temel nedeninin bu sistem olduğunu ifade eder. Bookchin'e benzer görüşler geliştiren Öcalan; doğal çevreyle olan yabancılaşmanın insanı doğadan kopardığını, gerçekleşen savaşların doğayı son derece olumsuz etkilediğini ve bunun artarak devam ettiğini iddia eder. İnsanın doğaya verdiği hasarı Öcalan şu şekilde açıklamaktadır:

*“Günümüzün parolası doğaya hâkim olmak, kaynaklarını amansızca ele geçirmek ve sömürmektir. Doğanın vahşetinden bahsedilir. Bu kesinlikle doğru değildir. Kendi cinsine, türüne karşı vahşileşen insanın doğaya karşı da en tehlikeli vahşi konumuna düştüğü yaşanılan çevre sorunlarından bellidir. Hiçbir tür insan kadar bitki ve hayvan türlerini yok etmemiştir”* Mevcut hızla yok etme işini sürdürürse, geriye nesli tükenen bir dinazor türüne dönüşmekten kurtulamayacak bir insan sorunuyla karşı karşıyayız. Nüfus artış hızı ve hızla gelişen, kötü kullanılan teknolojisiyle insanın mevcut yıkıcılığı durdurulamazsa, insan yaşamı sürdürülemez bir aşamaya çok da uzun olmayan bir sürede gelip dayanacaktır. Bu gerçeklik toplumun iç yapısında da artan savaşlar, en tehlikeli politik yönetim biçimleri, artan işsizlik, moralden yoksun bir toplum, robotlaşmış bir insanlık olarak dinazorlaşacaktır. Toplumun bu yönlü gelişiminin nedenleri doğru konmadıkça, geleneksel medeniyet, sınıf ve ulus savaşlarının doğru teorik izahları ve çözüm yolları bulunamaz”. (Öcalan, 2004, s. 8)

Bookchin ekoloji yaklaşımında organik toplum modelinden bahsetmektedir. Organik toplum olarak nitelendirilen henüz yazının bile icat edilmediği zamanlardan kalan toplumdur. Bu toplumlar birbirleriyle iyi ilişkiler geliştirmiş, yaşlarına ve cinsiyetlerine göre verimli, sistemsal bir iş bölümü gerçekleştirmişlerdir. Toplumlara sahip olduğu beraberlik duygusu ve eşitlik kavramı, doğayla olan ilişkilerine de olumlu

bir şekilde yansımıştır. Bu insanlar kendini doğanın bir parçası olarak görmüş, doğayla iç içe yaşamışlardır (Bookchin, 2015, s. 73). İnsanı doğadan koparan temel nedenlerin tahakküm ve hiyerarşi olduğunu belirten Bookchin, arzu edilen eko-toplumun var olabilmesi için bu kavramların en üst noktası olan devlet aygıtının ortadan kaldırılması gerektiğini savunur (Bila, 2016, s. 53) Bookchin'e göre ekoloji yalnızca insan, hayvan ve bitkilerin doğayla uyum içerisinde yaşaması değil aynı zamanda toplumun gerçekleştireceği değişimdir.

Bookchin'in organik toplum modeli Öcalan'da "doğal toplum" olarak karşılık bulur. İnsan-doğa ilişkisi ve bu ilişkiden doğacak uyum doğayı daha yaşanılabilir bir hale getirecektir. Ekolojinin esaslarına göre yaşayan doğal toplum bireyleri, doğa güçlerine herhangi bir zarar vermekten kaçınmakta ve doğayla ters düşmemeye çalışmaktadırlar. Bu konuda bazı zamanlar sapmalar olsa da süreçle beraber bu sapmalar minimum düzeye indirilecek ve ekoloji yegane güç olarak var olacaktır. Öcalan ekolojik ve çevre sorunlarının kökenini ilk uygarlıklara kadar dayandırır. Tarihsel süreçte sınıflı toplum yapıları doğayla karşı karşıya gelmiştir.

Öcalan'a göre insanın, doğadan uzaklaştığı durumlarda ve doğayı kendi hegemonyası altına almak istediği zamanlarda problemler ortaya çıkmaya başlamıştır. Toplumsal sorunlar beraberinde çevre sorunlarını getirmiş bu durum çevre krizlerine yol açmıştır. Zirve noktasına ulaşan çevre felaketleri, devasa kentlerden kaynaklanan hava kirlilikleri, ozon tabakasına verilen hasar, bazı hayvan ve bitki türlerinin yok olacak seviyeye gelmesi, orman tahribatı, nüfus artışının giderek hızlanması, su kaynaklarının kirlenmesi gibi konular nedeniyle doğada büyük bir hasar meydana gelmiştir. Öcalan ekolojik bilinçle ideolojik bilinci eş tutar. Ekolojik bilince sahip olmayan bir toplum tıpkı reel sosyalizmde yaşanan durum gibi çöküşe uğrayacaktır. Bu durumun engellenmesinin ancak bilinçlenmeyle mümkün olacağını savunan Öcalan'ın bu konudaki ifadeleri şu şekildedir:

*“Çevreye ilişkin bilinçlenme ve örgütlenmeyi yoğunlaştırmak, demokratikleşmenin en temel faaliyetlerinden birisidir. Bir dönemlerin yoğun sınıf ve ulus bilinci gibi yoğun demokrasi ve çevre bilinci kampanyalarını düzenlemek durumundayız. Hayvan haklarından tutalım,*

*ormanları korumaya ve hızla doğayı yeniden ormanlaştırmaya doğru bir eylemlilik toplumsal eylemliliğin vazgeçilmez bir parçası olmalıdır. Biyolojik duyarlılığı olmayanın toplumsal duyarlılığı sakattır. Gerçek ve anlamlı olan duyarlılık ikisi arasındaki bağı görmekten geçer. Önümüzdeki dönemler çıplak hale getirilmiş doğanın büyük bir orman ve diğer bitki örtüsüne ve hayvanlarına kavuşması için verilmesi gereken büyük mücadelelere tanık olacaktır, tanık olmalıdır. Adeta ormanlaştırma sansını vermek gerekecektir. En büyük yurtseverlik ağaçlandırmak ve ormanlaştırmaktan geçer sloganı, herhalde en değerli sloganlardan biri olacaktır. Hayvanları sevip korumayanın insanları koruyup sevmeyeceği daha iyi anlaşılacaktır. Hayvan ve bitkilerin insana emanet olduğu kavrandıkça, insanın değeri bir kat daha artacaktır. Ekolojik bilinçten yoksun bir toplumsal bilinçlilik, reel sosyalizm olgusunda da görüldüğü gibi çözülmek ve yozlaşmaktan kurtulamaz. Ekolojik bilinç temel ideolojik bir bilinçtir. Felsefeyle ahlakın sınırları arasındaki köprü gibidir. Çağdaş krizden kurtarıcı politika ancak ekolojik olduğunda doğru bir toplumsal sistemciliğe götürebilir. Kadın özgürlük probleminde olduğu gibi, ekolojik sorunların çözümünde de bu denli gecikmiş ve yanlışlıklarla dolu yaşamın altında ataerkil devletçi iktidar anlayışının temel bir rolü vardır. Ekolojiyi ve feminizmi geliştirdikçe, ataerkil devletçi sistemin tüm dengeleri bozulmaktadır. Gerçek bir demokrasi ve sosyalizm mücadelesi ancak kadın özgürlüğü ve çevrenin kurtuluşu amaçlandığında bütünlük kazanabilir. Ancak böylesine bütünleşmiş bir yeni toplumsal sistem mücadelesi güncel kaostan çıkışın en anlamlı biçimlerinden biri olabilir”.*

(Öcalan, 2004, s. 117).

Ekoloji ve Feminizm gibi konuları devletçi sistemin karşısında konumlandıran Öcalan, bahsettiği bu kavramlara bir özgürlük atfederek sorunların kaynağını devlet olarak gösterir. Kuruluşundan, Öcalan’ın yakalanma sürecine kadar ekoloji konusuna değinmeyen örgüt, Öcalan cezaevine girdikten sonra strateji değişikliğine gitmiş ve çevre söylemi, ekolojik toplum gibi konuları ana gündemine taşımaya başlamıştır. Ekoloji konusu Öcalan ve PKK için oldukça kullanışlı bir konudur. Örgüt özellikle

yurtdışında oluşturduğu çevreyle ilgili çeşitli dernekler ve sivil toplum kuruluşlarıyla kendi propagandasını yürütmektedir.

Duran Kalkan “Apocu Felsefe ve Paradigma Gerçeği” adlı kitapta ekolojik toplumla ilgili görüşler belirtmiş, bu stratejinin bir yıkımdan ziyade kopuş olduğunu vurgulamış, örgütte gerçekleşen değişimi şu şekilde ifade etmiştir:

*“Özel olarak ekoloji felsefesi ya da bilimi üzerinde inceleme yapmış değilim, bu konuyla ilgili tartışmaları da fazla takip etmedim ama Önderliğimizin mevcut toplumsallaşmayı değiştirmeyi amaçlayan ekolojik bir bilinç oluşturmaya çalıştığını söyleyebilirim. Ne düzeltme, nede yıkma söz konusu. Çünkü düzeltme demek var olanı reforme etmeyi ifade ediyor. Oysa doğadan kopuş, doğa-toplum dengesizliği ve dolayısıyla toplumun iç dengesizliği çok fazladır. Bazı reformsal düzeltmelerle olabilecek gibi değil. Hiyerarşik-devletçi toplumdan bir kopuşu gerektiriyor. Öte yandan bu bir yıkma da değil. Mevcut sistemden kopuş o devleti yıkmakla olmuyor, yıksan da yenisini kurup ona dönüyorsun bu da ihtimal dahilindedir ve yıkma da sonuç vermiyor bu anlamda. Tabi var olan devletçi sistemi reforme etme de yetmiyor. (...) Bu anlamda ekolojik devrimi hiyerarşik-devletçi sistemden kopuş ve köklü bir değişim biçiminde tanımlamak daha doğrudur. Düzeltme ya da yıkma kavramı yerine bu kavramları kullanmak daha doğru olur.*

*Önderlik toplum tanımı da yaptı. Eskiden sosyalist toplum diyorduk. Sosyalist topluma gidişin ön aşaması olarak, Demokratik, Ekolojik, Cinsiyet Özgürlükçü Toplum diyoruz. (...) Sınıflı, cinsiyetçi toplum eğilimlerinin ortadan kalkmasını, aşılmasını öngörüyoruz. PKK kendini bu özgürlük eğiliminin temsilcisi olarak görüyor. Bunu da pratikte esas olarak kendi örgütlülüğüyle geliştiriyor. Kürdistan’da yürüttüğü mücadele bu anlayışla, böyle bir öncülük temelinde gelişen bir mücadeledir”. (Kalkan, 2006, s. 13-47).*

Serxwebun dergisinin Nisan 2019 yılında yayınlanan 448 sayılı içeriğinde, ekolojinin devletten kesin bir şekilde ayrılması gerektiği şu şekilde açıklanmıştır:

*“Ekolojik olan tüm eylemlerin, öncelikli olarak devlet dışı olması şarttır. Yüzyılın krizi, tüm doğa felaketlerinin kökenindeki iktidar devlet odaklılığıdır. İktidar ve devlet odaklılık aşılmadıkça, krizin aşılabileceğini sanmak yanılıdır. Devlet dışı toplum olmak, kendi ekonomik sistemini yaratmak, kendi üretimini yapmak, üretim araçlarının kölesi haline gelmeden, öz yeterlilik temelinde üretim araçlarını kullanmak; özgür toplum olmanın temelidir. Ekolojik toplum olmak da bununla bağlantılıdır”.* (Serxwebun, 2019, s. 27).

PKK'nın devletsiz bir toplum yaratma istemi söylemlerden görüldüğü üzere açıkça vurgulanmaktadır. Örgüte göre hegemonik devlet tüm problemlerin ana kaynağıdır. Örgüt; yıkma, ele geçirme, çatışma gibi kavramların yerine doğa, ekolojik toplum, çevre gibi söylemleri kullanmaya başlamıştır. Fakat bu söylemler sadece teoride kalacak, ilerleyen bölümde değinilecek olan PKK'nın 2010 yılından itibaren temel strateji olarak benimsediği “Demokratik Özerklik ve Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı” başlığında pratikte PKK'nın çevreye, insanlara ve doğaya olan zararı net bir şekilde görülecektir.

### **3.7. Demokratik Özerklik ve Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı**

Demokratik özerklik kavramının altyapısı oluşturulurken Öcalan, Lipson'un fikirlerinden de faydalanmıştır. Lipson geliştirdiği “demokratik uygarlık” tezinde azınlıkların bir arada yaşayabilecekleri bir sistemi öngörmektedir. Bu fikirden hareketle Öcalan Kürtlerin kendi kültür çizgilerini koruyarak, diğer yurttaşlarla eşit haklara sahip olduğu demokratik bir cumhuriyet oluşturmak istemektedir. Öcalan'a göre bu cumhuriyetle birlikte ayrı devlet kurma ve federasyon gibi tehlikeler ortadan kalkacaktır (Bila, 2016, s. 108). Lipson, Sökmen'in aktardığına göre kapitalist sömürüyle demokrasiyi eşitleyen hegemonyayı çağdışı olarak görür. Bu fikre paralel olarak Öcalan, kapitalist sistemdeki bireyciliğe karşı çıkar ve doğrudan demokrasinin konfederal sistemle gerçekleşebileceğini savunur. Ortak mülkiyetin ve tarıma dayalı

ekonominin esas alındığı bu sistemde sanayinin yeri yoktur (Sökmen, 2012, s. 273). Öcalan ve PKK, Lipson'un görüşlerini Bookchin'in fikirleriyle harmanlayarak ileride değinileceği üzere demokratik özerklik başlıklı bir taslak hazırlayacaktır.

2010 yılını yeni bir başlangıç olarak gören PKK terör örgütü bu dönemde demokratik özerklik stratejisine yönelmiştir . Bu sözde demokratik süreç, ileride değinileceği üzere şehir terörünün alt yapısını oluşturacak, şiddet eylemleri artırılabacak ve çok sayıda insanın ölümüne sebep olacaktır. Terör örgütü yöneticilerinden Duran Kalkan bu dönemin “dördüncü stratejik dönem” olduğunu belirtmiş, bu dönemle beraber özgürlüğün kazanılacağını ve varlığın korunacağını ifade etmiştir (Kalkan, 2010). Öcalan ise örgütün içerisinde bulunduğu değişimi şu şekilde ifade etmiştir:

*“Şimdi 2010 Nevrozuyla yeni bir sürece girildiği söyleniyor. Doğrudur, ben de bu tespite katılıyorum. Üçüncü dönem bitti. Birinci dönem 1973-84'e kadar olan dönem. İkinci dönem 1984- 93 arasındır. Üçüncü dönem 93'ten bugüne kadar olan dönemdir. Aslında ben bu üçüncü dönemin 2002'de bittiğini ilan edecektim. Ancak bu Hükümet bir şeyler yapar, gerçekleştirir umuduyla bundan vazgeçtim, bekledim.”* (Öcalan, 2010).

Öcalan, KCK sürecini demokratik özerkliğin başlangıcı olarak görmektedir. Bu süreçle başlatılan demokratik ulus inşasının politik alana yansımalarıyla demokratik özerklik oluşacaktır. Öcalan demokratik ulusu ruha benzeterek, demokratik özerkliği bu ruhun hayat bulduğu beden ve demokratik ulus inşasının tamamlanmış hali olarak açıklamıştır. Demokratik Toplum Kongresi (DTK) bu kavram özelinde çalışmalar yapmıştır. Öcalan'a göre demokratik özerkliğin boyutları şu şekildedir:

- Siyasi Boyut: Bu boyutun varlığını meclis veya halk kongresi oluşturmaktadır. Kongre; demokratik toplum kongresi olarak isimlendirilir. Kongrenin bir de yürütmesi bulunmaktadır.
- Hukuki Boyut: Demokratik özerkliğin hukuki statüsünü belirtir. Statü kelimesini Katalanların “status” kavramından alan Öcalan, Kürtlerin statüsünün ne olacağını, bunun anayasayla düzenlenmesi gerektiğini savunur. Demokratik özerkliğin sınırları yasalarla belirlenmelidir.

- Ekonomik Boyut: İnşa edilen ulusun ekonomik politikalara sahip olması gereklidir. Barajlar ve yeraltı yerüstü kaynakları bu ekonomide önemli bir yere sahiptir. Kapitalizm kayıtsız şartsız reddedilir. Kapitalizmin değiştirilerek yeni bir sistemin kurulması amaçlanır.
- Kültürel Boyut: Kültürel boyutun kapsamı anadilde eğitim, tarih ve sanatla ilgilidir. Kürtçenin Türkçe ile ilişkisi, anadil eğitimini sağlama çabaları, dil politikaları ve eğitim konuları bu başlık altında değerlendirilmektedir.
- Öz Savunma Boyutu: Buna güvenlik boyutu da denilebilir. Halk kendi güvenliğini sağlamalıdır. Öcalan'a göre öz savunma sadece silahla yapılmamalı, toplum örgütlenmeli, kurumsallaşmalı ve kendi güvenlik sistemini oluşturmalıdır. Bu boyutta, halk tartışarak bazı sonuçlar elde etmelidir. Öcalan bu boyutun, ekmek su gibi temel ihtiyaçlar kadar önemli olduğunu, bu boyutta bir aksaklık olduğunda sistemin çökeceğini savunur.
- Diplomasi Boyutu: Kürtlerin diğer halklarla olan ilişkileri bu boyutta değerlendirilecektir. Özellikle komşu ülkelerle geliştirilecek olan ilişkiler ve stratejiler, diplomasi boyutunun ana konularını oluşturmaktadır (Öcalan, 2010).

Demokratik Toplum Kongresi (DTK), demokratik özerklik konusunda çalışmaların yürütmesi amacıyla 2006'da Diyarbakır'da kurulmuştur. 2010 yılına gelindiğinde Diyarbakır'da toplanan DTK "demokratik özerklik taslağı" fikrini ortaya atmıştır. Bu taslakta gerçekleştirilmek istenen temel amaçlar şu şekilde açıklanmaktadır:

*"Demokratik özerklik, Kürdistan toplumunu siyasal, hukuki, öz savunma, sosyal ekonomik, kültürel, ekolojik ve diplomasi şeklindeki 8 boyutlu örgütleyerek siyasi irade yapıp Demokratik Özerk Kürdistan inşasını hedeflemektedir. Demokratik özerklikte siyasi yönetim, tabandan başlayarak köy komünleri, kasaba, ilçe, mahalle meclisleri, kent meclisleri biçiminde demokratik konfederal temelde örgütlenmesini yaparak üstte toplum kongresinde temsiliyetini bulur. Demokratik Özerk Kürdistan Toplum Kongresi, Demokratik Türkiye Cumhuriyeti Parlamentosuna*

*kendi temsilcilerini göndererek ortak vatan politikalarına dâhil olur. Demokratik Özerk Kürdistan kendisini temsil eden özgün bayrak ve sembollere sahiptir. Ayrıca demokratik özerklik alanında farklı kimlikler de kendi sembollerini kullanır. Bu anlamda demokratik özerklik, Kürt halkının Demokratik Türkiye içinde yaşama iradesidir. Yani Kürt halkının siyasi statüsünü ifade eder. Demokratik özerklik ile asıl karar yetkisi köy, mahalle, şehir meclisi ve delegelerindedir. Her topluluk söz, tartışma ve karar yetkisini halk meclisleri ile yerine getirir. Katılımcı, çoğulcu, doğrudan halk meclisini esas alır. Kürdistan ülkesinin diğer parçalarındaki Kürt siyasi sistemleri ve bölge halklarıyla da demokratik ve özgür ilişkiler geliştirecektir. Demokratik özerklik, Kuzey Kürdistan'daki halkın öz iradesi olurken diğer parçalardaki öz irade olan demokratik konfederal örgütlenmelerle, içinde yaşadıkları devletlerin sınırlarına dokunmadan birbirini güçlendirme ve tamamlama biçiminde ilişkiler kuracaktır. Ulus devletçi ve iktidarcı zihniyette olmadıklarından bu ilişkilerde kendini bir diğerinden üstün tutma eğilimi de olmayacaktır. Bu açıdan Kürtler arası sağlıklı bir ilişki kurulmasında demokratik özerklik zihniyeti ve yapılanması önemli ve yapıcı bir rol oynayacaktır. Kürdistan parçaları arasındaki demokratik konfederalizm bu temelde daha işlevsel hale gelecektir.” (Demokratik Özerklik Taslağı, 2010).*

Demokratik özerklik taslağında bahsi geçen “Kürdistan’ın diğer parçaları” ifadesiyle Türkiye dışındaki ülkelerde yaşayan Kürt nüfus işaret edilmiştir. KCK sisteminde olduğu gibi Bookchin’in fikirlerinden biri olan köy, mahalle ve şehir meclislerini kapsayan “demokratik konfederalizm” fikri bu taslakta da karşımıza çıkmaktadır. PKK kuruluşundan beri gündeminde olan “Bağımsız Birleşik Kürdistan” fikrinden vazgeçmemiş sadece bu amaca ulaşırken kullanacağı stratejilerini değiştirmiştir.

Demokratik özerlik taslağında Bookchin’den çok sayıda örnek görmek mümkündür. Önceki bölümlerde bahsedildiği üzere insan ve doğanın iç içe olması gerektiğini sıklıkla vurgulayan Bookchin hiyerarşi ve tahakküm anlayışının bunu

engellediğini savunmaktadır. Bu duruma çare olarak komün sisteminin hayata geçirilmesini savunan Bookchin'in bu fikirleri taslağın "ekolojik boyut kısmında" şu şekilde hayat bulmuştur:

*"Toplumsal sistem kriz ile birlikte, gittikçe derinleşen ekolojik krizin kökenlerini uygarlığın başlangıcında aramak en gerçekçi yoldur. Hiyerarşik ve devlet güçlerinin toplumu var eden komünal bağı inkâr etmesi ve yerine bir sapma olarak gelişen zihniyet durumu doğayla yaşam arasındaki bağı unutulmasına, önemsiz kılınmasına sebep olmuştur. Uygarlığın dayandığı bu zemin üzerindeki her yükseliş, daha fazla doğadan kopma, çevreyi tahrip ve yaşanılmaz bir dünyaya doğru gidişe neden olmuştur."* (Demokratik Özerklik Taslağı, 2010).

Bookchin; çevre kirliliği, türlerin yok olması gibi ekolojik sorunları analiz ederken bu sorunların kökenlerini araştırmış, bu problemlerin sosyal meselelerden kaynaklandığını ifade etmiştir (Bookchin, 2015, s. 69). Kapitalizmi bu problemlerin ortaya çıkmasındaki en büyük sebep olarak nitelendiren Bookchin, sürekli büyüyen bu sistemin toplumsal hayatı ve doğayı yok ettiğini belirtmiştir (Bookchin, 2013, s. 154). Bookchin'in deyimiyile kapitalizm "toplumsal yaşamın kanseri" halini almıştır (Bookchin, 2014, s. 133). Büyüyen endüstri kenti ve kırsal hayatı olumsuz yönde etkilemiş, bu kanseri en küçük hücrelere yani sokaklardan evlere kadar yaymıştır. Demokratik özerklik taslağında bu konu kendine şu şekilde yer bulmuştur:

*"Günümüzde toplumsal kriz ile ekolojik boyutta yaşanan kriz birleşmiştir. İçinde yaşadığımız gezegenimizin ne kadar kent, insan, fabrika, ulaşım aracı, sentetik madde, kirli hava ve su kaldıracağı hesaplanmadan, azami kârın peşinde gözü kara bir gidiş vardır. Kanser gibi büyüyen kentler, kirlenen hava, delinen ozon tabakası, hayvan ve bitki türlerinde ivmeli azalış, orman tahribi, akarsu kirliliği, her tarafta çöp dağları, kirli atıklarla bulanmamış suyun kalmaması, anormal nüfus artışı doğada, geri dönüşü mümkün olmayan felaketlere neden olmaktadır. Doğayla bütünleşmeyen hiçbir toplum sisteminin ahlakiliği ve demokratiği savunulamaz. Kapitalist toplum sisteminin yaşadığı kaosla,*

*çevre felaketi arasındaki ilişki diyalektiktir. Azami kâra dayalı ve ekoloji karşıtı endüstriyalizm başta olmak üzere kâr ve sermaye sisteminin bilânçosu sadece toplumun her yönden çözülüşü (ahlaksızlık, politikasızlık, işsizlik, enflasyon, fuhuş vb.) değil, çevrenin de tüm canlıların yaşamıyla birlikte tehlike altına girmesi olmuştur”.* (Demokratik Özerklik Taslağı, 2010).

Ekoloji konusuna taslakta ciddi bir yer ayrılmış, bu konunun üzerinde oldukça durulmuştur. PKK'nın ideoloji değişikliğinde yeşil çevre, hayvan hakları, doğanın korunması, ekolojik dengenin sağlanması gibi konular önemli bir yer tutar. PKK, uluslararası alanda kendini sempatik göstermek ve çeşitli gelir kaynakları elde edebilmek için ekoloji konusuna ağırlık vermektedir. Fakat bu söylemler gerçekçilikten uzaktır. Çalışmanın ilerleyen kısmında değinilecek olan orman yangınları ve PKK'nın gerçekleştirdiği doğa tahribatları, örgütün doğaya verdiği zararları açıkça gösterecektir.

2011 yılına gelindiğinde, Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) ve Demokratik Toplum Kongresi (DTK) “sivil itaatsizlik” başlığı altında çeşitli eylemler gerçekleştireceğini ilan etmiştir (Geleri, 2011, s. 58). 2011 yılının temmuz ayında, Demokratik Toplum Kongresi, demokratik özerklik ilan ettiğini kamuoyuna bildirmiştir. Aysel Tuğluk tarafından okunan bildiride, Kürt toplumunun kendi kendisini yönetmesi gerektiği, demokratik ulus kavramının ön plana çıkması, toprak bütünlüğünün korunması ve tek bir vatan olarak devam edilmesi gibi konulara değinilmiştir (Bila, 2016, s. 146). Gerçekleştirilen bu sözde özerklik ilanı, toplum ve devlet tarafından bir destek görmemiştir.

Bu dönemde Tunus ve Mısır'da başlayan kitlesel çeşitli protesto hareketleri kısa sürede Ortadoğu ve Afrika'nın büyük bir kısmına yayılmış ve hükümetlerin değişmesine neden olmuştur. Bu olayları fırsat bilen PKK terör örgütü, bölge halkını eyleme çağırmış, Öcalan halkı sokağa dökmek için kışkırtıcı açıklamalarda bulunmuş, Mısır'da gerçekleşen olayların Diyarbakır'da da gerçekleşmesini arzulamıştır (Öcalan, 2011). Suriye'de ortaya çıkan iç savaşın giderek büyümesiyle bir siyasi otorite boşluğu ortaya çıkmış ve istikrarsızlık oluşmuştur. Bu boşluğu doldurmak isteyen PKK; Suriye

uzantıları olan PYD ve YPG aracılığıyla harekete geçmiştir. Bu dönem PKK'nın ilk kez şehir savaşını tecrübe etmesi açısından önemlidir. Bu savaş stratejisi 2015 yılından itibaren PKK tarafından uygulamalı olarak Türkiye'de kullanılacaktır (Yeşiltaş & Özçelik, 2016, s. 9). 2013 yılında bu savaş stratejisi esas alınarak PKK tarafından Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi (YDG-H) adlı yapılanma kurulmuştur. YDG-H terör örgütünün kuruluş bildirisi şu şekildedir:

*“İçinden geçtiğimiz tarihsel dönem açısından da bu ihtiyacın gerekliliği açık ve kesindir. Bu kapsamda bizler de ‘genç başladık, genç başaracağız’ diyenlerin mirasına ancak öncü ve devrimci bir gençlik örgütlenmesiyle yanıt olunabileceği bilinciyle Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketini kurduğumuzu tüm halkımıza ve Kürdistan gençliğine ilan ediyoruz.”* (Taş H. , 2013).

Hapishanede BDP heyetiyle görüşen Öcalan, savaş stratejilerinin değiştiğini belirtmiş, hapiste tutulmaya devam edilmesi ve özgürlüğünü kazanamaması durumunda 50 bin kişiden oluşan bir grupla beraber halk savaşı başlatacağını söylemiştir (Öcalan, 2015, s. 26). Öcalan bu ifadeleriyle yeni bir stratejiye geçildiğini açık açık duyurmuştur. PKK'nın 4. Stratejik Mücadele Dönemi olarak isimlendirdiği bu dönemde, yapılanma şehirlerde güç kazanmış, geniş ağlar kurarak örgütlenmiştir. Kır gerillacılığının yanında şehir gerillacılığı bu dönemde güç kazanmıştır. 2011 yılında gerçekleştirilen çatışmaların daha da yoğun hale gelmesini amaçlayan “Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı” stratejisi Duran Kalkan tarafından örgütün el kitabına dönüştürülmüş ve militanların eğitiminde kullanılmıştır. Bu stratejiyle kırsaldan destek alınarak savaşı şehre yayma amacı güdülmüştür (Güneş, 2018, s. 138). Şiddet ve zor kullanımı PKK'nın bu stratejisinin vazgeçilmez bir parçası olarak kullanılmıştır. Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı stratejisiyle kırdan ve şehirde sürekli bir şekilde savaş yürütülmesi amaçlanmıştır. Stratejiye göre, kırdan gerçekleşen eylemler ne kadar etkili olursa şehirde de o kadar başarılı olacaktır.

Kandilin desteğini arkasında hisseden YDG-H, 2014 yılında Suriye'de artan iç savaşın etkisiyle yerel kamuoyunu etkilemeye çalışmış, Suriye'deki savaşın, Türkiye'ye sıçramasını amaçlamıştır. 2015 yılının sonlarına gelindiğinde, 6-8 Ekim'de

başlatılan Kobani eylemleri; silahlı saldırı, yol kesme, yaralama gibi olaylara sahne olmuştur (Çözüm Sürecinin Maskelileri: YDG-H, 2015). Artan şiddet olaylarının etkisiyle ilk olarak 2 Aralık 2015 tarihinde, Diyarbakır'ın Sur ilçesinde ardından Şırnak'ın Cizre ve Silopi ilçelerinde sokağa çıkmak yasaklanmış, bölgenin teröristlerden tamamen temizlenmesi amacıyla çeşitli operasyonlar gerçekleştirilmiştir. Operasyonlarda, sivil halka herhangi bir zarar gelmemesi amacıyla tehlikeli bölgeler tahliye edilmiş, İnsansız Hava Araçları (İHA) aracılığıyla PKK terör örgütüne ciddi darbeler vurulmuştur (Yeşiltaş & Özçelik, 2016, s. 22). Gerçekleştirilen bu operasyonların sonucunda PKK'nın bölgedeki etkinliği gittikçe azalmış, örgüt militanları büyük ölçüde bölgeden temizlenmiştir. PKK büyükşehirlerde bombalı eylemler düzenlemeyi planlamış fakat istediği kaos ortamını yaratamamıştır.

Yaşanan bu süreç incelendiğinde, PKK lideri Öcalan'ın ve yönetim kadrosunun sürekli olarak değindiği demokrasi, insan hakları, kadın-erkek eşitliği, halkların dayanışması, özgürlük gibi konuların sadece sözde olduğu anlaşılmaktadır. Bu kavramlar aslında terör örgütü tarafından stratejilerine ve gerçekleştireceği eylemlerine kılıf uydurmaları maksadıyla kullanılmaktadır. Başlangıçta demokratik olarak görülen öz savunma gibi konuları vurgulayan terör örgütü yapıları sonradan sokaklarda terör ortamı oluşturmuş, il ve ilçelere ağır hasarlar vererek, devlete ve orada yaşayan halka zorluklar çıkartmıştır.

Terör örgütleri, gerçekleştirdikleri eylemlerle vatandaşlar ve devlet arasında gerilim oluşturmak ve topluma korku yaymak istemektedir. Gerçekleştirilen bu eylemlerin asıl amacı fiziksel hasardan ziyade psikolojik tahribat yaratmaktır. Yurt dışı ve yurt içinde düzenlenen sayısız operasyonlar sayesinde PKK terör örgütünün şehir ve kırsalda yürüttüğü faaliyetler başarısız olmuştur.

Türkiye, dünyadaki pek çok ülke gibi çevre terörizmiyle karşı karşıyadır. PKK çevre terörünü devreye sokmaktan hiç çekinmemiştir. 1990'lı yıllarından başlayarak günümüze kadar pek çok çevre tahribatı gerçekleştirmiştir. PKK özellikle yaz aylarında turizm bölgelerinde çıkardığı yangınlarla turizm sektörünü doğrudan etkilemiş, bitki ve canlı hayatında ciddi hasarlar yaşanmasına neden olmuştur. Ateşkes

ilan ettiği dönemlerde PKK, orman yangınlarını bu durumdan bir çıkış yolu olarak kullanmıştır. 1995 yılında 950 hektar ormanlık alanı ve 200 hektar bahçeyi ateşe veren örgüt 1997 yılında ise Antalya’da yaklaşık 900 hektar ormanlık araziye kundaklamıştır. Orman yangınlarına hız kesmeden devam eden örgüt 2006 yılında Bodrum, Nazilli, Adana ve Kuşadası’nda 2 bin hektarlık araziye zarar vermiş ve 4 milyon ağacın yanmasına sebep olmuştur. 2019 yılında PKK tarafından, İzmir, Muğla, Antalya, Çanakkale gibi şehirler başta olmak üzere yaklaşık 25 civarı yangın çıkarılmıştır. Bu yangınlar PKK’ya bağlı bir grup olan “Halkların Birleşik İntikam Milisleri” (HBİM) tarafından üstlenilmiştir (Güngörmez & Alkanat, 2019, s. 15). PKK üst düzey yöneticilerinden Murat Karayılan “2-3 genç bir araya gelerek eylem yapabilir. ‘Silahımız yoktur’ diyebilirler. Silahları çakmak ve kibrittir” ve “ormanları yakın” şeklinde açıklamalar yapmıştır (Tezel, 2021). 2020 yılında Hatay’da gerçekleştirilen yangınları da HBİM üstlenmiştir.

PKK’nın çevre terörizmi stratejine yönelmesinin temel nedenleri, saldırı kapasitesinin düşük kalması, topluma korku ve panik yayma, Türkiye’ye uluslararası arenada prestij kaybı yaşatma, Türkiye’nin turizmden elde edeceği gelirleri engellemek olarak açıklanabilir. Tüm bu olaylar, PKK’nın yazılı kaynaklarında propaganda olarak sıklıkla kullandığı ekoloji, yeşil çevre, çevre bilincinin insanlara aşılması, doğal kaynakların kirletilmemesi gibi konuların tamamen sözde olduğunu göstermektedir. Üstlenilen yangınlardan da anlaşılacağı üzere PKK terör örgütü tamamen çıkarları doğrultusunda hareket etmekte, teoride eleştirdiği birçok konuyu pratikte kendisi gerçekleştirmekte bu nedenle kendisiyle çelişmektedir.

Soğuk Savaşın ardından SSCB’nin dağılması ve 1999 yılında Öcalan’ın güvenlik güçleri tarafından yakalanması PKK’da bir panik havası yaratmış örgütü ideolojik değişimlere itmiştir. Kendini siyasi bir zemine oturtmak isteyen ve uluslararası arenada meşru bir aktör olarak görülmeyi amaçlayan PKK; HADEP, HEP, DEP gibi partiler kurarak siyasete katılmayı denemiştir. Kurulan bu partiler PKK’yla arasına mesafe koyamaması ve yasadışı faaliyetlerinden dolayı kapatılmıştır. Son kurulan parti günümüzde varlığını sürdürmeye devam eden HDP’dir.

2000’li yıllarla beraber Leslie Lipson’un demokratik uygarlık tezine yönelen Öcalan; azınlıkların ve farklı ırktan bireylerin bir arada yaşayabileceği bir sistem inşa etmeyi amaçlamıştır. Kürt nüfusun tek bir ülkeden ziyade farklı coğrafyalarda çeşitlilik göstermesinden dolayı, bu tez tam manasıyla boşlukları doldurmaya yetmemiş, Murray Bookchin’in komün birliklerden oluşan, ekolojik toplumu esas alan konfederal sistemiyle bu fikir genişletilmiştir. 2005 yılında ilan edilen KCK sisteminde bu değişim açık bir şekilde duyurulmuştur.

Ekoloji ve jineoloji konuları PKK’nın değişen ideolojisinde önemli yere sahip kavramlardır. Ekolojik toplum vurgusuna sıklıkla değinen Öcalan ve PKK, çevreci bir görünüm sergileyerek destek toplamayı amaçlamaktadır. Fakat PKK’nın çevreye verdiği zararlar, gerçekleştirdiği orman yangınları, kundaklama faaliyetleri; hayvan ve bitki türlerine zarar vermekte, doğal yaşamı olumsuz etkilemektedir. Jineoloji söyleminde ise “güçlü kadın” vurgusu yapan Öcalan oluşturduğu bu kavramda kadının özgürlüğünü ancak ailesinden ayrılarak ve örgüte katılarak kazanabileceğini savunur. Örgüte katılan kadınların beyinlerinin yıkanılıp intihar bombacılığı gibi eylemlerde görevlendirilmesi aslında bu özgürlüğün sadece sözde olduğunu kanıtlar niteliktedir. Örgütün temel amacı kendisine koşulsuz şartsız teslim olacak, verilen her görevi yerine getirecek insan kaynağının oluşturulmasıdır.

2010 yılından itibaren demokratik özerklik kavramını gündemine alan PKK bu konuda çalışmalar yürütmek amacıyla demokratik özerklik taslağını yayınlamıştır. Öcalan’a göre KCK Sözleşmesiyle başlayan süreç, demokratik özerklikle tamamlanacaktır. Bookchin ve Lipson’un fikirleri bu taslakta da kendine yer bulmuştur. Bu sözde özerklik fikri devlet ve halk tarafından bir karşılık bulmamıştır. 2011 yılında çeşitli saldırılar başlatan PKK, 2015 yılıyla beraber “Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı” stratejisini devreye sokmuş, şehirlere ve kırsal alanlara terörü yaymaya başlamıştır. Güvenlik güçlerinin operasyonları sayesinde PKK’nın oluşturmak istediği çatışma ortamının önüne geçilmiştir.

## SONUÇ

Bu çalışmada PKK'nın kurulduğu günden günümüze kadar gerçekleştirmiş olduğu söylem değişiklikleri ve ideolojik değişim serüveni ele alınmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde terörizm ve ideoloji kavramlarının genel altyapısı çizilmiş, bu kavramların amaçlarına, tarihsel gelişim süreçlerine ve unsurlarına odaklanılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde PKK terör örgütünün iç yapısına değinilmiş, sırasıyla örgütün kurulmasına zemin hazırlayan süreç, örgütün kuruluşu, eylemlere hazırlık dönemi, yükseliş dönemi ve Öcalan'ın yakalanmasıyla başlayan gerileme dönemi incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise tezin ana konusunu oluşturan PKK'nın ideolojik dönüşümü açıklanmıştır. KCK yapılanmasına giden süreç başlığıyla bu sürecin nasıl geliştiği, Murray Bookchin'in ideolojisi ve Öcalan'a etkileri başlıklarıyla Öcalan'ın fikirsel olarak değişim süreci incelenmiştir. Öcalan'ın etkilendiği demokratik cumhuriyet, demokratik konfederalizm, toplumsal ekoloji felsefesi gibi fikirler kendini KCK Sözleşmesinde göstermiş, örgütün radikal değişimine kanıt oluşturmuştur. Örgütün ideolojik değişimde büyük pay sahibi olan jineolojik ve ekolojik söylemi bu çalışmada ele alınmıştır. Çalışmanın ve üçüncü bölümün son kısmında ise örgütün 2010 yılından sonraki temel stratejisine kaynaklık eden demokratik özerklik kavramı ve kıra dayalı şehir gerillacılığı ele alınmıştır.

İdeoloji kavramı geçmişten günümüze kadar terör örgütlerinin temel motivasyon kaynağını oluşturmuştur. Terör örgütleri devamlılık sağlayabilmek amacıyla kendine bir ideoloji belirleyip, belirledikleri bu ideoloji etrafında insanları toplamayı amaçlar. Örgüt mensuplarına verilen ideolojik eğitim sayesinde terör örgütüne koşulsuz şartsız bir bağlılık sağlanır. Sorgulama ve bağımsız düşünce ortamından uzaklaşan örgüt militanları istenileni yapmakla yükümlü hale getirilir. Uygulanan bu stratejiyle örgüte sürekli olarak eylemlerinde kullanabileceği insan kaynağı aktarılır. Terör örgütleri, uluslararası arenadan destek görebilmek amacıyla ideolojilerini belirleyebilir ve içinde bulunduğu toplumun durumuna göre değiştirebilir.

Terör ve terörizm kavramlarının ortaya çıkışı çok eskiye dayansa da küreselleşmenin etkisiyle beraber terörist gruplarda ve terör olaylarında önemli

derecede bir artış yaşanmıştır. Özellikle Ortadoğu bölgesinde çıkan karışıklıklar ve iç savaşlar sonucunda terör örgütü sayısında bir patlama yaşanmıştır. Çatışma bölgelerinin derinleşmeye başlaması, terör örgütlerinin insan kaynaklarına erişimini kolaylaştırmış, finans kaynaklarına erişimi kolaylaşan örgütler zaman geçtikçe daha da güçlenmişlerdir.

Terörizmin bu derece yayıldığı bir ortamda gerçekleşen terör faaliyetleri yalnızca durumdan etkilenen sınır ülkelerini değil tüm uluslararası kamuoyunu yakından ilgilendirmektedir. Devletler kendi lehine olan bazı durumlarda, anlaşmazlık yaşadıkları ülkelerde karışıklık çıkarmak amacıyla terör örgütlerine silah ve maddi yardımlarda bulunarak destek verebilir. Fakat bu durum sorunları daha da büyütmekte ve terör problemine uluslararası bir nitelik kazandırmaktadır. Ülkeler, terörizme karşı birlikte bir politika gerçekleştiremedikleri takdirde, terörizmle ilgili sorunlar tam anlamıyla çözüme kavuşmayacak ve gündemde kalmaya devam edecektir. Terörün ideolojisiyle mücadele etme yöntemi, terörist gruplarının desteğini kesmek ve toplumsal bağlarını kopartma açısından önemlidir. Bu yöntemle terör örgütüne katılım engellenecek ve örgüte sağlanan desteklerin önü kesilecektir. Terör örgütünün beslendiği ideolojinin analizi bu noktada oldukça önemlidir.

Ülkemiz gerek coğrafi konumundan dolayı gerekse tarihsel olaylarından kaynaklı olarak terör örgütleriyle uzun bir süredir mücadele etmektedir. Bu terör örgütleri ideoloji olarak da çeşitlilik göstermektedir. Radikal sol, etnik milliyetçi ve dini kullanan terör örgütleri Türkiye’de geçmişten günümüze var olmuştur. Bu örgütler bazı zamanlarda düşüncelerinden taviz verip birbirleriyle iş birlikleri gerçekleştirmişler ve devleti parçalamak için ellerinden geleni yapmışlardır. Ancak hiçbir terör örgütü ülkemize PKK kadar zarar vermemiştir. PKK, kurulduğu günden itibaren 40 yılı aşkın süredir ülkemizin mücadele içinde olduğu bir terör örgütüdür.

1960 darbesinden sonra anayasada örgütlenme konusunda meydana gelen serbestlik Öcalan için bulunmaz bir fırsat yaratmış, öncelikle Mahir Çayan’ın liderliğini üstlendiği THKP-C terör örgütü altında propagandasını sürdürmüş, Mahir Çayan’ın ölümünü protesto etmesi nedeniyle 7 ay süreyle hapis yatmıştır (İmset, 1993, s. 24). 1970’li yıllardan itibaren Öcalan güçlü bir figür olarak sol gruplar içerisinde

öne çıkmaya başlamıştır. Örgütün kuruluş süreci 1973 yılında Çubuk Barajı'nda gerçekleştirilen toplantıyla atılmış ve arkasından 1974 yılında düzenlenen Tuzluca'yır toplantısıyla bu süreç devam etmiştir. 1975 yılında gerçekleştirilen Dikmen toplantısıyla örgütün kurulması somutlaştırılmıştır. Doğu ve Güneydoğu gezilerine başlayan Öcalan çeşitli illerde propagandalar yürütmüştür. Bu hazırlıkların ardından 1978 yılına gelindiğinde PKK kurulmuş, Bucak aşireti lideri ve dönemin milletvekili olan Mehmet Celal Bucak'a gerçekleştirilen suikastle örgütün kuruluşu resmi olarak ilan edilmiştir (Acar Ü. , 2012).

Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan PKK'nın ana hedefi, Bağımsız Birleşik Kürdistan'ı kurmaktır. Bu hedefini gerçekleştirebilmek için dönemin konjonktürüne göre ideolojik değişimler gerçekleştirmiştir. Terör örgütü lideri Abdullah Öcalan başta olmak üzere PKK'nın yönetim kadrosu, kurulduğu günden itibaren sabit bir fikirle hareket etmemiş, çeşitli dönüşümler geçirmiş, nihai amacına ulaşmak için sürekli olarak strateji değişikliğine gitmiştir. Marksist-Leninist paradigmayla ortaya çıkan örgüt, işler istediği gibi gitmemeye başlayınca Kürt milliyetçisi bir yapıya bürünmüştür. Öcalan'ın yakalanması örgütte meydana gelen değişimlerde bir kırılma noktası olarak görülebilir. PKK bu noktadan sonra, kendini meşru zemine oturtmaya çalışan bir siyasi hareket olarak göstermeye çalışmıştır.

PKK'nın ideolojik değişimlerinin başlangıcını SSCB'nin dağılması oluşturmaktadır. İki kutuplu yapıda ciddi bir güç sahibi olan SSCB dağıldıktan sonra 1995 yılında gerçekleştirilen kongrede, PKK sözde bayrağından orak-çekiç simgelerini çıkarma kararı almıştır (Özcan, 1999, s. 72). Düzenlenen bu kongrede sosyalist ideoloji eleştirilmiş ve başarısızlığın temel kaynağı olarak görülmüştür. İsteddiği desteği elde edemeyen PKK terör örgütü bu dönemde "Kürt milliyetçiliği" kartını kullanarak geniş çevrelerin dikkatini çekmeyi başarmıştır.

1999 yılında Öcalan'ın tutuklanmasının ardından PKK önemli güç kaybına uğramıştır. İdam cezasını kaldırmaya çalışan Öcalan, Lipson tarafından geliştirilen "demokratik cumhuriyet" tezini ön plana çıkarmıştır. ABD'nin Irak müdahalesi bu dönemde PKK'nın stratejisini etkileyen önemli olaylardan biridir. Irak'ta oluşan otorite boşluğunu doldurmak isteyen PKK, ABD ile çeşitli iş birlikleri geliştirmeye

çalışmıştır. Örgüt, 1999 yılında gerçekleştirdiği 6., 2000 yılında gerçekleştirdiği 7. Ve 2002 yılında düzenlediği 8. kongreler sonucunda ancak bir yol haritası oluşturabilmiştir. 6. Kongrede Öcalan'ın çağrıda bulunması üzerine ülke dışında örgütlenme ve ateşkes ilan etme kararları alan PKK, 7. Kongrede Öcalan'ın sürecini yürüteceği demokratik siyasal mücadele sürecine girildiğini ilan etmiş, örgütün silahlı kanadı olan Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu'nu (ARNK), HPG'ye, cephe kanadı olan ERNK'yı ise YDK'ya çevirerek ve "Kürdistan" ibaresini isimlerden çıkartıp tekrar düzenlemiştir. 8. Kongrede ise örgüt, üzerindeki terörist imajını kaldırma maksadıyla PKK'yı feshetmiş, yerine KADEK'i kurmuş ve bağımsız devlet idealinden amacından vazgeçtiğini açıklamıştır. Demokratik cumhuriyet tezi bu dönemde rafa kaldırılmış yerine Murray Bookchin'in "toplumsal ekoloji felsefesi" ve "konfederalizm" fikirleri gelmiştir. Kurulmak istenen konfederasyon fikrinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında bulunan üniter devlet ilkesiyle çeliştiği, bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasına izin verilemeyeceği açıktır.

2005 yılında temelleri atılan, 2007 yılında KCK Sözleşmesi olarak karşımıza çıkan metin analiz edildiğinde Murray Bookchin'in fikirlerinin büyük bölümünün bu metinde kullanıldığı açıkça görülmektedir. Bu ideoloji temelde, yerinden yönetim ve merkezi yönetimin ilişkileri zayıflatılarak birbiriyle bağlantısının son derece gevşek olmasının gerekliliğini savunmaktadır. PKK'nın bu fikri hayata geçirmek için oluşturduğu kurumlar ise Özgür Toplum Meclisleri, Halk Meclisleri ve KONGRA-GEL'dir. İdarenin bütünlüğü ilkesiyle doğrudan çelişen bu fikir de görüldüğü üzere anayasaya aykırıdır. Buna ek olarak PKK, Bookchin'in yerel yönetim fikrini bire bir alırken, liderlik ve örgüt hiyerarşisinde bu fikirleri görmezden gelmiş, kendi çıkarlarına göre düzenlemiştir. Bookchin'in felsefesinde güç, yerel birimlerin yani komünal yapıların tümüne eşit dağıtılması gereken bir kavramdır. PKK ise gücü tek bir liderde toplamış, bu lider ise otoritesi asla sorgulanamayan, tüm yapılanmaların üstü bir konumda kabul edilmiştir.

Jineoloji kavramı PKK'nın değişen ideolojisinde yer alan önemli kavramlardandır. PKK, jineolojik söylemlerle "özgür" ve "güçlü" bir kadın tanımı geliştirmiş, kadınların ailesinden kopmasını sağlamak ve örgüte katılımını artırmak

için bu stratejiyi izlemiştir. Örgüt tarafından beyni yıkanan kadın militanlar, kendilerine verilmiş özgürlüğü ve gücü örgüte borçlu olduklarını düşündükleri için verilen talimatları sorgulamadan yerine getirmektedir. PKK'nın yurtdışı fonlamalarında ve yürüttüğü propaganda faaliyetlerinde, kadınlarla ilgili oluşturduğu sivil toplum kuruluşları, dernekler önemli bir paya sahiptir. Örgüt uluslararası arenada kendini kadın haklarını savunan bir çizgide göstermek istemektedir.

PKK için oldukça kullanışlı bir diğer kavram ise ekolojidir. Özellikle 2000 yılı sonrası Murray Bookchin'in fikirleriyle başlayan süreçte Öcalan ekolojik söylemler gerçekleştirmiş; ekolojik toplum, çevrenin ve su kaynaklarının kirlenmemesi, doğanın korunması gibi konulara yönelmiştir. Örgüt için ekoloji konusu da tıpkı jineoloji konusunda olduğu gibi önemli bir fon kaynağıdır. Özellikle 2015 yılı sonrası PKK'nın siyasi ayağı olan Halkların Demokratik Partisi (HDP), ekolojinin en büyük destekçisi olarak kendini göstermektedir. Fakat PKK'nın gerçekleştirdiği doğa tahribatları ve orman yangınları incelendiğinde durumun böyle olmadığı, PKK'nın çevreci bir görünümünden oldukça uzak bir terör örgütü olduğu aşikardır.

Suriye'de çıkan iç savaşı lehine kullanmak isteyen PKK oluşan otorite boşluğunu "Bağımsız Birleşik Kürdistan" fikri için bir fırsat olarak görmüştür. Çatışma ortamını Türkiye'ye yaymak isteyen PKK, demokratik özerklik kavramının arkasına sığınıp çeşitli hendekler oluşturarak bu dönemde bölge halkına ve devlete ciddi anlamda problem yaratmıştır. Kıra dayalı şehir gerillacılığı sistemi özellikle 2010 yılından sonra örgüt tarafından temel strateji olarak benimsenmiş, gerçekleştirilen terör eylemleri nedeniyle çok sayıda yerde ciddi yıkımlar ve hasarlar meydana gelmiştir. Terör örgütü tarafından hedeflenen, halkı sokağa dökme ve iç savaş çıkarma çabaları, güvenlik güçlerinin başarılı operasyonları sayesinde engellenmiştir.

PKK'nın tarihi incelendiğinde örgütü Öcalan'la özdeşleştirmek mümkündür. Örgütün varlığını sürdürmesinin en büyük kaynağı Öcalan'a duyulan sadakat ve ona atfedilen kutsallıktır. PKK'nın gerçekleştirdiği tüm dönüşümler ve strateji değişiklikleri Öcalan'ın isteklerine ve söylemlerine bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Öcalan'ın, planladığı silahlı mücadele stratejisinin başarısız olması ve hapse girmesi gibi nedenlerden dolayı örgüt ideolojik değişimler geçirmiş,

bu değişimler, her ne kadar sosyalist fikirleri içerisinde barındırsa da zamanla sert hiyerarşik bir yapıya ve içerisinde anarşik fikirler bulunduran devlet dışı bir örgütlenme modeline dönüşmüştür.

Bu tez çalışmasında da açıkça ifade edildiği gibi PKK terör örgütü söylemsel ve eylemsel olarak zora düştüğü dönemlerde ateşkesler ilan edip, çeşitli dönüşümler gerçekleştirmiş ve kendini yenileyen bir yapıya bürünmüştür. Örneğin hakkında idam kararı verilen Öcalan bu kararı bozmak ve Avrupa Birliği'nin desteğini almak amacıyla silahlı mücadeleyi durdurma kararı almış ve sözde ateşkes ilanında bulunmuştur. Kurulduğu dönemde silahlı mücadeleyi esas alan PKK, 2000'li yılların başlangıcından itibaren kendi üzerindeki terör örgütü imajını değiştirmek adına ekoloji, demokrasi, jineoloji, azınlık ve insan hakları, eşitlik gibi kavramlara yönelmiştir. PKK kendisine yönelik yapılan terör örgütü eleştirilerinden sıyrılmak ve batılı ülkelerden destek toplamak amacıyla bu kavramları bir kalkan olarak kullanmakta, bu dönüşümlerle ayakta kalmayı ve destek sağlamaya devam etmeyi amaçlarken de nihai ayrılıkçı amaçlarını aynıyle sürdürmektedir.

## KAYNAKÇA

- Acar, Ü. (2012). *A'dan Z'ye Terörizm*. Ankara: Kripto Basım Yayınları.
- Ahmad, F. (2015). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Akın, D. (2012). *Uluslararası Terörizmin Tarihi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Algan, Ö. (2012). *PKK Terör Örgütünün Kuruluşu, Faaliyetleri ve Siyasallaşma Süreci*. Ankara: Kara Harp Okulu Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- Alpaslan, Ş. (1983). *Hukuk ve Kriminoloji Açısından Tedhişçilik*. İstanbul: Teknik Yayınları.
- Althusser, L. (2000). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (Mahmut Özışık, & Y. Alp, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altuğ, Y. (1995). *Terörün Anatomisi*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Aluçlu, M. B. (2020). *PKK Terör Örgütünün Söyleminin Gelişimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Arıboğan, D. Ü. (2007). *Terör Korku Hali*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Atlı, D. (2002). *Terörle Mücadele Hizmetlerinde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi.
- Arslan, H. (2017). Kamu Güvenliğinin Önemli Bir Tehdidi Olarak İntihar Bombacılığı Fenomeni ve Mücadele Yöntemleri. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 19(1).
- Avcı, E. (2019). Yeni Sol Dalgadan Küresel Dalgaya Türkiye'de Terörizm. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 29(1).
- Aytekin, Y. (1994). *Etnik Ayrımcılık*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Baharçipek, A. (2000). Etnik Terör Etnik Terörle Mücadele Sorunu. *Fırat Üniversitesi Dergisi*, 10(1).
- Bal, M. A. (2005). *Savaş Stratejilerinde Terör*. İstanbul: İQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Bayık, C. (1994). *PKK Tarihi*. Şam: Weşanen Akademiya.
- Biehl, J. (2016). *Toplumsal Ekoloji Siyaseti*. (E. Eren, Çev.) İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Bila, F. (2004). *Hangi PKK*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Bila, F. (2016). *İdeolojik Kodlarıyla Kağıt Üstündeki PKK*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Birand, M. A. (1992). *Apo ve PKK*. İstanbul: Milliyet Yayınları.

- Bolelli, Ş. (2021). <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ispanya-teror-orgutleri-eta-ve-grapodan-ele-gecirilen-silahlari-imha-etti/2164728>, Erişim Tarihi (4 Mart 2022).
- Bookchin, M. (2013). *Ekolojik Bir Topluma Doğru*. (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Bookchin, M. (2013). *Toplumu Yeniden Kurmak*. (K. Şahin, Çev.) İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Bookchin, M. (2014). *Kentsiz Kentleşme Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü*. (B. Özyalçın, Çev.) İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Bookchin, M. (2015). *Özgürlüğün Ekolojisi*. (M. K. Coşkun, Çev.) İstanbul: Sümer Yayınları.
- Bookchin, M. (2017). *Toplumsal Ekoloji ve Komünalizm*. (F. D. Elhüseyni, Çev.) İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Bora, T. (2017). *Cereyanlar, Türkiye'de Siyasi İdeolojiler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bruinessen, M. V. (2008). *Kürdistan Üzerine Yazılar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Chalhand, G., & Blin, A. (2007). *Zealots and Assassins*. Londra: University of California Press.
- Chomsky, N., & Achchar, G. (2007). *Tehlikeli Güç-ABD'nin Dış Siyaseti ve Ortadoğu*. (Y. Alogan, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Çapar, E. (2013). *Türkiye'de İç Güvenlik Yönetimi ve Terörle Mücadele*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Çelik, A. (2020). Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/33-askerin-sehit-oldugu-teror-saldirisi-27-yildir-hafizalardan-silinmedi/1851307>, Erişim Tarihi (2 Ocak 2022).
- Çetin, K. (2017). *İdeolojik ve Toplumsal Açından PKK'nın Stratejik Dönüşümü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü.
- Çitlioğlu, E. (2005). *Gri Tehdit Terörizm*. Ankara: Ümit Yayınları.
- Çözüm Sürecinin Maskelileri: YDG-H. (2015). <http://www.aljazeera.com.tr/haber/cozum-surecinin-maskelileri-ydg-h>, Erişim Tarihi (30 Ocak 2022).
- Demir, C. K. (2017). *Sebeplerinden Mücadele Yöntemlerine Etnik Ayrılıkçı Terörizm PIRA, ETA, PKK*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Demirel, E. (2005). *Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

- Demokratik Özerklik Taslağı*. (2010). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/iste-demokratik-ozerklik-taslagi-tam-metni-16581435>, Erişim Tarihi (25 Ocak 2022).
- Dilmaç, S. (1997). *Terörizm Sorunu ve Türkiye*. Ankara: EGM Yayınları.
- Doğan, G. (2007). *Stratejik Müttefikten Uluslararası Terörizme*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Doğanoğlu, M. (2016). Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) ve Siyasal Ayrışma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71(3).
- Dönmezer, S. (1977, Kasım 10). Her Yönüyle Tedhiş. *Son Havadis*.
- Durukoğlu, S., & Salik, S. (2015). Türklerin Uğradığı İşkence, Sürgün, Katliam ve Soykırımlar Sözlüğü. *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 3(7).
- Dündar, S. (2009). *Kürtler ve Azınlık Tartışmaları*. Ankara: Doğan Kitap.
- Eagleton, T. (1996). *İdeoloji*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ersever, C. (2010). *Kürtler, PKK ve Abdullah Öcalan*. Ankara: Milenyum Yayınları.
- Eruh Baskını ve HRK'nin İlanı: Yeni Bir Dönemin Başlangıcı*. (2016). <https://stratejikistihbarat.files.wordpress.com/2015/06/pkkdan-eruh-baskn.pdf>, Erişim Tarihi (30 Aralık 2021).
- Evkuran, M. (2018). Bir Kriz Teolojisi ve Toplumsal Hareket Olarak Selefilik. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*.
- Geleri, A. (2011). BDP'nin Sivil İtaatsizlik Taktiği. *Stratejik Düşünce Dergisi*.
- Gofas, A. (2012). Old vs. New Terrorism: What's in a Name? *Uluslararası İlişkiler*, 8(32).
- Görmez, K. (2010). *Çevre Sorunları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Güçlüer, D. E. (2011). *PKK'nin 1978–2010 Tarihleri Arasında Örgütsel Yapısının Değişimi ve Kurumsal Girişimci Olarak Hedeflerinin Sosyolojik Analizi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güneş, M. E. (2018). *Terör örgütü olarak PKK'nın siyasallaşmasında KCK'nin rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Güngörmez, O., & Alkanat, A. (2019). Çevre Terörizmi Ve PKK'nın Orman Sabotajları. *Seta Analiz*(296).
- Harvey, D. (2016). “Dinle Anarşist Simon Springer’in “Radikal Bir Coğrafya Neden Anarşist Olmak Zorundadır” Makalesine Kişisel Bir Yanıt”. *Cogito*(84).
- Heywood, A. (2013). *Siyasi İdeolojiler: Bir Giriş*. Ankara: Adres Yayınları.
- Hoffman, B. (1997). Terrorism and WMD some preliminary hypotheses. *The Nonproliferation Review*, 4(3).

- Hoffman, B. (2006). *Inside Terrorism. Revised and Expanded Edition*, 38.
- İmga, O. (2009). Çevre Sorunlarının Çözümüne Yönelik Alternatif Bir Politika Arayışı: Murray Bookchin ve Sosyal Ekoloji. *Alternatif Politika*, 1(1).
- İmset, İ. (1993). *PKK-Ayrılkçı Şiddetin 20 Yılı (1973-1992)*. Ankara: Turkish Daily News Yayınları.
- Johnson, P. (1979). The Seven Deadly Sins of Terrorism. *International Terrorism Conference*.
- Jongerden, J., & Akkaya, A. H. (2012). *PKK Üzerine Yazular*. İstanbul : Vate Yayınları.
- Kalkan, D. (2006). *Apocu Felsefe ve Paradigma* . Kandil: HPG Yayınları.
- Kalkan, D. (2009). *PKK Tarihinin 30. Yıl Dersleri*. Haki Karer Eğitim Kampı-K.Irak: HPG-BİM Yayınları.
- Kalkan, D. (2010). *KCK: Hedefimiz Değişiyor*. <http://www.rojaciwan.com/haber-57910.html>, Erişim Tarihi (25 Ocak 2022).
- Kamer, H. (2018). *HEP'ten HDP'ye 30 yılda neler yaşandı?* BBC Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-43019313>, Erişim Tarihi (2 Ocak 2022).
- Kapmaz, C. (2011). *Öcalan'ın İmralı Günleri*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Karpat, K. (2015). *Türk Siyasi Tarihi* . İstanbul: Timaş Yayınları .
- Karşlı, N. (2019). Fetö Darbe Girişiminin Gençlerin Din ve Cemaat Algısı Üzerindeki Etkisi. *Bilimname*(37).
- Kaya, N., & Bingöl, Ş. (2017). *PKK'dan KKK'ye Yeni Bir Sistem*. <https://silo.tips/download/pkkden-kkkye-yeny-byr-system-1>, Erişim Tarihi (3 Mart 2022).
- Kaya, O. (2013). *Türkiye'de Etnik Terör*. Ankara: Binyıl Yayınevi.
- Kaya, S. (2017). Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu. *U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1).
- KCK Sözleşmesi*. (2007). [https://tr.wikisource.org/wiki/KCK\\_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi#On\\_Birinci\\_B%C3%B6l%C3%BCm\\_EKONOM%C4%B0K\\_VE\\_MAL%C4%B0\\_S%C4%B0STEM](https://tr.wikisource.org/wiki/KCK_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi#On_Birinci_B%C3%B6l%C3%BCm_EKONOM%C4%B0K_VE_MAL%C4%B0_S%C4%B0STEM), Erişim Tarihi (19 Ocak 2022).
- Kibaroglu, M. (2014). "The Threat of Nuclear Terrorism Requires Concerted Action". *Strategic Analysis*.
- Korkmaz, G. (1999). *Terör ve Medya İlişkisi*. Ankara: EGM Yayınları.
- Kotan, M. (2007). Tarihin Karartılması Eylemi Üzerine Somut Bir Örnek: DDKO (Devrimci Doğu Kültür Ocakları). *Kovara Bir Dergisi*. <http://kovarabir.com/8142-2/>, Erişim Tarihi (23 Aralık 2021).

- Kuyaksil, A. (2014). Terör Örgütlerinin İdeoloji Unsuru Olarak Kullandığı Bazı Dini Kavramlar. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*(1).
- Kütükçü, M. A. (2003). Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon Hakkı ve Türk Cumhuriyetleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(12).
- Laquer, W. (1999). *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*. Oxford: Oxford University Press.
- Lewis, B. (2005). *Haşhaşiler, İslamda Radikal Bir Tarikat*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Lipson, L. (1984). *Demokratik Uygarlık*. (H. Güllalp, Çev.) Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Lutz, J., & Lutz, B. (2008). *Global Terrorism*. Oxford: Oxford University Press.
- Marcus, A. (2015). *Kan ve İnanç*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (2014). *Din ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Martin, G. (2012). Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues. *The Fourth Edition*.
- Marx, K., & Engels, F. (1987). *Alman İdeolojisi*. (S. Belli, Çev.) Ankara: Sol Yayınları.
- Murray Bookchin İle Söyleşi*. (2008). <http://www.anarkismo.net/article/9870>, Erişim Tarihi (15 Ocak 2022).
- Onay, Y. (2009). *Etki Odaklı Hareket Terör*. İstanbul: Yenyüzyıl Yayınları.
- Öcalan, A. (1995). *Sömürgeci Cumhuriyet Kirli ve Suçludur*. Köln: Weşanen Serxwebun.
- Öcalan, A. (2010). *Demokratik Modernite Kadın Devrimi Çağıdır*. Bilim ve Aydınlanma Yayınları.
- Öcalan, A. (1996). *Devrimin Dili ve Eylemi*. Weşanên Serxwebûn.
- Öcalan, A. (1998). *Eşitliğe ve Özgürlüğe Yürüyüş*. Köln: Weşanen Serxwebun.
- Öcalan, A. (2001). *Sümer Rahip Devletinden Demokratik Uygarlığa AİHM Savunmaları Cilt 2*. Köln: Mezopotamya Yayınları.
- Öcalan, A. (2004). *Bir Halkı Savunmak*. İstanbul: Çetin Yayınları.
- Öcalan, A. (2010). <http://www.dozaciwanan.com/modules.php?name=News&file=article&> Erişim Tarihi (25 Ocak 2022).
- Öcalan, A. (2011). <http://www.dozaciwanan.com/modules.php?name=News&file=article&sid=64694>, Erişim Tarihi (30 Ocak 2022).
- Öcalan, A. (2011). Demokratik Konfederalizm. *Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi Yayınları*.

- Öcalan, A. (2014). *Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru*. İzmir: Asrın Yayıncılık.
- Öcalan, A. (2015). *Demokratik Kurtuluş ve Özgür Yaşamı İnşa (İmrali Notları)*. Waşenen Mezopotamya.
- Önder, T. (2003). *Ekoloji ve Çevre Bilimleri*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Özcan, N. A. (1999). *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*. Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- Özcan, N. A. (2002). Bir Terör Örgütü Olarak PKK; İdeolojisi, Yöntemi, Yükselişi ve Çöküşü. *Dünyada ve Türkiye’de Terör Semineri*,. Ankara: Merkez Bankası Yayınları.
- Özdağ, Ü. (2007). *Türk Ordusunun PKK Operasyonları*. İstanbul : Pegasus Yayınları.
- Özerkmen, N. (2017). Terör, Terörizm ve Radikal İslamcı Terör. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44(2).
- Özmen, R. (2021). *Yunanistan’da Artan Milliyetçilik ve Altın Şafak*. <https://yde.neu.edu.tr/yunanistanda-artan-milliyetcilik-ve-altin-safak/> Erişim Tarihi (4 Nisan 2022).
- Öztürk , O. M. (2003). Uluslararası İlişkiler ve Terörizm. *2023 Dergisi*.
- Öztürk, S. (2008). *Belgelerle Ergenekon*. İstanbul : Doğan Kitap.
- Öztürk, S., & Çelik, K. (2009). Terörizmin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(2).
- Perliger, A. (2013). Challengers from the Sidelines: Understanding America’s Violent Far-Right. *Combating Terrorism Center*.
- PKK-KONGRA-GEL Kuruluş Kongresi Sonuç Bildirgesi”. (2003). *Serxwebûn Dergisi*(263).
- Ransome, P. (2011). *Antonio Gramsci Yeni Bir Giriş*. (A. İ. Başgül, Çev.) Ankara: Dipnot Yayınları.
- Rapoport, D. C. (2003). *The Four Waves of Rebel Terror and September 11*. New Jersey: Prentice Hall.
- Robertson, K. (1987). Intelligence, Terrorism and Civil Liberties. *Conflict Quarterly*.
- Sander, O. (2016). *İlkçağlardan 1918’e Siyasi Tarih*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Schmid, A., & Jongman , A. (1988). *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literature*. New Brunswick: Transaction Books.
- Serxwebun*. (2019). <http://www.serxwebun.org/arsiv/280/files/assets/downloads/publication.pdf>, Erişim Tarihi (18 Ocak 2022).

- Serxwebun.* (1994). <http://www.serxwebun.org/arsiv/158/files/assets/downloads/publication.pdf>, Erişim Tarihi (3 Ocak 2022).
- Serxwebun.* (2019). Ekolojik mücadele devrim ve demokratik siyaset sorunudur. <http://ontwikkel2.mvanlaar.net/Portals/0/adam/Blog%20App/O-EfpZFuc0aQvovuO5PC9Q/File/Serxweb%C3%BBn%20448.pdf>, Erişim Tarihi (5 Ocak 2022).
- Serxwebun.* (2019). Örgütlü kadın değişim ve özgürlüğün öz gücüdür. (451). <https://ia601701.us.archive.org/23/items/serxwebun-2019/Serxwebun%20nr.%20451%202019.pdf>, Erişim Tarihi (6 Ocak 2022).
- Sevim, A. (2005). *Feminizm*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Sezal, İ. (2014). *Sosyolojiye Giriş*. İstanbul: Martı Kitap ve Yayınevi.
- Sökmen, A. İ. (2012). *İdeolojik Boyutu İle PKK Terör Örgütü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Smyth, S. P. (2017). *ASALA – PKK İşbirliği*. <https://avim.org.tr/tr/Yorum/ASALA-PKK-ISBIRLIGI>, Erişim Tarihi (26 Şubat 2022).
- Şen, H. (2019). *PKK Terör Örgütünün İdeolojik ve Yapısal Dönüşümü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tacar, P. Y. (1999). *Terör ve Demokrasi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Taş, D. (2014). *Türkiye'de Terörle Mücadelede Türk Kamu Yönetiminin İşlevleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme: PKK Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Aydın.
- Taş, H. (2013). <https://www.hakkarihabetv.com/yurtsever-devrimci-genclik-6108yy.htm>, Erişim Tarihi (30 Ocak 2022).
- TBB. (2006). *Türkiye ve Terörizm*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınlan.
- TDK. (2021). <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi (7 Aralık 2021).
- Temizel, M. (2011). Terörizmde Yeni Milad: 11 Eylül 2001. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*.
- Temizöz, C. (2012). *Kuruluşu, İnfazları, Katliamlarıyla - Siyasallaşan PKK Terörü*. İstanbul: Togan Yayıncılık.
- Terörle Mücadele Kanunu.* (1991). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf>, Erişim Tarihi (28 Kasım 2021).
- Tezel, M. (2021). *Orman Yangınları ve The Economist Kapağı*. [https://www.sabah.com.tr/yazarlar/gunaydin/sb-mevlut\\_tezel/2021/07/31/orman-yanginlari-ve-the-economist-kapagi](https://www.sabah.com.tr/yazarlar/gunaydin/sb-mevlut_tezel/2021/07/31/orman-yanginlari-ve-the-economist-kapagi). Erişim Tarihi (12 Şubat 2022).

- Türköz, Ş. (2016). Küresel Terörizm Sorununa Güvenlik Perspektifli Bir Yaklaşım. *Niğde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2).
- Üney, İ. (2006). Organize Suç ve Terörizm İlişkisi: PKK Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- Weber, R. P. (1989). *Basic Content Analysis*. Sage, London.
- Wilkins, B. T. (1992). *Terrorism and Collective Responsibility*. London: Routledge.
- Wilkinson, P. (1974). *Political Terrorism*. Londra: The Macmillan Press.
- Yavuz, C., & Şahin, M. (2011). *Terör ve Terörizmle Mücadele PKK Özeli ve Çözüm Arayışları*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Yeşiltaş, M., & Özçelik, N. (2016). PKK Terörünün Yeni Dinamikleri, Radikalleşme ve Şehir Çatışması. *Setav*(157).
- Yüce, M. C. (1999). *Doğu'da Yükselen Güneş*. İstanbul: Zelal Yayınları.

## ÖZGEÇMİŞ

### Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Mert GÜNDÜZ

Uyruğu : T.C.

Medeni hali : Bekar

### Eğitim Durumu

Lise : Anıttepe Anadolu Lisesi

Lisans : Selçuk Üniversitesi- Uluslararası İlişkiler

Yüksek Lisans : Necmettin Erbakan Üniversitesi- Uluslararası İlişkiler

### Yabancı Dil

İngilizce

### Hobiler

Seyahat etmek, Kitap okumak, Kamp, Motosiklet